

T.C

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YEREL YÖNETİMLER KENT VE ÇEVRE POLİTİKALARI

SÜRDÜRÜLEBİLİR ALTERNATİF YAŞAM TOPLULUKLARI:
ÇANAKKALE EKOKÖYLERİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİHRİBAN AĞAR

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Şermin ATAK ÇOBANOĞLU

ÇANAKKALE- 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YEREL YÖNETİMLER KENT VE ÇEVRE POLİTİKALARI

**SÜRDÜRÜLEBİLİR ALTERNATİF YAŞAM TOPLULUKLARI: ÇANAKKALE
EKOKÖYLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİHRİBAN AĞAR

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Şermin ATAK ÇOBANOĞLU

ÇANAKKALE- 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

JÜRİ ONAY SAYFASI

Mihriban Açar tarafından Dr. Öğr. Üyesi Şermin ATAK ÇOBANOĞLU yönetiminde hazırlanan ve **25/04/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Sürdürülebilir Alternatif Yaşam Toplulukları: Çanakkale Ekoköyleri Örneği” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği/ ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Şermin ATAK ÇOBANOĞLU

(Danışman)

Doç. Dr. Melike ERDOĞAN

.....

.....

Dr. Öğr. Üyesi Aslı YÖNTEN BALABAN

.....

Tez No : 10466788

Tez Savunma Tarihi : 25/04/2022

.....
Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

25/04/2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Mihriban AĞAR

25/04/2022

TEŞEKKÜR

Çalışmanın son aőamasına kadar sabrını, desteğini ve değerli katkılarını esirgemeyen danıőmanım Dr. Öğretim Üyesi Sayın Şermin ATAK ÇOBANOĞLU'na teőekkürlerimi sunarım.

Çalışma esnasında ve hayatım boyunca bana sürekli destek olan aileme ve arkadaőlarıma her daim benimle oldukları için teşekkür ederim.

Mihriban AĞAR
Çanakkale, Nisan 2022

ÖZET

SÜRDÜRÜLEBİLİR ALTERNATİF YAŞAM TOPLULUKLARI: ÇANAKKALE EKOKÖYLERİ ÖRNEĞİ

Mihriban AĞAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yerel Yönetimler Kent ve Çevre Politikaları

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şermin ATAK ÇOBANOĞLU

25/04/2022, 117

1970’li yıllarda sanayileşmiş ülkelerde yapılan ekolojik ayak izi analizlerinde, dünya üzerinde hayatın sürdürülebilir bir nitelikte olmadığı görülmüştür. Yeryüzünde doğal kaynakların tüketilmesi, enerji ve su kaynaklarının bilinçsiz bir şekilde kullanılması, kentlerde yaşanan çevresel, ekonomik ve sosyal sorunlar, gelecekte yerleşim yerleri için daha büyük bir tehdit unsuru olmaya başlamıştır. Böylece dünya yaşamındaki olumsuz etkilerin giderilmesi ve sürdürülebilir ortak bir yaşam oluşturulabilmesi gündeme gelmiş ve çevreye duyarlı insanlar tarafından alternatif yaşam toplulukları oluşturulmuştur.

Çevreye duyarlı sürdürülebilir bir yaşamı destekleyen topluluklardan bir örneği de ekoköyler olmuştur. Türkiye’de ekolojik anlamda girişimde bulunan Buğday Derneği, TaTuTa (Tatım Turizm Takas) Projesi kapsamında birçok ekolojik çiftliğe destek vermiştir. Bu çalışmanın amacı; proje kapsamında Çanakkale ilinde bulunan altı ekolojik çiftliği literatür taramasıyla ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik bağlamında incelemek ve dünyadaki iyi uygulama örnekleriyle karşılaştırmaktır. Bu kapsamda sürdürülebilir alternatif yaşam modelini ne şekilde oluşturduklarını, ekolojik tarım ve turizm gibi yöntemlerin alternatif toplum oluşturma ideallerine ne şekilde katkı sağladıklarını incelemektir. Araştırma sonucunda Türkiye’deki bu ekolojik çiftlikler dünyadaki örneklerle karşılaştırıldığında çevreyi merkeze alma ve sürdürülebilir alternatif bir yaşamı hedefleme konularında benzerlik gösterdiği görülmüştür. Dünyadaki örneklere bakıldığında ise bir dünya görüşüne sahip, kalabalık nüfusu bulunan, çok geniş alanlarda kurulmuş sosyal topluluklar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Türkiye’deki ekolojik oluşumların bir ekoköyde olması gerek tüm unsurları taşımadığı, sadece çevreye duyarlı, organik tarım ve hayvancılık üzerine gelişim gösteren oluşumlar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekoköy, Ekolojik Çiftlik, Sürdürülebilirlik, Alternatif Yaşam Toplulukları

ABSTRACT

SUSTAINABLE ALTERNATIVE LIFE COMMUNITIES: THE CASE OF ÇANAKKALE ECOVILLAGES

Mihriban AĞAR

Çanakkale Onsekiz Mart Universtiy

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in

Local Governments Urban and Environmental Policies

Advisor: Assist. Prof. Şermin ATAK ÇOBANOĞLU

25/04/2022, 117

In the ecological footprint analyzes made in industrialized countries in the 1970s, it was seen that life on earth was not sustainable. Consumption of natural resources on earth, unconscious use of energy and water resources, environmental, economic and social problems in cities have become a greater threat to settlements in the future. Thus, eliminating the negative effects on world life and creating a sustainable common life came to the fore, and alternative living communities were created by environmentally conscious people. Ecovillages have been one of the communities that support a sustainable life that is sensitive to the environment.

The Wheat Association, which has an ecological initiative in Turkey, has supported many ecological farms within the scope of TaTuTa (Agriculture Tourism Exchange) Project. The aim of this study; The aim of the project is to examine six ecological farms in Çanakkale in the context of ecological, economic and social sustainability through literature review and compare them with good practice examples in the world. In this context, it is to examine how they create a sustainable alternative life model and how methods such as ecological agriculture and tourism contribute to the ideals of creating an alternative society. As a result of the research, when these ecological farms in Turkey are compared with the examples in the world, it has been seen that they are similar in terms of centering the environment and targeting a sustainable alternative life. When we look at the examples in the world, it is seen that there are social communities with a worldview, crowded population and established in very large areas. When evaluated in this context, it has been determined that the ecological

formations in Turkey do not have all the elements required to be in an ecovillage, but are only environmentally sensitive formations that develop on organic agriculture and animal husbandry.

Keywords: Ecovillage, Ecological Farm, Sustainability, Alternative Living Communities

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI	i
ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	ivi
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE: EKOLOJİNİN İLKELERİ, EKOLOJİ KURAMLARI, SÜRDÜRÜLEBİLİR YAKLAŞIMLAR VE EKOKÖYLER

2.1. Ekoloji Kavramı ve Ekolojinin Gelişimi	5
2.2. Ekolojinin Temel İlkeleri	7
2.3. Radikal Ekoloji Kuramlarının Gelişimi ve Çeşitleri	12
2.3.1. Derin Ekoloji	13
2.3.2. Eko- Marksizm	16
2.3.3. Ekofeminizm	17
2.3.4. Toplumsal Ekoloji	17
2.4. Ekosistemler	19
2.5. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Gelişim Süreci	21
2.5.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Kullanılması Öncesindeki Gelişmeler ...	21

2.5.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Kullanımı Sonrası Gelişmeler.....	24
2.5.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Kapsamı	26
2.5.4 Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Amaçları	31
2.5.5. Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevresel Politikalar.....	32
2.6. Topluluk kavramı.....	33
2.6.1. Sürdürülebilir Alternatif Yaşam Topluluklarından Ekoköyler	34
2.6.2. Ekoköy Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL EKOKÖY AĞI-GEN (GLOBAL ECOVILLAGE NETWORK) VE DÜNYADAKİ EKOKÖY YERLEŞİM ÖRNEKLERİ

3.1. Küresel Ekoköyler Ağı-GEN (Global Ecovillage Network)	39
3.2. WWOOF	42
3.3. Dünyadaki Ekoköy Örnekleri	43
3.3.1. Sieben Linden Ekoköyü	43
3.3.2. Auroville Ekoköyü	45
3.3.3. Ithaca Ekoköyü.....	51
3.3.4. Crystal Waters Ekoköyü.....	54
3.3.5. Findhorn Ekoköyü.....	56
3.4. Dünya Örneklerinde Ekoköylerin Genel Özellikleri	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ EKOLOJİK YERLEŞİMLER VE ÇANAKKALE EKOKÖY YERLEŞİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Türkiye'de Ekoköy Girişimleri.....	64
4.2. WWOOF'a Bağlı TaTuTa Projesi	67
4.3. Çanakkale'deki TaTuTa Projesine Bağlı Ekoköyler	70
4.3.1. Ormanevi.....	73

4.3.2 Serim iftliği.....	75
4.3.3 Sevinç Abla iftliği.....	78
4.3.4. Bayramiç/Yeniköy iftliği.....	82
4.3.5 Ormanya.....	85
4.3.6. Ergenekon Bağları.....	92
4.4. Bulgular	97

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	103
KAYNAKÇA	108
EKLER	I
EK-1 ETİK KURUL BEYANI	I
EK-2 GÖRÜŞME FORMU.....	II
EK-3 GÖRÜŞME SORULARI.....	III

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BMGK	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
ECEAT	Avrupa Ekolojik Tarım Turizmi Merkezi
ECOSOC	Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey
EKİLAT	Ekoköy İletişim Ağı
EKOYER	Türkiye Ekolojik Yerleşkeler Ağı
ERV	Enerji Geri Dönüşüm Vantilatörleri
FroG	First Residents Group
GEF	Küresel Çevre Fonu
GEN	Küresel Ekoköy Ağı
GENNA	Küresel Ekoköy Ağı Kuzey Amerika
GENOA	Küresel Ekoköy Ağı Okyanusya ve Asya
OPMIWOHA	Açık Zihin Çalışan Eller
REGEN	Yenileyici Topluluklar İttifakı
SGP	Küçük Destek Programı
SiGe	Siedlungsgenossenschaft Ökodorf eG
SoNG	Second Neighborhood Group
STK	Sivil Toplum Kuruluş
TATUTA	Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi Ve Gönüllü Bilgi Tecrübe Takası
TREE	Third Residential EcoVillage Experience
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNITAR	Birleşmiş Milletler Eğitim Ve Araştırma Enstitüsü
WCED	Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu
WWOOF	Ekolojik Çiftliklerde Gönüllü İşçiler
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Neass'ın Sığ Ekoloji ve Derin Ekoloji ilkelerinin karşılaştırılması	16
Tablo 2	Derin Ekoloji ve Toplumsal Ekoloji	18
Tablo 3	Sürdürülebilir kalkınmanı çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları	30
Tablo 4	Auroville Ekoköyünde arazi kullanımı	50
Tablo 5	Dünya Örneklerinde Ekoköylerin Genel Özellikleri	61
Tablo 6	Çanakkale Ekolojik Çiftliklerin Ekoköy Boyutları-1	94
Tablo 7	Çanakkale Ekolojik Çiftliklerin Ekoköy Boyutları-2	95
Tablo 8	Dünyadaki Ekoköylerin Özellikleri	98
Tablo 9	Türkiye'deki(Çanakkale Örnekleme) Ekoköylerin Özellikleri	99
Tablo 10	Dünyadaki ve Türkiye'deki Ekoköylerin Karşılaştırılması	101

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 Üç daire modeli	27
Şekil 2 Sürdürülebilir kalkınmanın kapsamı	27
Şekil 3 Sieben Linden ekoköyü	45
Şekil 4 Auroville'in Yönetim Yapısı	46
Şekil 5 Auroville'in Haritası	47
Şekil 6 Auroville- 1968	47
Şekil 7 Auroville Ekoköyü	48
Şekil 8 FroG ve SoNG Yerleşkeleri	53
Şekil 9 Ithaca'daki Güneş Enerji Panelli Yeşil Binalar	54
Şekil 10 Crystal Waters Ekoköyü	55
Şekil 11 Findhorn- The Park	57
Şekil 12 Findhorn Ekoköyü'ndeki Faaliyetler	59
Şekil 13 Türkiye'deki TaTuTa Çiftlikleri	67
Şekil 14 Tatuta Projesi Kapsamındaki Ekolojik Yerleşkelerden Bir Kesit	68
Şekil 15 Çanakkale İli Haritası	72
Şekil 16 Ormanevi'nde Tarım ve Üretim ile İlgili Görseller	74
Şekil 17 Ormanevi'nden Kesitler	75
Şekil 18 Serim Çiftliği	76
Şekil 19 Sebze Kurutma	77
Şekil 20 Sevinç Abla Çiftliği'nin Kurucusu Sevinç Özkaya	79
Şekil 21 Salça ve Yemek Yapımı	79
Şekil 22 Sevinç Abla Yerleşkesi Eskizi	80
Şekil 23 Yeniden Onarılan Taş Bina ve İkinci Katında İnşa Edilen Ahşap Kat	81
Şekil 24 Bayramiç/ Yeniköy Yerleşke Planı	83
Şekil 25 Yeniköy Yerleşke planı	84
Şekil 26 Yağmur Suyu Göleti ve Güneş Enerjisi Paneli	85
Şekil 27 Ormanya- Çanakkale	86
Şekil 28 Ormanya Gıda Ormanı Yerleşkesi Sınırı	88
Şekil 29 Ormanya Gıda Ormanı Ürün Tanıtımı	89
Şekil 30 Ergenekon Bağları Haritası	92
Şekil 31 Ergenekon Bağları Gönüllüleri	93

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Dünyada sanayileşme süreci ile ortaya çıkan kirliliğin insanların yaşamını tehdit etmesi 1950'lerden sonra görünür hale gelmiştir. Çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik çabaların ve yaklaşımların yanı sıra sanayileşme sürecinin ve kapitalist yaklaşımların ortaya koyduğu tüketim alışkanlıkları ve yaşam biçimi doğadaki kaynakların hızla tükenmesine neden olmuştur. Bu durum çevre konusunda yaşanan kaygıların artmasına sebep olurken, aynı zamanda çevreci yaklaşımların gelişimine katkı sağlamıştır. Çevreye duyarlı, doğal kaynakların korunması ve de sürdürülebilir bir yaşamı isteyen bireyler bir araya gelerek alternatif yaşam toplulukları oluşturmuşlardır.

Ekoköy olarak adlandırılan bu alternatif yaşam toplulukları, 1960'lı ve 70'li yıllarda dünyadaki çevreci yaklaşımların birleşiminden ortaya çıkmıştır. Türkiye'de ilk ekoköy girişimi 1990'ların sonlarına doğru Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden mezun olmuş dağcı bir grup tarafından gerçekleştirilmiş ve bu girişim "Hocamköy" olarak adlandırılmıştır. Hocamköy'de ekonomik açıdan kendine yetebilen ve mimari alandan günlük hayatın gereksinimlerinin karşılanmasına kadar birçok alanda doğaya uyumlu bir yerleşim modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Kırıkkale Hasandede beldesinde kurulması planlanan ekoköy girişimi, kurulmadan proje durdurulmuştur. Araştırmalara göre Türkiye'deki çoğu ekoköy girişimi, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısından kaynaklı birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır.

1990'lardan günümüze kadar literatürde ekoköy kavramı ile ilgili birçok tanım ve ekoköylerle ilgili birçok çalışma yer almıştır. Hildur Jackson'ın "What is an ecovillage?" isimli çalışması ekoköyler ile ilgili çalışmalara örnek gösterilebilir (Gaia Trust, 2020). Bu çalışmada ekoköy kavramı; "*İnsan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğa ile bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürebilecek insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşimlerdir*" şeklinde ifade edilmiştir (Jackson, 2016). Karen Svensson'a göre (Jackson vd., 2002) ise ekoköyler, birbirleriyle, diğer canlılarla ve yeryüzü ile uyumlu bir şekilde sürdürülebilir bir yaşam tarzını sürdürmeye çalışan insan topluluklarıdır. Ekoköyler bir yaşam şeklinin vücut bulmuş halidir. Her şeyin ve tüm

canlıların birbirine bağı olduğu ve tüm düşüncelerin ve yapılan tüm eylemlerin çevreyi etkilediği konusunda derin bir anlayışa sahiptir.

Her ekoköy yerleşkesinin hitap ettiği topluluk, kurulduğu arazinin yeri, coğrafi özellikleri, kuruluş amacı farklılık göstermektedir. Ekoköyler genelde iyi eğitilmiş insanlar tarafından dengesi bozulmuş dünyanın daha çok zarar görmesinin önüne geçmek isteyen gruplar tarafından kurulmuştur. Devletten fon desteği alan bazı ekoköyler bulunduğu gibi, BM'nin UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) tarafından koruma altına alınıp fon sağlanan ekoköyler de bulunmaktadır.

Uluslararası bir kuruluş olan GEN'in (Küresel Ekoköy Ağı -Global Ecovillage Network) bir yerleşkeyi ekoköy olarak kabul edebilmesi için ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel yönden sürdürülebilirliği sağlayabilecek özelliklere sahip olması gereklidir. Bir ekoköy girişiminin en önemli aşamalarından birisi olan yer seçimi, sürdürülebilirliği en çok etkileyen unsurlardan birisidir. Seçilen lokasyonun ekolojik özellikleri aynı zamanda ekoköy girişiminin ekonomisini ve kültürel karakterini de etkilemektedir. Doğal kaynakların, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da dikkate alarak kullanılmasını esas alan ve topluluk yaşamlarını bu çerçevede kurgulayan ekoköylerin birbirine benzer özelliklerinin yanı sıra farklı özellikleri de bulunmaktadır.

Türkiye bağlamında ele aldığımızda, ekolojik yaşamı desteklemek amacıyla kurulan Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin, 1990 yılından itibaren doğaya saygıyı ön planda tutan bireylere rehberlik eden faaliyetler yürüttüğünü görmekteyiz. Bu çalışmalar Ağustos 2002'de bir dernek çatısı altında bir araya toplanarak kurumsal bir yapı haline dönüştürülmüştür. Derneğin en etkin faaliyetlerinden birisi TATUTA (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi Tecrübe Takası) projesidir. Bu projenin amacı; Türkiye'de ekolojik tarımla hayatını idame ettiren çiftçilere maddi, gönüllü işgücü ve bilgi desteği vererek ekolojik tarım şeklini yapmalarına destek olmak ve sürdürülebilir bir tarım uygulaması sağlamaktır. Bunun yanı sıra Türkiye'de alternatif bir ekolojik yaşam modeli de sunmaya çalışmaktadır.

Çalışmanın konusu: "Sürdürülebilir Alternatif Yaşam Toplulukları: Çanakkale Ekoköyleri Örneği"dir. Çalışmada TATUTA Projesi kapsamında, Çanakkale bölgesinde yer

alan on altı ekolojik yerleşke arasında yer alan Ormanevi, Serim Çiftliği, Sevinç Abla Çiftliği, Yeniköy Çiftliği ve Ormanya Gıda Ormanı ekolojik köy girişimi ele alınmıştır. Çalışmada sürdürülebilir alternatif yaşam toplulukları olarak ekoköylerin ortak yaşam değerleri, doğal kaynaklara ve çevreye ilişkin bakış açıları, temel özellikleri, benzerlikleri ve farklılıkları Çanakkale örneği bağlamında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı: Çanakkale ilinde TaTuTa Projesi'ne üye olan altı ekolojik köy girişimi bulunmaktadır. Bu ekolojik yerleşkeler dışında projeye üye olmayan ve bireysel olarak geliştirilmeye çalışılan bazı ekoköy girişimleri mevcuttur. Bu girişimlerin belirlenmesindeki zorluklar nedeniyle tez kapsamında, sadece Çanakkale ilinde bulunan ve TaTuTa projesiyle ilişkisi bulunan altı tane ekolojik köy girişimi ele alınacaktır. Bu çalışmada sürdürülebilir alternatif yaşam toplulukları olarak eko köylerin ortak yaşam değerlerini, doğal kaynaklara ve çevreye ilişkin bakış açılarını ve temel özelliklerini, benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymak ve Çanakkale örneğinde inceleme ve değerlendirme yapmak hedeflenmektedir. Bu yerleşkeleri fiziksel, ekonomik ve sosyal özellikleri bağlamında değerlendirmek, sürdürülebilir alternatif yaşam modelini ne şekilde oluşturdukları, ekolojik tarım ve turizm gibi yöntemlerin alternatif toplum oluşturma ideallerine ne şekilde katkı sağladıkları bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamında çalışmada yer alan ekolojik çiftlikler ile dünyadaki iyi uygulama örnekleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ele alınmıştır. Bu yerleşkelerin ekoköy olmanın temel unsurlarını karşılayıp karşılamadıklarını, eğer karşılıyorsa hangi yönleriyle karşıladıklarını; karşılamıyorlar ise neden karşılayamadıklarını inceleyerek ve bu örnekler ışığında genel bir değerlendirme yaparak incelenmiştir.

Çalışmanın Önemi: Literatürde Türkiye'deki ekoköyler ile ilgili çok fazla çalışma bulunmamaktadır. YÖK veri tabanına bakıldığında ekoköyler ile ilgili toplamda 11 tez yer almaktadır. Bunlardan 2 tanesi (sosyoloji ve turizm) doktora, 9 tanesi ise yüksek lisans tezidir. Bu tezlerden 2 tanesi turizm, 4 tanesi mimarlık, 2 tanesi peyzaj mimarlığı, 1 tanesi ekonomi, 1 tanesi maliye ve 1 tanesi de sosyoloji alanında yazılmıştır.

Bu çalışma kapsamında dünyadaki iyi uygulama ekoköy örnekleri ile Türkiye'de Çanakkale özelinde ve TaTuTa Projesi kapsamındaki ekoköyler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ele alınmış ve genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ekoköyler ile ilgili özellikle

Türkiye özelinde, çok fazla çalışma bulunmadığından dolayı bu çalışma literatüre önemli bir kaynak sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın Yöntemi: Tezin başlangıç aşamasında bu ekolojik çiftlikler ziyaret edilerek yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle görüşmeler gerçekleştirilecekti. Ancak 2019 yılında ortaya çıkan COVID 19 Pandemisi nedeniyle bu görüşmeler gerçekleştirilemedi. Ayrıca bu yerleşkelerden bir tanesi olan Ormanevi ekolojik çiftliği, tezin başlangıç aşamasında aktif olarak varlığı sürdürmekteydi. Bu çiftlikteki ilgili kişilere ulaşıldığında COVID 19 Pandemi nedeniyle yerleşkenin kapatıldığı bilgisi verilmiştir. Bu nedenle çalışma kapsamında yer Çanakkale'deki bu yerleşkeler ile ilgili literatür taraması ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Bu ekolojik çiftlikler, bir ekoköyde olması gereken temel unsurlar kapsamında ekolojik, ekonomik, sosyal- kültürel ve spiritüel sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilerek ve çalışmada yer alan dünyadaki iyi uygulama örnekleriyle karşılaştırılıp değerlendirilmiştir. Bu nedenle çalışmada literatür taraması yapılarak konuyla ilgili kitaplardan, web sitelerinden, dergi makalelerinden ve internet kaynaklarından faydalanılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal çerçevede ekoloji, ekoköyler ve sürdürülebilir kalkınma kavramları incelenmiştir. Kuramsal çerçevede ise ekolojinin gelişim sürecinde ortaya çıkan yaklaşımlar ele alınmıştır. İkinci bölümde, dünyanın farklı coğrafyalarında yer alan ve iyi örnek teşkil eden ekoköylerden beş tanesi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde çalışmamıza konu olan Çanakkale bölgesinde TaTuTa Projesi kapsamında olan altı ekolojik çiftlik incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise ekoköylerin temel unsurlarına ve ortak özelliklerine göre dünyadaki ekoköyler ve Türkiye'deki ekolojik yerleşkeler karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE: EKOLOJİNİN İLKELERİ, EKOLOJİ KURAMLARI, SÜRDÜRÜLEBİLİR YAKLAŞIMLAR VE EKOKÖYLER

Çalışmanın bu bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeve kapsamında ilk olarak ekoloji kavramı ele alınmış ve ekoloji kuramlarına yer verilmiştir. Daha sonra sürdürülebilir kalkınma kavramı ile ilgili detaylı bilgilere yer verilmiş ve son olarak ekoköy kavramı ele alınmıştır.

2.1. Ekoloji Kavramı ve Ekolojinin Gelişimi

Ekolojinin birçok tanımı olmakla beraber “Doğanın yapı ve fonksiyonu bilimi” şeklinde tanımlamak mümkündür. Ekoloji terimini ilk defa 1866 yılında Alman biyolog Ernest Haeckel tarafından kullanılmıştır. Eski Yunancada evcik, konut anlamına gelen “oikos” ve bilim anlamına gelen “logos” kelimelerinden türetilmiştir. Kelime anlamı konut bilimi olan ekoloji, canlıların yaşam alanlarını incelemektedir. Ekoloji kavramı araştırmacılar tarafından 1900 yılından sonra daha geniş bir alanı kapsayacak şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Ertürk, 2011: 55).

Ekoloji kavramı etimolojik olarak yerleşme bilimi veya yurt söylemi anlamlarına gelmektedir. Hayvan veya bitkilerin diğer canlı ortamında bulunan diğer canlılar ile organik ve inorganik anlamda dostça veya düşmanca ilişkilerin tümü ekolojinin nesnesi meydana getirmektedir. Ekoloji bilimi, canlı varlıkların doğal ortamda ve bu ortamda diğer organizmalarla kurduğu ilişkileri incelediğini söyleyebiliriz (Uçurum, 2007: 25). Liften’e göre ekoloji en basit anlamıyla, “insanlarda dahil olmak üzere, canlı organizmaların birbirleriyle ve jeofiziksel çevreleriyle nasıl ilişkilendiği hakkındaki çalışma” şeklinde tanımlanmıştır (Liften, 2017: 56). Görmez’e (2015) göre ekoloji, “doğa ve insanlığın doğal dünya ile ilişkisi hakkında çevreye göre daha geniş bir kavrayış getiren ve biyosferin dengesini ve bütünlüğünü amaç olarak gören bir bilimdir.”

Ekosistemleri inceleyen bir bilim dalı olan ekolojinin uğraş alanının sınırlarının belirlenmesinde başlıca bazı kriterler bulunmaktadır. Birincisi karşılıklı ilişkilerin

incelenmesi, bir diğeri ise canlı ve cansız varlıkların meydana getirdiği sistemlerden, ekolojinin canlı popülasyonlara ait sistemler ile cansızları da kapsayan ekosistemleri inceliyor olmasıdır. Ekolojinin ana görevi tüm canlıların devamlılığını sağlamak için gerekli olan tüm doğal koşulların sürekliliğinin ne şekilde sağlanacağını belirlemektir (Ertürk, 2011: 55-56).

Türkçede ekoloji teriminin karşılığı çevrebilimdir. Çevrebilim, bilim insanlarının araştırma konulara göre tanımını da farklılık gösterebilmektedir. Birinci gurup araştırmacılara göre çevrebilim, canlı türlerinin yaşadığı ortamı araştıran bilim dalıdır. İkinci grupta yer alanlara göre doğadaki karşılıklı ilişkileri inceleyen bilim dalı iken; üçüncü guruptakilere göre ise doğadaki yapı ve fonksiyonu araştırma alanına alan bilim şeklinde görülmektedir. Bu tanımlara dayanarak çevrebilim, canlıların birbirleriyle ve çevreleriyle ilgili ilişkileri inceleyen bilim dalı şeklinde tanımlanabilir (Ertürk, 2011: 3). Robert Leo Smith ekolojinin çevrebilimi ile aynı anlama gelmediğini, ekolojinin yanlış kullanıldığını ve basitleştirildiğini ileri sürmüştür. Ona göre, çevrenin bir organizmanın çevresinde yer alan biyolojik ve canlı bileşenlerinin yanı sıra fiziksel ve kimyasal koşulları kapsarken; ekoloji, organizmalar ve çevreleri arasındaki ilişkileri bilimsel olarak ele alıp inceleyen bir bilim dalıdır (Leo ve Thomas, 2015: 18).

Ekosistem kavramı ise belirli alanlarda bulunan canlılar ve bunları çevreleyen cansız çevrenin etkileşimleriyle meydana gelen ve süreklilik gösteren ekolojik sistemlerin tümüdür. İnsan eliyle değil kendiliğinden oluşan doğal çevre bir ekosistemdir. Ekosistemler arasında var olan ilişkiler genellikle karşılıklı bir şekilde birbirine bağlı ve uzun sürelidir. Bu sistemlere dışarıdan gelecek müdahaleler, doğal dengeyi meydana getiren zincirde kopmalara sebep olmakta ve zincirin tamamını etkilenmektedir. Canlılar ile cansız çevre birbirleriyle sıkı bir ilişki içerisindedir ve bunlar birbirlerinden ayrı düşünülemez. Karşılıklı madde alışverişi yaparak birbirlerini etkileyen organizmalar ile cansız maddelerin yer aldığı bir doğa parçası ekosistem olarak adlandırılmaktadır. Ekosistem, tek tek organizmalarla veya topluluklarla ilgilenmekten çok bütün alanın fonksiyonlarının ne şekilde olduğuyla ilgilenmektedir. Ekosistemlerde hayat, enerji akışı ve besin döngüleriyle devam eder ve sürekli bir enerji ve besin giriş-çıkışı hâkimdir. Her ekosistemde dört temel bileşen mevcuttur. Bunlar: cansız varlıklar (inorganik ve organik maddeler), primer üreticiler (yeşil

bitkiler- ototroflar), Tüketiciler (bitkisel ve hayvansal maddeleri yiyenler- hetotroflar) Ayrıştırıcılar (bakteri ve mantarlar- saprofitler) (İstanbul Üniversitesi MYO, 2016).

Ekosistemlerin bir arada bulunduğu en büyük birlik, dünyanın dış kabuğunda yer alan ince bir kısmını oluşturan biyosferdir. Biyosfer canlılar, su, hava ve toprak gibi öğelerden meydana gelmektedir ve bir takım alt ünitelere ayrılmaktadır. Bu birimlerin her birisi de ekosistem olarak adlandırılmaktadır.

Ekosistemler karasal ve sulara ait ekosistemler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Bayraktar, 2018: 11).

1- Karasal Ekosistemler (Biyomlar): Karada yaşam ortamlarına ait birimleri kapsamaktadır. Bu alt birimler kendi aralarında biyom denilen alt birimlere ayrılmaktadır. Biyom, ekolojide yeryüzünde geniş alanlara yayılmış bitki ve hayvan türlerinin doğal olarak sınıflandırılmasını ifade eder. Her bir biyomun kendine ait özel bir iklimi, bitki örtüsü ve hayvan yaşamı bulunmaktadır.

Dünyada biyomlar dokuz büyük biyom olarak sınıflandırılmıştır. Bu biyomlar kutuplardan başlayarak ekvatora doğru aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır. Bunlar, tundra, ılıman bölgelerinin geniş yapraklı ormanları, yeşil ormanlar, ılıman bölge çayırları-step, savanlar, çöller, maki ve tropikal yağmur ormanları şeklinde sıralanabilir (OMU, 2020).

2- Sulara Ait Ekosistemler: Sularda yer alan yaşam ortamlarına ait ekosistemlerdir. Bu ekosistem; tatlı su, tuzlu su, akarsu ve göl ekosistemleri şeklinde alt birimlere ayrılmaktadır (Bayraktar, 2018: 11).

2.2. Ekolojinin Temel İlkeleri

Ekolojinin öteki bilimlerden ayrılan en önemli özelliği, canlı varlıkların buldukları ve hayatlarını sürdürdükleri ortam ile çevresinde bulunan cansız ortam arasındaki ilişkileri bütüncül bir yöntem ile incelemesidir. Böyle bir bakış açısı insanın çevresindeki bütün karmaşık ilişkilerin tamamının hesaba katılması anlamına gelmektedir ki, bu düşünce problemin kaynağı olan yani insanı tüm doğal süreçlerden kopararak onu dünyanın tek ve biricik efendisi konumuna sokan hâkim felsefenin reddedilmesi anlamına gelmektedir.

Ayrıca ekoloji, hâkim bilimin “pozitivist” özelliğinden farklı olarak, ahlaki öğelerle de donanmıştır. Bu nitelikleri dolayısıyla ekoloji hem bir “bilim”, hem de manevi temellere sahip bir harekettir. Ekolojinin konusunu oluşturan ekolojik denge sabit ve durağan değildir. Sistem sürekli olarak akıcı ve dinamik bir özellik göstermektedir (Bayraktar, 2018: 11). Diğer bilim dallarında olduğu gibi, ekolojinin de birçok kuralı bulunmaktadır. Bu ilkeler aşağıda yer almaktadır.

1) *Doğanın Bütünlüğü İlkesi*: Doğada bulunan canlı cansız bütün varlıkları bir bütün olarak görür. Bu varlıklar yaşamlarını birbiriyle etkileşim ve dayanışma içinde geçirmektedirler (Bayraktar, 2018: 11). Bütünlük ilkesinde çevre sorunları yönünde önemli birtakım sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin tarımsal üretimin artırılması amacıyla bitkilerin korunması için kullanılan kimyasallar olan pestisitler yağmur suları aracılığıyla denizlerin kirletmektedir. Belirli bir ortama bırakılan zararlı atıkların hem o ortama hem de başka ortamlara zarar vermesini bir diğer örnek olarak gösterebiliriz (Ertürk, 2011: 40-44). Taşıyla, bitkisiyle, hayvanıyla bir bütün olan doğa bir denge içerisinde varlığını sürdürmekte ve her biri bir bütünün parçası gibidir. Ülkemizin en verimli topraklarından birisi olan Çukurova’da 1950’li yıllardan beri kullanılan böcek öldürücü ilaç, aynı zamanda sanayide gübre olarak kullanılan DDT (dikloro difenil trikloroethan) isimli ilaç, sivrisinekleri öldürdüğü için, sivrisineklerin neden olduğu sıtma hastalığının önüne geçmiştir. Ancak 1970’li yıllarda daha fazla tarım ilacı kullanıldığı halde, zararlı böceklerin sayısında artış yaşanmış ve sıtma hastalığı da geri gelmiştir. Tarım ilaçları kullanılmaya başlandığı ilk yıllarda zararlı böceklerin büyük bir bölümü yok edilmiş ve tarım üretimi de artmıştı. Ancak bu zararlı böceklerle birlikte onlarla mücadele eden yararlı böcekler de yok olmuştur. Zamanla zararlı böcekler evrimleşerek bu ilaçlara karşı dayanıklı hale gelmiş ve sivrisineklerin artmasıyla birlikte sıtma hastalığı da geri gelmiştir. Bu ilaçlar yüzünden yararlı böcekler yok olmuş, besin yoluyla alınan tarım ilaçlarından dolayı leylek ve kelaynakların sayısında da azalma yaşanmıştır. Burada, ekologların “Besin Zinciri” diye adlandırdığı olay söz konusudur (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: 24).

2) *Doğanın Özdenetim İlkesi*: Ekosistemler, özdenetim ve geri besleme işlemleriyle bütünlüklerini ve yaşamlarını kendi sınırları içerisinde korumaya eğilimlidir (Bayraktar, 2018: 11). Doğal çevre sistemlerinde denge vardır. Denge olan bu sistemlerde hem içsel hem de dışsal faktörlerden kaynaklı meydana gelebilecek sapmalara karşı, bu sapmayı

düzeltebilecek eksilen geri beslemeler bulunmaktadır. Örneğin hava kirliliğini çözümünde geri besleme aracı yeşil alanlardır (Ertürk, 2011: 41). Marmara bölgesinde yer alan Kapıdağ yarımadasında eskiden kurt, çakal gibi yırtıcı hayvanlar bulunmuş. Avlanma sonucu burada soyları tükenmiş; ancak bu kez de çakal ve kurtların avladığı domuz sayısı gittikçe artmıştır. Ancak bu artış bir şekilde kendini sınırlayacaktır. Bu sınırlama ya avcılar veya yırtıcı hayvanlar tarafından ya da yiyeceklerin tükenmesi gibi sebeplerden dolayı olacaktır. Genel bir kural olarak, artan nüfus sınırları zorlamaya başladığı zaman, birtakım etkenler devreye girerek nüfusu azaltmaya başlar. Örneğin bir ülkenin nüfusu sürekli artıyorsa, iki seçeneği bulunmaktadır. Sınırlar zorlanmadan önce, Çin’de olduğu gibi ya nüfus planlaması yapılacak ya da sınırlar aşılmıca açlık ve yoksulluktan dolayı nüfus kendiliğinden azalacaktır (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: 24).

3) *Doğanın Çeşitliliği İlkesi*: Çevre sisteminin ve sistemin çeşitliliği arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Doğada yaklaşık olarak on ila otuz milyon arasında canlı türü bulunduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca bu türlerin kendi içinde de çeşitlilikleri bulunmaktadır (Ertürk, 2011: 41). Çeşit fazlalığı, bazı çeşitlerin yok olması sonucunda o türün geleceği için bir sigorta niteliğinde olduğu söylenebilir (Ecem, 2014: 25).

4) *Doğanın Sınırlılığı İlkesi*: Doğanın kendini yenileyebilme yetisi olsa da artan nüfus ve insanoğlunun sebep olduğu çevre kirlilikleri doğanın taşıma kapasitesini aşmaktadır (Bayraktar, 2018: 12). İçinde yer alınan çevrenin taşıma kapasitesi üzerinde nüfus artışının olduğu popülasyonun kıtlık ve barınma gibi nedenlerden dolayı kırılması bu sınırlılığı ifade ederken aynı zamanda sanayileşme ve çevre kirliliği sorunlarında da benzer bir sınırlılık durumu karşımıza çıkmaktadır (Kara, 2014: 25). Doğanın sınırlılığı, ekologlar tarafından uzun yıllardır çok iyi bilinen bir ilkedir. Bunu deney yaptıkları mikroorganizmaların sayısında yaşanan artıştan koyunlar üzerinde yapılan gözlemlere kadar dayanmaktadır. Örneğin; Bangladeş ve Etiyopya’daki nüfus fazlalığını birkaç yılda bir görülen kıtlıklarla azalması, ekolojik anlamda bu ülkenin doğal sınırları zorladığını göstermektedir. Bir diğer örnek olarak ise, fabrika atığının bir akarsuya bırakılmasıyla o akarsu bir süre sonra kendisini temizlemesi gösterilebilir. Ancak temizleme kapasitesi aşıldığı takdirde o akarsuyun dengesi bozulur (Ertürk H. , 2009: 41). Buna örnek olarak İzmir Körfezi ve İzmit Körfezi’ni verebiliriz. Bu körfezlerin belirli bir taşıma gücü

bulunmaktadır. Ancak sanayi kirlenmesi sınırları aştığı zaman bu körfezler kendi kendini temizlemede yetersiz kalmaktadır (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: 23).

5) *Doğada Hiçbir Şey Yok Olmaz İlkesi*: Doğadaki bir madde yok olmamakta sadece form değiştirmektedir. Dolayısıyla denizlere ve akarsulara bırakılan atıklar, doğayı kirleten ve böylece doğaya zarar veren bir unsur haline gelmektedir. Örneğin; Çernobil patlamasında bölgeye yakınlığından dolayı Karadeniz Bölgesi'nde üretilen çay ürünü olumsuz yönden etkilenmiştir (Ertürk, 2009: 41). Bir diğer örnek ise, 1060 yılında İngiliz araştırmacılar, Antarktika'da yaşayan penguenlerde tarım ilacı olarak kullanılan DDT'ye rastlamışlardır. Sadece on beş yıl öncesinde kullanılan ve Antarktika bölgesinde hiç kullanılmayan bu ilaçların rüzgâr, bulut ve deniz akıntılarıyla bu bölgelere taşındığını göstermektedir. Bu ilkenin temelini Termodinamik Kanunu oluşturmaktadır. Bu kanuna göre; doğadan var olan madde bir şekilden başka bir şekle dönüşür, ama asla yok edilemez (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: s.25).

6) *Bedelsiz Yarar Olmaz İlkesi*: Bu ilke ikinci Termodinamik Kanunu'na dayandırılmaktadır. Bu yasaya göre, her enerjinin dönüşümünde o enerjinin bir kısmı daha dağınık ve daha az yoğun şekilde dönüşüm yaşar. Örneğin, tane yemle sığır besleyen ülkelerde yüz kalorilik tahıldan sadece on kalorilik et elde edilmesi gösterilebilir. Bu nedenle halk pahalı olan eti tüketememektedir. Ancak nüfusunu sınırın altında dengeleyebilmiş ülkelerde et tüketimi fazla olmaktadır. Ekolojide bu ilkenin daha geniş alana uygulanma imkânı bulunmaktadır. Buna göre doğada yer alan hiçbir şey bedava değildir. Örneğin, tarım ilaçlarının ilk kullanıldığı yıllarda üretimde artış fazlaydı, ancak daha sonra çok fazla zararı olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer örnek ise, yer ve teknolojik olarak kötü planlanmış bir termik ve nükleer santralin faydasının yanında, toplumsal ve çevresel zararlarının da olduğudur (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: 25). Bir diğer örnek ise, hayvanlar bitki yediği zaman, bitkideki tüm enerjiyi almazlar. Bitki enerjisi hayvan enerjisine dönüştüğü zaman bu enerjinin sadece yüzde onu işe yaramaktadır, geriye kalan yüzde doksanı ise yüzde onluk kazanç için ödenen “bedel” olarak değerlendirilmektedir (Kara, 2014: 26).

7) *Doğanın Tepki İlkesi*: Fizik biliminde “etki-tepki” yasası, ekoloji bilimi için de geçerlidir (Kara, 2014: 26). Daha önce değindiğimiz gibi doğal sistemler bir denge içerisindedir. Fakat bu sistemlere dışarıdan gelen müdahaleler, bu sistemlerde

dengesizliklere yol açmaktadır. Doğal ortamda meydana gelen bozulmalar ise insanlara büyük zararlar vermektedir. Nitekim insan eliyle doğa üzerinde yapılan teknolojik ve yönetsel müdahalelerin sonucunda doğanın dengesi bozulmakta ve ortaya birtakım sorunlar çıkmaktadır. Tarım ilaçları örneğinde olduğu gibi, zararlı böceklerin yok edilmesi sonucu ürün miktarında artış yaşanmış ancak bir süre sonra bu ilaçlar faydadan çok zarar vermeye başlamıştır. (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019:25). Doğanın geri tepmesi ilkesi konusunda 11 Ağustos 1999 depremini örnek verebiliriz. Bu depremde bilime, yasalara ve doğaya karşı meydana gelen yapılaşmalar sonucunda büyük yıkımlar meydana gelmiştir. Bir diğer deyişle coğrafi şartlara aykırı yapılaşmaların sonucunda doğanın “geri tepmesi” ilkesinin devreye girdiği söylenebilir. Çünkü tarım alanlarının başka amaçlar için kullanılarak yapılaşmaya açılmıştır. Doğanın bu ilkesi, ovada, tarım toprağı gibi yumuşak alanlarda sadece tarımın yapılması gerektiğini göstermektedir (Kayıkçı, 2004: 106).

8) *En Uygun Çözümü Doğa Bulmuştur İlkesi*: Canlılar milyonlarca yıllık bir süreç içerisinde mevcut koşullara uyum sağlamak için sayısız uyarlamalardan geçerek evrimleşmiş ve en uygun halini almıştır. Nitekim insan eliyle doğada yapılan her müdahale risk taşımaktadır. Doğaya yapılabilecek büyük müdahaleler, yarardan daha çok zarar verecektir. İnsanların kalıtsal özellikleri her hücrede bulunan DNA molekülleri tarafından nesilden nesillere aktarılmaktadır. İçilen çayda var olan radyasyon DNA molekülünde değişiklik yapma özelliğine sahiptir. Radyasyonun dozu artıkça sonraki nesillere aktarılacak olan DNA moleküllerinin yapısını değiştirme olasılığı da artmaktadır. Ancak DNA molekülleri uzun bir evrimsel süreç içerisinde çok az değişikliğe neden olmuştur (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: 25). Bu ilke ile ilgili olarak farklı bir örnek olarak, tarım alanlarında turizme yönelik yapılaşmalar gösterilebilir. Bu yapılaşma alanlarında altyapı gibi sorunlar yaşanabildiği gibi, bu alanlarda tarım da yapılamayacaktır. Bunun yerine tarım dışı yamaç araziler yapılaşma için daha uygundur (Kayıkçı, 2004: 107).

9) *Kültürel Evrim ve Geleneksel Ekolojiye Saygı İlkesi*: İnsanlar bugünkü haline gelene kadar uzun yıllar süren bir evrim yaşamıştır. Biyolojik evrimin sonucunda ise ekolojik uyumla birlikte kültürler ortaya çıkmıştır (Şanal ve Giray, 2020: 1486). İnsanoğlunun nesilden nesillere aktarılan kendi deneyimleri de bulunmaktadır. Buna kültürel evrim denilmektedir. Örneğin; çiğ köfte ve pastırmada yoğun bir şekilde kullanılan sarımsağın tüm parazitleri öldürdüğünü Türk bilim insanları tüm dünyaya kanıtlamıştır.

Bilimcilerin yeni keşfettiği bu çözümü, Anadolu halkının yüzyıllar önde deneme-yanılma yoluyla bulduğu bu yöntem, ekolojik uyuma verilebilecek güzel bir örnektir. Evrimsel kültür sadece yemek kültürüyle ilgili değil; avcılık, tarım, eczacılık gibi alanlarda da bu kültür görülmektedir. Örneğin tarımda dağlık alanda teraslama yöntemini M.Ö. 1000-3000 yılları arasında Doğu Akdeniz, Güney Amerika ve Filipinler’de yapıldığı görülmektedir (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: 28).

10) Doğa ile Birlikte Gitme İlkesi: Doğa, kendi içerisinde mevsimler gibi ekolojik döngülere sahiptir. İnsanlar her zaman doğaya egemen olmak istemiştir. Ancak doğa kendi kendini denetleyen bir mekanizmaya sahiptir. Bu nedenle doğa ile birlikte, doğanın özüne göre hareket edilmelidir (Şanal ve Giray, 2020: 1486). Örneğin, 18. yüzyıldan bu yana Batı bilimi doğaya egemen olma isterken; doğu felsefesinde Taoizm’de ise insanların doğa ile birlikte hareket etme arzusu bulunmaktadır. Birkaç yıl öncesine kadar Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’de besin değeri bulunmayan işlenmiş beyaz ekmeğe daha yaygın olarak tüketilirken; daha sonrasında besleyici değeri olan, kepeği çıkarılmamış buğday ve çavdardan yapılan ekmekleri tüketmeyi tercih etmişlerdir. Çünkü besleyici değeri olan doğal ekmeklerin, kimyasal işlem görmüş ekmekten daha sağlıklı olduğunun farkına varmışlardır. Bir diğer örnek ise, baklagillerle toprağın azotunu artırmak mümkünken aşırı kimyasallarla gübrelemek, zamanla toprağı yakmakta ve toprağı elverişsiz hale getirmektedir. Bu nedenle, zararlı kimyasallar yerine doğal yöntemler tercih edilmiştir (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2019: 29).

2.3. Radikal Ekoloji Kuramlarının Gelişimi ve Çeşitleri

Sanayi devrimiyle teknoloji gelişmiş, üretim ve tüketimde de hızlı bir artış meydana gelmiştir. Ancak üretim yapılırken doğanın bilinçsizce tahrip edilmesi, doğanın dengesini bozmuş ve böylece ekolojik sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar gittikçe tüm insanlığı etkilemiş ve insanlar ekolojik sorunlara çözüm aramaya başlamışlardır. Bu sorunların çözümü için özellikle modern toplumlarda birçok görüş ileri sürülmüştür. Ekolojik dünya görüşünün savunan bilim insanları, çevre sorunlarının genel olarak batı düşüncesindeki zihni-entelektüel dönüşümün neden olduğu gelişmelerden kaynaklı olduğunu söylerken; bazıları da bunun nedeninin sanayileşme ve kentleşme sürecinden kaynaklandığını ileri

sürmüştür. Tüm dünyada büyük bir sorun olan çevre sorunları, birçok farklı ideolojik düşüncelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Sezer, 2009).

Sanayi toplumuna geçişle doğanın bu şekilde sömürülmesine karşı, radikal ekolojik hareketler tepki göstermiştir. Ekolojik problemler konusunda yapılan eylemler ve yayınlar tüm dünyada toplumlar tarafından karşılık bulmuş ve geniş kesimlere yayılmıştır (Pustu, 2013). Radikal ekoloji akımı, temel çevre akımının teorik bir kritiği olarak çevrecilerin yaptığı analizlerdeki sosyal ve bilimsel varsayımları aydınlatmaktadır. Radikal ekoloji, toplumu daha fazla eşitliğe ve sosyal adalete yönlendirme çabası içerisindedir. Dünyada ırk, cinsiyet, yaş ve sınıf farklarının olmadığı ve insanların temel ihtiyaçlarının karşılandığı bir vizyon sunmaktadır (Ertürk, 2011: 358) Ekolojik sorunlarla ilgili endişe ortak olmasına rağmen çözü için sunulan düşüncelerde farklılıklar bulunmaktadır. Bu düşünceleri; derin ekoloji, toplumsal ekoloji, eko-marksizm ve eko-feminizm şeklinde sıralamak mümkündür (Horosan, 2018).

2.3.1. Derin Ekoloji

Dünyada sanayileşmenin ve teknolojinin hızlı gelişmesiyle ortaya çıkan büyük doğa tahribatının doğayı neredeyse yok sayan tavırlarına karşı olarak Derin Ekoloji akımı ortaya çıkmıştır. Bu görüş, her şeyin insanların hizmetinde olduğu düşüncesini reddetmekte; insanı da doğanın bir parçası olarak görmektedir. Bir diğer deyişle, Derin Ekoloji, doğayı merkeze alan ve bir bütün olarak gören bütüncül bir anlayışı savunmaktadır (Ayaz, 2014: 279). Derin ekoloji daha soyut bir yaklaşım açısından bakıldığında, temelde idealist olan, ancak doğayla mistik bir bütünleşme yolunun Budizm ve Taoizm gibi doğu dinlerinden geçerek olabileceğini ileri sürmektedir. Mistik ekoloji olarak da adlandırılan derin ekoloji hareketleri bakteriler ve virüsleri de kapsayacak şekilde bütün yaşam formlarını birbiriyle eşitleyerek “biyo-merkezcilik” denilen ortak bir görüşü paylaşmaktadırlar (Çüçen, 2011: 6).

Derin ekoloji, 1960’lı yıllarda Leopold’un “Toprak Etiği” düşüncesinden esinlenmiştir. Bu düşünceye göre; doğada yer alan insanın, diğer canlılardan ayrıcalıklı bir yeri ve doğanın efendisi olmadığını, diğer tüm varlıklar gibi sade bir üyeliğe sahip olduğunu savunmaktadır (Horosan, 2018: 3).

Derin Ekoloji kavram olarak ilk defa Norveçli bilim insanı Arne Naess'ın "The Shallow and the Deep Long-Range Ecology Movement" isimli makalesinde kullanılmıştır. Naess Derin Ekoloji yaklaşımını yedi prensip üzerine oturtmaktadır. Bunlar aşağıdaki şekildedir (Ertürk, 2011: 364).

- ✓ İnsan-merkeze alan görüşü terk etmek,
- ✓ Biyosferik eşitlik,
- ✓ Çeşitlilik ve ortak yaşam prensibi,
- ✓ Sınıf karşıtı duruş,
- ✓ Kaynak tüketimi ve kirlilik ile mücadele,
- ✓ Belirsizlik ilkesi,
- ✓ Yerel özerklik ve âdem-i merkeziyetçilik.

Derin ekolojinin kaynakları; doğulu filozofların ve yerlilerin inançlarının yanı sıra, batılı düşüncede yer alan alternatif gelenekleri de kapsamaktadır. Derin ekoloji, Yahudi-Hıristiyan geleneğinin aksine batılı dinsel gelenekteki Assisi'li Aziz Francis'in öğretilerini kaynak olarak almıştır. "Yeni Ekolojik Paradigma"nın savunucularından olan Catton ve Dunlop'a göre bu paradigmanın "bolluk çağı ötesi" bir gelişmeyle hâkim olan batılı görüş ve insan merkeziyetçiliğinin yerini alacağını savunmaktadırlar. Kaynak kıtlığı ve ekolojik krizde meydana gelen hızlı artış, eski paradigmayı geçersiz kılmaktadır. Bu yeni ekolojik paradigma insan ve doğa ile ilgili yeni varsayımlar üzerinde şekillenmektedir (Ertürk H., 2011: 364).

Arne Neass'e göre, derin ekoloji hareketi, derin sorgulamalara ve değişikliklere inanan bir harekettir. Neass derin ekoloji kavramını sekiz temel ilke üzerine inşa etmiştir (Çüçen, 2011: 7).

Birinci ilke: Dünyadaki her şey değerlidir ve insanı merkeze alan düşünceden uzaklaşmaya çağırılmaktadır.

İkinci ilke: Ekosistemin değerli olduğunu kabul etmek ve türlerin devamını sağlamak.

Üçüncü ilke: İnsanların hayatını sürdürmesi için gerekli olan ihtiyaçları, çevreye zarar vermeyecek şekilde doğadan karşılamaya davet etmek.

Dördüncü ilke: Ekosistemde var olan bütün yaşamın dengeli olması.

Beşinci ilke: İnsanlar, çevreyi aşırı zarar verilmesine karşı çıkmalarına rağmen birçok kişi bunu vicdanları rahatsız olmadan yaptıkları inancı.

Altıncı ilke: Meydana gelecek değişmelerin, ekonomi ve ideoloji ile ilgili kurumları etkilemesi,

Yedinci ilke: Yaşamın her şeyden önemli olması ilkesi.

Sekizinci ilke: Derin ekoloji ilkelerin insanlar tarafından kabul edilmesi sonucunda büyük değişikliklerin meydana gelecek olması ilkesi.

Naess için ana ilke kendini gerçekleştirmedir. Bu ilkeye göre, biyosferde yer alan tüm canlılar eşit seviyede kendini gerçekleştirme hakkına sahiptir. Bir diğer deyişle, “yaşa ve bırak yaşasın ilkesi” en temel ilkedir (Çüçen, 2011: 7). Derin Ekoloji düşüncesinde, doğaya zarar verme potansiyeline sahip olan her çeşit endüstriyel gelişme ikinci planda yer almaktadır. Yapılacak her şeyin doğanın sürdürülebilirliğini ve bütünlüğünü koruyabiliyorsa doğru bir eylemdir; aksi takdirde doğaya zarar verecek bütün eylemler yanlış eylemler olarak görülmektedir. Doğayı merkeze alan Derin Ekoloji’yi karşı “insan karşıtlığı” söylemine varan eleştiriler yapılmıştır. Derin olarak nitelendirilen bu görüşün, yüzeysel bir görüş olduğu ve sorun olan tüketim eşitsizliğini görmemezlikten geldiği ileri sürülmektedir. Yeryüzünde birçok insan topluluğu çevresel felaketlerden ve tahribatlardan dolayı yok olmuştur. Fakat doğa her defasında kendisini yenilemesini bilmiştir. Bu çevresel tahribattan esas zararlı çıkan insan olmuştur ve esas korunması gereken insandır. Derin Ekoloji, doğayı merkeze almış görünse de esasen insanı koruma amacı taşımaktadır (Ayaz, 2014: 281).

Tablo 1

Neass'ın Sığ Ekoloji ve Derin Ekoloji ilkelerinin karşılaştırılması

SİĞ EKOLOJİ	DERİN EKOLOJİ
Doğada var olan çeşitliliği insanlar için değerli bir kaynak olarak görür.	Doğada var olan çeşitliliğin kendisi için değer taşıdığını ileri sürer.
İnsan için olmayan değerden söz edilmez,	Değer kavramını sadece insan değeri olarak görmenin ırkçı bir önyargı olduğunu söyler.
Bitki türleri insan sağlığına yararlı olacak şekilde tarım ve tıp alanında kullanıldığı için kıymetlidir.	Bitki türlerinin korunması, onların değerlerinin özünden kaynaklanmaktadır.
Kirlilik ekonomik büyümeyi etkiliyor ise durdurulmalıdır.	Kirlenmeyi durdurmak, ekonomik gelişmeden önce gelir
Gelişmiş ülkelerdeki hızlı nüfus artışı, ekolojik dengeyi tehlikeye atmaktadır.	Dünyadaki nüfus artışı ekosistemi tehdit etmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerin uygulamaları daha tehlikelidir.
İnsan yararına olan her şey kaynaktır.	Kaynak, bütün canlıların hayatı için kaynaktır.
İnsanlar, yaşam koşullarında meydana gelebilecek büyük çapta bir gerilemeye razı olmazlar.	İnsanlar, gelişmiş ülkelerde yaşayan toplumların hayat standartlarında meydana gelebilecek düşüşleri değil, tüm canlıların hayat standartlarının düşmesine razı olmazlar.
Doğa acımasızdır ve bu şekilde kalmalıdır.	İnsanlarda acımasızdır, ancak böyle kalması gerekmez.

Kaynak: Ertürk, 2011: 36

2.3.2. Eko- Marksizm

Eko Marksizm, kapitalizm karşıtı olan Marksist doktrini ekoloji, küreselleşme karşıtı ve farklı çevre politikalarıyla kaynaştırılan politik bir ideoloji şeklinde tanımlanabilir. Eko-Marksizm ekolojinin sosyal analizlerde kullanılmamasından kaynaklı bilimsel boşluktan dolayı ortaya çıkmıştır. Eko Marksistler, küreselleşmeyle birlikte büyüyen kapitalizmi

çevresel yıkımlar, savaşlar, eşitsizlikler ve yoksullukların ortaya çıkmasında en önemli nedenlerden birisi olarak görmektedir (Ntuli, 2018).

Eko-Marksizm, kapitalist üretimin doğayı ve çevresel koşulları tahrip etmesi, kendi gelişiminin yok edilmesine sebep olduğunu ileri sürmektedir. Tarım ve hayvancılık alanında kullanılan araç ve metotlar çevrede büyük tahribatlar yaratmakta, toprak, su kaynakları ve hava kirletilmekte ve bunun sonucunda yoksullar ve işçiler sağlıklarını yitirmektedir. Bu görüşe göre kâr odaklı üretim hem çevreye hem de toplumsal düzende büyük sorunlar yaratmaktadır (Horosan, 2018: 5).

2.3.3. Ekofeminizm

Ekofeminizm 1974'te Françoise d'Eaubonne tarafından, dünyanın kurtulmasının kadınların öncülüğünde olacağını ileri sürmesiyle ortaya çıkmıştır. Ynestra King tarafından 1976 senesinde Vermont'taki Sosyal Ekoloji Enstitüsü'nde geliştirilen bu kavram Massachusetts'e 1980'de yapılan "Dünyada Yaşam ve Kadın" isimli konferansta bir harekete dönüşmüştür (Ertürk, 2011: 374).

Ekofeminizm, ekolojik sorunlar ile kadınların tarihteki toplumsal konumlarını bağdaştıran bir anlayışı benimsemektedir. Ekofeministler, ekolojik sorunların sebeplerine ulaşmada kadınların tarihteki yerlerinin anlaşılması gerektiğine inanmaktadır. Bu görüşe göre toplumsal ve siyasal alanlarda erkek egemenliğinin öne çıktığını ve kadınların pasif bir tutum sergilemek zorunda bırakıldığını ileri sürmektedir. Buradan yola çıkarak ekofeministler, kadına uygulanan baskı ve zorbalıkla doğaya uygulanan baskı ve zorbalık arasında tarihsel bir ilişki bulunduğunu ileri sürmektedir. Bu sebeple ataerkil toplumların ortaya çıkmasıyla birlikte kadınlara uygulanan zulmün, doğaya uygulanan zulümle bağlantısının göz ardı edilemeyeceğini belirtmektedir (Horosan, 2018: 5).

2.3.4. Toplumsal Ekoloji

Çevre sorunlarına sosyal boyutu ele alan Toplumsal Ekoloji, 1980'li yıllarda, Murray Bookchin tarafından ortaya atılmış ve geliştirilmiştir. Bookchin'e göre ekolojik yaşam, toplumsal yaşam kadar karmaşık bir yapıya sahiptir (Ertürk, 2011: 386-387). Toplumsal

ekolojiye göre meydana gelen ekolojik sorunların kaynağı toplumsal niteliklidir. İnsanın insanla ve insanın doğayla olan ilişkileri sonucunda doğanın tahrip edilmesiyle ekolojik sorunların ortaya çıktığını ve ekolojik sorunların klasik çevre korumacı yaklaşımda yer alan çözüm önerileriyle çözülemeyeceğini ileri sürmektedir.

Tablo 2

Derin Ekoloji ve Toplumsal Ekoloji

Derin Ekoloji	Toplumsal Ekoloji
İnsan merkezci bir anlayış yerine insanı da doğanın parçası kabul eden doğa merkezci anlayışı savunur	İnsan ve doğa arasındaki ilişkilerde bütüncül bir anlayışla bakmakta ve bütünü oluşturan parçaların her biri kendi içinde bir bütünlük göstermektedir
Canlı ve cansız doğanın her unsuru aynı haklara ve imkânlarla sahiptir	Ekolojik toplum tasarımında “özgürlükçü ütopya” önem taşımaktadır
Doğaya zarar verebilecek her türlü endüstriyel gelişmeyi ikinci plana atar.	Ekolojik sorunların kaynağını kapitalizm olarak görür
‘İnsan yerine doğa’ ve ‘her şey doğa için’ dir	Doğayı onaracak olan yine doğayı tahrip eden insandır
İnsan çıkarlarını göz önünde tutmaktan bahsetmiyor olsa da yine insanı merkeze alan örtülü niyeti görülmektedir	Toplumsal Ekoloji insan özgürlüğüne yönelik olup, bütünsel bir eşitlik temeline dayalıdır.

Kaynak: www.slideshare.net, 2016, <https://www.slideshare.net/cagatayweb/doal-evrenin-insan-zerindeki-psikolojik-etkileri-ve-igili-kuramlar>, Erişim Tarihi: 25.12.2020

Toplumsal ekoloji, derin ekolojiyi ve klasik çevreci yaklaşımı bazı konularda eleştirmektedir. Toplumsal ekoloji, derin ekolojinin akıl karşıtı, insanı sevmeyen, doğayla mistik birliğe önem veren ve ekolojik sorunlarda insanı sorumlu tutan anlayışından dolayı, bu görüş sorunların arkasındaki toplumsal gerçeklerin görülmesini engellemektedir. Klasik çevreci anlayışta ise pragmatik, insanı merkeze alan ve sistemin uygulamalarını yumuşatan bir anlayış bulunmaktadır. Toplumsal ekoloji anlayışı, insan ve doğa arasındaki ilişkilere

bütüncül bir anlayışla bakmaktadır ve bütünü oluşturan parçaların her biri kendi içinde bir bütünlük sağlamaktadır ve bu bütün parçalardan farklı ve değerlidir (Horosan, 2018: 5).

Murray Bookchin'in "Toplumsal Ekolojinin Felsefesi" isimli eserinde, Toplumsal Ekolojinin, kültürün doğal evriminde hiçbir şekilde köklerinin olmadığını savunan nosyona karşı çıkmaktadır. Esas olarak toplumsal ekolojinin doğal olanın içinde kültürel olanın köklerini araştırdığını ve doğal olanın toplumsal olana geçişini sağlayan biyolojik gelişmelerin aşamalarını bulmaya çalıştığını ileri sürmektedir." (Bookchin, 2014: 101).

Toplumsal Ekoloji, Derin Ekolojinin insanı suçlu gören ve insan aklını ve teknolojisini görmezden gelen görüşlerine karşı çıkmaktadır. Ayrıca bilim, akıl ve teknolojinin nasıl, hangi amaçla ve ne şekilde kullanılacağı konusu üzerinde durulması gerektiğini dile getirmektedir. Bu görüşe göre doğayı onaracak olan yine doğayı tahrip eden insandır (Ayaz, 2014: 238).

2.4. Ekosistemler

Permakültür: Permakültür kavramı Bill Molison tarafından, "permanent agriculture" (sürdürülebilir tarım) kelimelerinin kısaltılıp birleştirilmesinden oluşturulmuş bir kavramdır (Mollison, 2002). Permakültür kavramı ilk defa 1970'lerde Avustralya'da Bill Mollison ve David Holmgren'in çalışmalarında yer almıştır. Permakültür, ekosistemde meydana gelen sorunlara karşı geleneksel tarım metotlarını, bilimsel bilgiyi, teknolojiyi ve beceriyi bir arada kullanarak bütünü kapsayacak bir şekilde çözümlerin ortaya konduğu yerleşim yerlerini tasarlayan bir yer bilimi şeklinde ortaya çıkmıştır.

İnsanların eylemleri sonucunda çevreye ve insanlara verilen zararlara karşı toplumda artış gösteren bilinçlenme süreci içerisinde literatüre girmiş olan permakültürde yer alan metotlar tarımın kalıcı hale getirilmesi, toprağın verimli olması, doğal tarım felsefesi, farklı ağaç ve bitki sistemlerinde yapılan deneyler gibi daha önce ortaya çıkmış olan yaklaşımlar esas alınarak geliştirilmiştir. Mollison permakültürü doğal sistemlerin gözlemlenerek zengin ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin oluşturulduğu bir tasarım yöntemi şeklinde tanımlarken; Holmgren ise yerel ihtiyaçların karşılanması, kaynakların sağlıklı bir şekilde tüketilmesi için sürdürülebilir yerleşim yerleri ve gıda üretim sistemlerinin uygulandığı bir

peyzaj tasarımı şeklinde tanımlamıştır. Bir tasarım şekli olarak görülen permakültür, canlı türlerinin çevreleriyle ne şekilde uyum sağladıklarını ve doğayla meydana getirdikleri bu uyumun ne şekilde bir düzen oluşturduğunu incelemektedir (Najafiashtape ve Hamamcıoğlu, 2018: 5).

Permakültür tasarımı üçü etik olmak üzere bazı ilkeleri bulunmaktadır. Burada en önemli unsur insandır. Çünkü yapılan her şey insan hayatının daha iyi olması içindir. Permakültür etik ilkelerinin amacı; insanın doğa ile dengeli bir ilişki içerisinde olmasını ve buna uygun metotlarla gereksinimlerini karşılamasıdır. Bu ilkeler aşağıdaki şekildedir.

Permakültür etik ilkeleri (Najafiashtape ve Hamamcıoğlu, 2018: 5);

- ✓ Yeryüzünü gözetmek,
- ✓ İnsanı gözetmek,
- ✓ Tüketim sınırlarını belirlemek şeklinde sıralanmaktadır.

Permakültür ilkeleri (Najafiashtape ve Hamamcıoğlu, 2018: 5-10);

- ✓ Gözlem ve etkileşim kurmak,
- ✓ İşlevler arası ilişkilerin etkin düzenlenmesi,
- ✓ Enerjiyi depolamak,
- ✓ Doğadan verim almak,
- ✓ Geri bildirim dayalı kendi kendini yönetebilen sistemleri kurmak,
- ✓ Yenilenebilir kaynakları değerlendirmek,
- ✓ Uygun teknolojiyi kullanmak,
- ✓ Atık maddeler üretmemek,
- ✓ Tasarımı tekrar eden ayrıntılara göre düzenlemek,
- ✓ Elemanları birleştirmek,
- ✓ Küçük ve yavaş çözümler sunmak,
- ✓ Çeşitliliği sağlamak ve var olan çeşitliliği artırmak,
- ✓ Ara yüzeylerden faydalanmak ve marjinal değer edinmek,
- ✓ Değişime yaratıcı şekilde cevap vermek,
- ✓ Bileşenlere işlevsellik kazandırmak,
- ✓ Önemli faaliyetleri desteklemek şeklinde sıralanmaktadır.

2.5. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Gelişim Süreci

İngilizcede “development” kelimesinin Türkçe karşılığı kalkınma olan kavram “gelişmekte olan ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal alanda düzenlemeler yaparak gelişmiş ülkelere yetişme çabaları” şeklinde tanımlanmaktadır. Büyüme kavramı genel olarak gelişmiş ülkeler için, kalkınma kavramı ise gelişmiş ülkelerin gittiği yoldan ilerlemeye çalışan gelişmekte olan ülkeler için kullanılan bir kavramdır. Ekonomik alanda büyümede üretim alanında artış söz konusuysen; kalkınmada ise insanı da kapsayan daha geniş bir kavramı ifade etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ise, kalkınmanın bir süreliğine değil, uzun bir süre devamlılığını, sürekliliğini ifade etmektedir. Sürdürülebilir kalkınmada amaç, doğa ile insan arasında dengeyi kurmak ve doğal kaynakların tümünü tüketmeden gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir programlama yapmaktır (Kaypak, 201: 22).

2.5.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Kullanılması Öncesindeki Gelişmeler

Uluslararası çevre hukukunun tarihi 18. yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır. Uluslararası hukuku üç farklı dönemde ele almak mümkündür. İlk dönem 19. yüzyılda başlayarak 20. Yüzyılı da kapsayan ve uluslararası alanda çevreyle ilgili ilk düzenlemelerin yer aldığı dönemdir. Bu düzenlemelerde esas olarak; foklar, kuşlar ve balinalar gibi bazı türlerin nesillerinin korunması ve sınırlı derecede doğada var olan kaynakların sürdürülebilir bir ekonominin sağlanması amacıyla taraf ülkelerin çıkarlarının gözetilerek dengelenmesine ve sınırlandırılmasına yöneliktir. Ancak bu düzenlemelerin çoğunlukla ekonomik amaçları benimsemesi, çevreyi koruma amacını ikinci sıraya aldığı görülmektedir. Bu nedenle balıkçılıkla ilgili yapılan antlaşmalar ve birden fazla devletin topraklarından geçen akarsulardan faydalanma ile ilgili antlaşmalar bu kapsamda değerlendirilmelidir. Uluslararası çevre hukukunun ikinci dönemini başlatan, ilk döneme kısmen paralel bir şekilde ortaya çıkan uluslararası komşuluk hukukudur. Uluslararası komşuluk hukukunda, BM Antlaşması'nın 2. maddesinin 1. fıkrasında yer alan egemen devletlerin eşitliği ilkesi ve toprak bütünlüğünün korunması ilkesi dolaylı yoldan de çevresel değerlerin korunmasını da kapsamaktadır. Üçüncü dönem ise, çevreyi koruma konusunun uluslararası politikanın önemli bir gündem maddesi haline gelmiş olmasıdır. 1972 yılının haziran ayında

Stockholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansıdır. Türkiye'nin de yer aldığı 113 ülkenin ve birçok çevreci örgütün katılım sağladığı Stockholm Konferansı, çevre konusunda yapılan ilk uluslararası konferanstır. Gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler arasında fikir ayrılıklarının yaşandığı bu konferansta Stockholm Bildirgesi ile İnsan Çevresi İçin Eylem Planı (Action Plan) adlarını taşıyan çok önemli iki belge kabul edilmiştir. Stockholm Bildirgesinde yer alan 26 ilke ile uluslararası çevre hukukunun gelişim çizgisi büyük oranda belirlenmiştir. Stockholm Konferansı'nın neden olduğu bir diğer gelişme ise 1972'de merkezi Kenya'nın Nairobi kentinde bulunan Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) kurulmasıdır. UNEP, Stockholm Konferansı'ndan günümüze kadar yerel ya da uluslararası alanda çevre koruma anlaşmalarını oluşturulması ve hayata geçirilmesinde ana rol oynayarak büyük katkılar sağlamıştır (Güneş, 2012: 85-86).

Uluslararası çevre hukukunun gelişimi ve çevrenin hukuksal açıdan korunmasında etkili olan Stockholm Konferansı'nda çevre sorunları ilk defa uluslararası bir platformda yer almıştır. Konferansta çevre konusu, ekonomik kalkınma ve sosyal yönleriyle ele alınmıştır. Koruma altına alınan bir çevrede ekonomik kalkınmanın sürdürülebileceğini ve insanların daha iyi koşullar altında yaşamlarına devam edebileceği savunulmuştur (Özçelik ve Barut, 2017: 3).

Stockholm Konferansı'ndan sonraki ilk yirmi yıl içerisinde uluslararası çevre anlaşmalarının sayısında artışlar yaşanmıştır. Bu sürede tamamen çevreyle ilgili olan veya çevreyle ilgili önemli hükümler içeren 1100'den fazla uluslararası yasal düzenleme yapılmıştır. 1972-1992 yılları arasındaki dönemde uluslararası çevre anlaşmalarının odağında değişiklikler meydana gelmiştir. Anlaşmaların kapsamı, artan çevre kirliliğinin kontrol edilmesinden, ozon tabakasının incelmeye kadar küresel kirlilik sorunlarına kadar genişlemiştir. Bunun yanı sıra vahşi yaşam türlerini korumaya odaklanmaktan ekosistemleri korumaya; doğal dünya miras alanlarını, sulak alanları ve biyolojik olarak çeşitli alanları koruyarak, sınır ötesi ticareti kontrol etmekten, çevreyi tehdit eden ulusal sınırlar içindeki faaliyetleri kontrol etmeye kadar geniş bir alanı kapsamıştır.

Yeni anlaşmalardaki yükümlülükler, ulusal egemenlik konusunda önceki anlaşmalara göre genellikle daha ayrıntılı ve müdahaleci olmuştur. Mevcut anlaşmalarda yer

alan hükümler güçlendirilmiş ve bu hükümleri daha etkili hale getirmek için değişiklikler yapılmıştır.

Haziran 1992'deki Rio Konferansı, uluslararası çevre hukuku ve politikasının geliştirilmesinde önemli bir kilometre taşı olmuştur. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK)'nin oluşturduğu Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (Brundtland Komisyonu), sürdürülebilir kalkınma kavramını uluslararası çevre politikasının temeli haline getiren "Rio Konferansı Ortak Geleceğimiz" konferansı için bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Brundtland Komisyonu sürdürülebilir kalkınmanın tanımını "*gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden taviz vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma*" şeklinde yapmıştır (Brown Weiss, 2011: 7).

20. yüzyılın en önemli çevre toplantısı olan Rio Konferansı hem konuları yönüyle hem de katılım yönüyle diğer konferanslardan önemli ölçüde ayrılmaktadır. Konferanstaki katılımcı sayısı 10 bine yakındı ve resmi olarak 179 ülke katılım sağlamıştı. Devlet başkanı seviyesinde bu ülkelerin 116'sı katılım sağlarken, gazeteci düzeyinde 9 bin kişinin yanı sıra birçok çevreci örgüt, iş ve bilim insanı ve diğer çevrelerden yüzlerce kişi katılım sağlamıştır. Konferans sonunda; Rio Bildirgesi, Gündem 21, Ormancılık Prensipleri, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi kabul edilmiştir. Bu sözleşmelerde yer alan gelişme politikalarının sürdürülebilir kalkınma ilkesine dayanması gerektiği belirtilmiştir. Stockholm Konferansı'nda olduğu gibi Rio Konferansı'nda da gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler arasında önemli görüş ayrılıkları olmuştur. Ancak gelişmiş ülkeler, çevrenin korunması amacıyla gelişmekte olan ülkelerde meydana gelecek mali yüke destek olmak amacıyla bu ülkelere destek vereceklerini açıklamışlardır. Rio Bildirgesi, hukukî açıdan bir bağlayıcılığı olmamakla beraber, günümüzde geçerliliği olan uluslararası teamül hukuku tarafından kısmen kabul edilen ve kısmen de uluslararası teamül hukukunun oluşumuna katkı sağlayan 27 ilkeye yer vermiştir. Bağlayıcı olmamakla birlikte bu ilkeler, çevre ve kalkınma konularında ülkelerin hak ve yükümlülüklerini tespit ederek taraf devletlere politik bir yükümlülük sunmaktadır.

Rio Konferansı'nda alınan kararların hayata geçirilmesi sürecinde meydana gelen aksaklıklar, 2002'de Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg şehrinde düzenlenen BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin ana gündem maddesini oluşturmuştur. 21.

yüzyılın ilk küresel çevre konferansı olan bu zirvenin esas amacı Rio Konferansı sonrası meydana gelen gelişmelerin ve uygulamaların değerlendirmesini yapmaktır. Bu nedenle Rio Konferansı'na kabul edilen ancak daha önceki dönemlerde uygulanamayan anlaşmaların hayata geçirilebilmesi için gerekli olan önlemlerin belirlenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın küresel düzeyde uygulanabilmesine ilişkin yeni konuların tartışılması amaçlanmıştır. Uzun ve zor geçen müzakereler sonucunda ancak, Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Bildirgesi isimli bir bildirme üzerinde uzlaşma sağlanabilmiştir. Bu zirveyi önemli kılan, daha önce hazırlanmış uluslararası çevre anlaşmalarının bu zirvede birçok ülkenin taraf olmasıdır (Güneş, 2012: 87-89).

2.5.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Kullanımı Sonrası Gelişmeler

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk defa Federal Almanya'nın Baden bölgesinde 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başında kara ormanların yok edilmesini engellenmesi için çıkarılan yasalarda kullanılmıştır. Toplumsal kalkınma kavramına da uyarlanan sürdürülebilir kalkınma kavramı, 1987 yılında yayınlanan Brundtland Raporu'yla esas anlamını kazanmıştır (Turan ve Güler, 2013: 954). Brundtland Raporu, 1983 yılında BMGK'da, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'na değişimin küresel gündemini hazırlama görevini vermiştir. Böylece, 2000'li yıllarda dengeli ve sürekli bir kalkınma için çevre stratejileri oluşturulmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bunun sonucunda 1987'de BMGK'ya sunulan "Ortak Geleceğimiz- Brundtland- Raporu ortaya çıkmıştır Brundtland Raporu genel hatlarıyla, çevre sorunlarının kaynağının küresel düzeyde yaşanan gelişmeler olduğunu, bu sorunların çözümünün ekonomik sistemlerdeki değişikliklerin göz önünde bulundurulması ve uluslararası işbirliği ile bir çözüme kavuşturulabileceğini ileri sürmüştür. Bunun yanı sıra raporda, geleceğe yönelik çevre eylem planları konusu üzerinde de durulmuştur. 1990 ve 2000'li yılların başlarında birçok küresel çevre sorununda yapılan birçok işbirliğinin temelinde bu yaklaşımın olduğunu söylenebilir (Anadolu Üniversitesi, 2018: 92-111). Brundtland Raporu'ndan sonra sürdürülebilir kalkınma kavramı tüm dünyada kabul edilerek yaşamın her alanında uygulanan bir değerler sistemi olmuştur. Raporda; tüm ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasi yönden bütünün bir parçası olduğunu ve sürdürülebilir bir kalkınma için bu anlayışın bütün ülkeler tarafından kabul edilmesiyle ancak uygulanabileceği ileri sürülmüştür (Karakurt Tosun, 2009: 2): Bu rapora göre sürdürülebilir

bir kalkınmanın sağlanmasında gerekli olan şartlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (United Nations, 1987).

- ✓ Karar alma sürecinde vatandaşların etkin bir şekilde katılımına olanak tanıyacak siyasal bir sistem,
- ✓ Kendi çabalarıyla oluşturulacak sürdürülebilirliği olan üretim fazlası ve teknik bilgi sağlayabilecek bir ekonomik sistem,
- ✓ Çatışmalardan meydana gelen gerilimlere çözüm üretebilen bir sosyal sistem,
- ✓ Kalkınma için gereken ekolojik tabanın korunmasına saygı gösteren bir üretim sistemi,
- ✓ Sürekli yeni çözümler arayabilecek kapasiteye sahip teknolojik bir sistem gereklidir.

Sanayi devrimi ile insanoğlu ekonomik alanda kalkınmayı sağlarken doğayı ihmal etmiştir. 1960'lara kadar sanayi devriminin ve ekonomi kalkınmanın çevresel maliyeti pek fazla olmamıştır. Uygulanan ekonomik sistemlerin israfa yönelik tüketim toplumunu yaratması bir başarı olarak görülmüştür. Mevcut sanayi sistemi de doğayı hızla ürüne dönüştürerek tüketim maddesi haline dönüştürmüştür. Günümüzde ise dünya kaynakları tüketim toplumunun ihtiyaçlarını karşılayamayacak seviyeye gelmiştir. Ancak insan gereksinimlerinin sürekli bir şekilde karşılanmasına olanak sunan ve insan yaşamının kalitesini artırılmasını amaçlayan sürdürülebilir kalkınma fikri, kaynakların doğru kullanılmasına olanak tanımaktadır. Genel anlamda sürdürülebilir kalkınma fikri, “çevresini tahrip etmekten başka bir çaresi kalmayan az gelişmiş ülkelere yardım etmeyi, doğal kaynak sınırları içinde kendine yeten kalkınmayı, çevre kalitesini bozmayan ve verimliliği azaltmayan, büyümeyi, insan sağlığına değer veren, uygun teknolojiyi kullanan, besin yeterliliğini ve barınmayı sağlayan kalkınmayı ifade etmektedir.” (Ertürk H, 2011: 319). Poon'a göre, sürdürülebilir kalkınma, günümüzde doğal kaynakların gelecek nesiller tarafından kullanılabilmesi şeklinde kullanılmasıdır. Bir diğer deyişle, tüketim kaynaklarının kullanımının gelecek nesillerin düşünülerek yapılmasını ifade etmektedir (Poon, 1999).

1992'de Rio'da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda düzenlenen Rio Bildirgesi'nde 27 ilke belirlenmiştir. Bu ilkeler arasında sürdürülebilir kalkınma konusunda ilkelere önem verilmiştir. Günümüz ve sonraki kuşaklarla arasında kalkınma ve çevre ihtiyaçları arasında dengenin kurulması ve çevrenin korunmasının kalkınma süreciyle

bütünleştirilmesi ile ilgili ilkeye önem verilmiştir. Bütün dünyada sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlayacak ekonomik büyümenin sağlanabilmesine ve devletlerin uluslararası ekonomik sistemi harekete geçirmede sorumlu tutulması gerektiğine değinilmiştir. Konferanstan sonra bu ilkelerin gerçekleştirilmesi amacıyla Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu kurulmuştur (Turan ve Güler, 2013: 954).

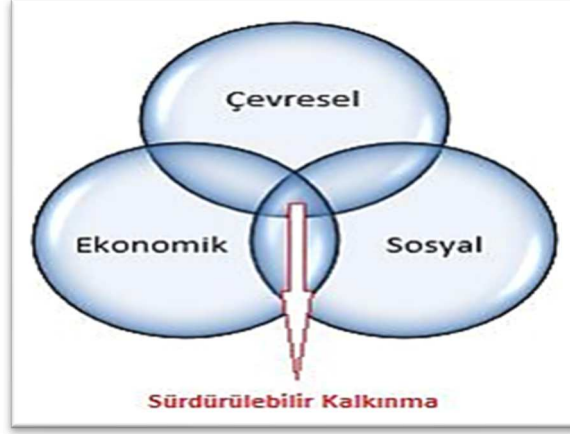
2002 yılının 26 Ağustos- 4 Eylül arasında Johannesburg'da yeniden Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi yapılmıştır. Bu konferansta Rio Konferansı'ndan bu tarihe geçen on yıllık süre içerisinde sürdürülebilir kalkınma bakış açısıyla değerlendirmeler yapılmıştır. Bu zirvede sürdürülebilir kalkınmada yer alan engeller belirtilmiştir. Bunun yanı sıra sürdürülebilir kalkınmada yer alan temel unsurlardan; yoksulluk sorununu çözülmesi, sağlık, eğitim, tarım, suya erişim ve çevrenin korunması ile ilgili geleceğe yönelik hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için çalışma zamanları belirlenmiştir. “Zirve sonucunda Uygulama Planı” yayımlanmıştır (Görmez, 2015: 65).

Günümüzde içinde yaşadığımız dünya, son zamanlarda daha çok dillendirilen ve küresel seviyedeki çözüme kavuşturulması gereken çevre sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Küresel ısınma, doğal kaynakların bilinçsiz bir şekilde tüketilmesi, biyoçeşitliliğin ve canlı türlerinin yaşam alanlarının yok olmaya başlaması, kirlilikte artışlar yaşanması gibi çevresel sorunlar uzun bir süredir dünyayı tehdit etmektedir. Bu sorunlara önleyici tedbirler alınmadığı takdirde artışlar görülecektir. Bir diğer sorun ise, kapitalist sistemin ve küresel ekonominin insanlarda yarattığı tüketim kültürünün, yerel ekonominin ve geleneksel kültürün var oluş çabasını baltalamasıdır. Gelişmiş ülkelerdeki sınırsız tüketim isteğini karşılamak için gelişmemiş ülkelerin kaynakları kullanılmaktadır. Bu süreç içerisinde doğanın ve insanın uğradığı bu zararların azaltılması ve zamanla önlenmesi için doğa ve insan refahının küresel çapta korumak ve geleceğinin garanti altına alınması adına bir takım sürdürülebilirlik kuramları geliştirilmekte, bu kapsamda uluslararası mecralarda çalışmalar yapılmaktadır (Kara, 2014: 31).

2.5.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Kapsamı

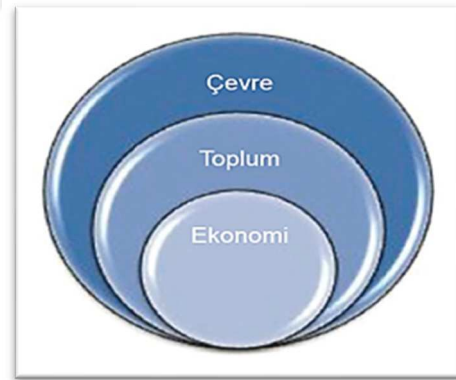
Sürdürülebilir kalkınma kavramının ilk kez Brundtland Raporu'nda yer aldığını yukarıda belirtmiştik. Bu rapora göre sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için kaynak

kullanımını gelecek nesilleri de düşünerek yapmamız gerektiğidir. Bu kapsamda sürdürülebilir kalkınmada şekil 1’de yer alan üç daire modeli ortaya çıkmıştır (Aksu, 2011).

Şekil 1 Üç daire modeli

Kaynak: Ceren Aksu, 2011, Aksu, Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre. Güney Ege Kalkınma Ajansı., 2011

Şekil 2 Sürdürülebilir kalkınmanın kapsamı

Kaynak: Ceren Aksu, 2011, Aksu, Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre. Güney Ege Kalkınma Ajansı., 2011.

Üç daire modeline sürdürülebilir kalkınma ancak ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda eş zamanlı ve eşit kalkınma ile mümkün olabilir. Bu olmadığı takdirde sürdürülebilirlik kavramının yerine dayanılabilir, yaşanabilir ve adil gibi ifadeler kullanılırdı. Sürdürülebilir kalkınmanın tanımı içerisinde aynı zamanda ihtiyaç ve ödün verme kavramları da yer almaktadır. Tanımda kastedilen ihtiyaç kavramı toplumların temel ihtiyaçlarına atıfta bulunurken; ödün vermeyle de bir kısıt unsurundan söz etmektedir. Bu

kısıtlamada çevrenin gelecekteki nesillerin toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılayabilecek şekilde sınırlandırılmasıdır (şekil 2.). Bir diğer ifadeyle çevresel yönden refah olmadığı sürece toplumsal ve ekonomik yönden de refahtan söz etmek mümkün değildir.

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında sürdürülebilir kalkınmanın tanımında ele aldığı ve gittikçe daha çok kabul gören tanımında yer alan bu üç temel ilke aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

Ekonomik Sürdürülebilirlik: Ekonomik açıdan sürdürülebilir bir sistem için, mal ve hizmetlerin üretilmesinde sürekliliğin sağlanması, hükümetlerin ekonomiyi ve dış borçları yönetebilecek seviyede olması ve tarımsal ya da endüstriyel üretime zarar veren aşırı sektörel dengesizliklerden kaçınılabilmesi gereklidir (Aksu, 2011). Ekonomik sürdürülebilirlik düşük maliyet ve yüksek verimlilik, sağlıklı büyüme ve kalkınma şeklinde tanımlanmaktadır. Sanayileşme ve nüfusun hızla artması sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği oldukça zorlamaktadır. Ekonomik sürdürülebilirlikte temel kavramlar olarak kalkınma ve üretkenlik ele alınmakla birlikte, enerji ve hammaddenin azaltılması, yenilenebilir kaynakların ve enerjilerin kullanımı, maliyetlerin düşürülmesi, satışların artmasını sağlamak amacıyla yeni pazarların bulunması ve satış imkânlarının yaratılması gibi konular da yer almaktadır. (Özçuhadar, 2007: 13).

Ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği sağlamak ve refah seviyesini artırmak için doğal çevre zorunlu olarak sermaye olarak görülmüştür. Doğal kaynakların uzun dönemde kullanımını belirleyecek unsurların belirlenmesi ve çevre değer ve maliyetlerinin ekonomik politikalara entegrasyonu kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamada ana koşulları oluşturmaktadır. Ekonomide sürdürülebilirliğini sağlamak için tüketim derecesinin doğanın kendisini yenileme hızını geçmemesi gereklidir (Haykır Hobikoğlu, 2007: 73).

Çevresel Sürdürülebilirlik (Doğal Sermayenin Bütünlüğü): Çevresel olarak sürdürülebilir bir sistem, yenilenebilir kaynakların aşırı sömürülmesinden kaçınılması ve yenilenemeyen kaynakların ise sadece yeterli seviyede istikrarlı bir şekilde kullanılmasını gerektirmektedir. Böylece biyolojik çeşitliliğin, atmosferik istikrarın ve ekonomik kaynak sınıfına girmeyen diğer ekosistem unsurlarının korunması sağlanmış olmaktadır (Harris,

2003: 1). Zeybek'e göre çevre alanında sürdürülebilirlik, çevre ile ilişkilerde çevreyi en doğal halinde tutabilecek davranışlar sergilemek ve insanların verdiği zararlar sonucunda yok olan çevreyi geri kazanma faaliyetlerinin tamamıdır (Zeybek, 2015: 18). Çevresel sürdürülebilirliğin bir diğer tanımı Goodland ve Daly'nin 1996 çalışmasında girdi-çıkı kuralına göre yapılmıştır. Yenilenebilir kaynaklarda girdi kuralında: Yenilenebilir kaynaklarda tüketim miktarı, kaynakları yenilenmesini sağlayan doğal sistemdeki yenileme kapasitesi içerisinde olması gerekmektedir. Yenilenemeyen kaynaklarda girdi kuralında ise: Yenilenme imkânı bulunmayan kaynakların tüketim seviyesi bu kaynaklar yerine kullanılması mümkün olan yenilenebilir kaynakların geliştirilmesi ile denk seviyede olması gerekmektedir. Yenilenemeyen kaynakların tüketimi konusunda sürdürülebilir alternatif kaynakların araştırılmasına yönelik kaynak ayrılması gereklidir. Çıktı kuralı: Atık emisyonları, gelecekteki atık emilim kapasitesinin ya da diğer önemli hizmetlerin bozulmasına neden olmadan yerel çevre içerisinde eritebileceği kapasite içerisinde olmalıdır (Özçuhadar, 2007).

Doğa, aynı zamanda doğal sermayedir. Çevresel sürdürülebilirlik ilkesi atmosferik - su-okyanus ve orman-toprak gibi- ekosistemlerle ayrıca bu ekosistemlerle ilişkili düzenlemeler ilgilidir. Örneğin doğalgaz ya da su kaynaklarıyla ilgili yönetmelikler, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, erozyonun kontrol altına alınması, atık yönetimi, çevre kirliliği, tarım, hammadde kullanımı şeklinde sıralanabilir. Doğal sermayenin korunması, doğal kaynakların ve hammaddelerin insan ihtiyaçları için kullanılırken atıkların doğaya zarar vermemesinin sağlanması ve bu kaynakların doğa için yeterli miktarda elde edilebilir olması gereklidir.

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutunda; sivil katılımın sağlanması, haklarda eşitlik, sosyal bütünlük, kültürel kimlik, farklılık ve çeşitlilik, hoşgörü, çoğulculuk, yasalar, paylaşım ve birlik yer almaktadır. İnsani sermaye boyutunda ise; sağlık, beslenme ve eğitime yapılan yatırımlar yer almaktadır. Örnek olarak iş gören sağlığı ve güvenliği, halkın yaşam kalitesi, bedensel engellilere yararlı olmak gösterilebilir (Özçuhadar, 2007: 11). Tablo 3'te sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları ile ilgili bilgiler maddeler halinde verilmiştir.

Tablo 3

Sürdürülebilir kalkınmanı çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları

Çevresel Sürdürülebilirlik	1.Yüzyüzündeki canlılığı ve çeşitliliği koruma, 2.Yaşam destek sistemlerini korumak, 3.Yenilenebilir kaynakları sürdürülebilir kullanımı, 4. Yenilenemeyen kaynakları en az düzeyde kullanma, 5. Çevreye ve insan sağlığına zarar veren kirliliği en az seviyeye indirme, 6. Tarihi ve kültürel çevre varlıklarını koruma.
Ekonomik Sürdürülebilirlik	1.Milletler ve nesiller arası adaletin sağlanmasına teşvik etme, 2. Değiş-tokuşta eşitsizlikten kaçınma, 3. Bir zümreyi zenginleştirme amacıyla başka grubu yoksullaştırmama, 4. Fiyatlandırmanın gerçek maliyet üzerinden yapılması, 5. Tedarik ve yatırımda etik politikaları teşvik etme, 6. Maliyet ve faydaların dağıtımında eşitliğin desteklenmesi, 7. Yerel ekonomileri destekleme.
Sosyal Sürdürülebilirlik	1. Yasam kalitesinde gelişime izin verme, 2. Toplumda sosyal adaletin desteklenmesi, 3. Kültürel ve sosyal bütünlüğü hesaba katılması, 4. Özgür iradenin yükseltilmesi, 5. Bireyden uluslararası alana kadar tüm düzeylerde karar alma süreci içerisinde iş birliğinin ve katılımın desteklenmesi, 6. Halkı yetkilendirme ve kapasite artırımı ile ilgili fırsatlar sunulması.

Kaynak: Urungu Akgül, Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, 2010, 133-164.

2.5.4 Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Amaçları

En genel anlamıyla sürdürülebilir kalkınmanın temel amacının insanın, insan ve doğa ile olan uyumunun sağlanması olduğunu söyleyebiliriz. Sürdürülebilir kalkınmanın temel amaçlarını aşağıdaki ana başlıklar altında toplayabiliriz (Ertürk H., 2011: 332);

- ✓ Büyümei canlandırmak; yoksulluk ve çevre sorunlarının yaşandığı gelişmekte olan ülkelerde büyümenin sağlanması gerekmektedir. Çünkü yoksulluk sürdürülebilir kaynakların kullanımı azaltırken, çevresel sorunlar üzerinde baskı oluşturmaktadır.
- ✓ Büyümenin niteliğini değiştirmek; sürdürülebilir kalkınma sadece ürün ve hizmetlerdeki büyümei değil, aynı zamanda daha adil bir bölüşümü içeren bir büyümei tanımlamaktadır.
- ✓ Beslenme, barınma, iş ve sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanması.
- ✓ Nüfus artışının kontrol altına alınması ve nüfusta sürdürülebilirlik seviyesinin sağlanması.
- ✓ Teknolojik gelişmenin yeniden yönlendirilmesi; ulusal düzeyde çevreye uygun teknolojinin geliştirilmesi ve teknolojinin yeniden oryantasyonuyla uluslararası düzeyde transferinin sağlanması.
- ✓ Kararların alınmasında çevre ve ekonominin birlikte değerlendirilmesi; bu amaç sürdürülebilir kalkınmanın ana temasını oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ekolojik ilkelerin ekonomik sürece uygulanabilir olduğunu ve uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.

Ayrıca 2017 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) kapsamında yayınladığı “The 2030 Agenda for Sustainable Development” (Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi) programında sürdürülebilir kalkınmanın 2030 yılına kadar olan gündemini aşağıdaki şekilde sıralamıştır (United Nations, 2017 :18);

1. Dünyanın her yerinde her çeşit yoksulluğa son vermek,
2. Açlık sorununun giderilmesi, gıda sağlığı ve beslemenin geliştirilmesi, sürdürülebilir tarımın teşvik edilmesi,
3. Her yaştaki insanın sağlıklı yaşamasını sağlamak ve destek olmak,
4. Kapsayıcı ve uygun kalitede bir eğitim sunmak ve herkes için yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmek,
5. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların güçlendirilmesi,

6. Su kaynaklarının kullanılabilir ve sürdürülebilirliğini sağlamak,
7. Herkesin ucuz ve sürdürülebilir enerjilere erişimlerini sağlamak,
8. Üretken, sürdürülebilir, kapsamlı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin teşvik edilmesi ve herkese için insana yakışır istihdamı sağlamak,
9. Esnek altyapı oluşturarak, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi ve yeniliği teşvik etmek,
10. Ülkelerin içindeki ve ülkeler arasındaki eşitsizliğin azaltılması,
11. Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, esnek ve sürdürülebilir kılınması,
12. Sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerinin oluşturulması,
13. İklim değişikliği ve iklim değişikliğinin yaratacağı etkilerle mücadele için acil önlemler alınması,
14. Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanımlarını sağlamak,
15. Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımını korumak ve desteklemek, ormanları sürdürülebilir bir şekilde yönetmek, çölleşme ile mücadele etmek ve tarım alanlarının bozulmasını durdurarak durumu tersine çevirmek ve biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmayı sağlamak,
16. Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları desteklemek, herkes için adalete erişim sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar inşa etmek.
17. Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Ortaklığın teşvik edilmesi şeklinde sıralanmıştır.

2.5.5. Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevresel Politikalar

Politika bir sorunun çözümünde gelecekte alınması gereken tedbirler ve benimsenmesi gereken ilkeler anlamına gelmektedir. Çevre politikası ise bir ülkede çevre konusunda ulusal ve uluslararası alanda çevreye ilişkili yapılacak çalışmaların, hedef ve amaçların belirlenmesi ve bu kapsamda yapılan uygulamaların tümüdür. Devletler belirli bir ekonomik refaha ulaşmadan çevreyi koruma konusunda politikalar geliştiremez ve bu politikaları destekleyemez. Çevre politikası toplumların sağlıklı bir çevrede hayatlarını sürdürmelerini ve doğal varlıkların korunmasını hedef almaktadır. Her ülkenin çevre

politikaları farklı hedeflere sahip olsa da her toplumda ortak hedefler bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Haykır Hobikoğlu, 2007: 78);

- ✓ İnsanların sağlıklı bir ortamda yaşamlarını sürdürmelerini sağlayıcı politikalar gerçekleştirilmesi.
- ✓ Toplumların çevre değerlerinin koruyucu ve geliştirici çalışmalar yapması.
- ✓ Çevre politikalarının uygulanması esnasında iş yükünün paylaşılmasında toplumsal adaleti sağlanması şeklinde sıralanabilirler.

Sürdürülebilir kalkınmada insan, çevre ve kalkınma arasında dengenin oluşması ile ilişkilidir. Kalkınma için çevre ne kadar önemli bir unsur ise, çevre için de kalkınma önemli bir unsurdur. İnsan, çevre ve kalkınma unsurlarından birisi bile eksik olduğu zaman diğer ikisinin varlığı uzun süre devam edemez (Haykır Hobikoğlu, 2007: 73).

2.6. Topluluk kavramı

Topluluk kavramı, o topluluğa üye olan kişilerin ortak paylaşımlarına, ortak aidiyet duygusuna dayanan, inşa edilmiş toplumsal ilişkiler bütünüdür. Topluluk, sınırları belli olmayan bir alanda bulunan kapsamlı dayanışmaya eksenindeki ilişkileri ifade etmek amacıyla kullanılan bir kavramdır. Sosyoloji disiplini açısından topluluk kavramının kapsamı, tartışmalara sürekli konu olmuştur. Topluluk kavramı üzerine yapılan tartışmalar, sosyoloji disiplininin en geniş alanını kapsamaktadır. Kavramın sınırları ve kapsamı ile ilgili tartışmalar çok yönlü olmasına rağmen kesin bir netlik kazanılmamış bir kavramdır. Topluluk kavramı kısaca; kurulmuş, inşa edilmiş ve hareket halinde bulunan bir oluşum şeklinde nitelendirilebilir. Bu hareketlilik günümüzde yaşamı da dönüştürerek varlığını sürdürmeye devam ettirmektedir (Çiftçi vd., 2017: 332-333).

Toplum ve topluluk kavramları konusunda yaptığı çalışmalarla tanınan Alman sosyolog Tönnies'e göre topluluklar ırk, ekonomi, sosyo-kültürel alanda farklılaşmış, geniş coğrafyaları kapsayan heterojen yapılardır. Topluluk, paylaşılan sosyal bir ağıdır. Bu ağları birbirine bağlayan unsurlar sosyal uyum için gerekli olan ve paylaşılan birtakım ahlaki ve sosyal değerler, görev ve sorumluluklardır (Rağbetli, 2021: 14). Topluluklar ırk, din, sınıf veya siyasete dayalı olarak, küçük veya daha büyük formlardan oluşan, yerelde ya da küresel alanda örgütlenmiş, modern ve post-modern, gerici ya da ilerici olabilen, geleneksel olarak

komşuluklar, bir köy veya sınırları belirli olan bir yerleşim alanı şeklinde küçük gruplardan meydana gelen yerel bir örgütlenme şeklidir (Rağbetli, 2021: 14).

2.6.1. Sürdürülebilir Alternatif Yaşam Topluluklarından Ekoköyler

Teknolojinin çok hızlı bir şekilde gelişim gösterdiği günümüz dünyasında insan ve doğa arasındaki bağlar da kopmuştur. Bu bağların yeniden kurabilme isteği, sürdürülebilirlik tartışmaları kapsamında yeni yaşam tarzları arayışına girilmiş ve bu bunun sonucunda ekoköy yerleşim alanları ortaya çıkmıştır. Dünyada birçok iyi örnekleri olan ekoköyler, sürdürülebilirlik açısından ele alındığında gelecekte de varlıklarını sürdürebilecek yerleşim alanları niteliğindedir. Bu başlık altında alternatif yaşam topluluklarından birisi olan ekoköyler kavramsal çerçevede ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Ekoköyler ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlara yer verilecektir. Son olarak dünyada iyi uygulanmış ekoköy örnekleri detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.6.2. Ekoköy Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Ekoköy kavramı, “ekoloji” ve “köy” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen bir kelimedir. Ekoloji kelimesi; daha önce de belirtildiği üzere de Yunancada ev anlamına gelen “oikos” ve bilim anlamına gelen “logos” kelimelerinden meydana gelen; yaşanan alanı tanıma, uyum sağlama ve diğer canlılarla huzur içinde yaşamının bilimidir. Köy kavramı ise; doğada yer alan, şehre uzak olmasından dolayı çevre kirliliği ve insan kalabalığının meydana getirdiği sorunlardan uzak olan ve bu uzaklıktan kaynaklı olarak kısmi de olsa bir özerkliğe sahip yerleşim birimleridir. Köylerin kendilerine özgü sosyolojik yapısı bulunmaktadır, köyler kendilerine yetebilen topluluklardır ve üretim olmazsa olmazlarıdır. Günümüze kadar varlıklarının devam etmesi sürdürülebilir topluluklar olduklarının bir göstergesidir (Kara, 2014: 37).

Ekoköy kavramının uygulama alanı oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Bill Metcalf’ın bu konuyla ilgili yaptığı çalışmalarda, ilk olarak manastırlarda görülen ekoköy yaşam şeklinin esasen çok eskilere hatta M.Ö. 5. yüzyıla kadar uzandığı belirtilmektedir (Dawson, 2006). Ekoköylerin temeli, manastır ve ashramların kendi kendine yeterlilik düşünceleri, ruhani araştırmalar ve Gandhici hareketlere; 1960-1970’lerin çevre, barış,

feminizm hareketlerine; gelişmiş ülkelerdeki doğaya dönüş ve 1990'lı yıllardaki ortak yaşam alanı hareketlerine ve gelişmekte olan ülkelerdeki katılımcı kalkınma hareketlerine dayanmaktadır (Liften, 2017: 28).

1970'li yıllara gelindiğinde sanayileşmeyle bir yandan hayat standartları yükselirken diğer taraftan da yapılan ekolojik ayak izi ölçümlerinde dünyadaki hayatın sürdürülebilir bir seviyede olmadığı görülmüştür. Doğal kaynakların tükenmeye başlaması, ekolojik dengede bozulmaların meydana gelmesine neden olmuş ve böylece dünya yaşamındaki olumsuz etkilerin giderilmesi ve sürdürülebilir bir ortak yaşamın oluşturulması için nelerin yapılabileceği gündeme gelmiştir (Asımgil, 2017: 97).

1990'lardan günümüze kadar literatürde ekoköy kavramının birçok tanım ve ekoköylerle ilgili birçok çalışma yer almıştır. Hildur Jackson'ın "What is an ecovillage?" isimli çalışması buna bir örnek teşkil edebilir (Gaia Trust, 2020). Bu çalışmada ekoköy kavramı; " *İnsan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğa ile bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürebilecek insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşimlerdir*" şeklinde ifade edilmektedir (Jackson H., 2016). Karen Svensson'a göre ise ekoköyler, birbirleriyle, diğer canlılarla ve yeryüzü ile uyumlu bir şekilde sürdürülebilir bir yaşam tarzını sürdürmeye çalışan insan topluluklarıdır. Ekoköyler bir yaşam şeklinin vücut bulmuş halidir. Her şeyin ve tüm canlıların birbirine bağlı olduğunu ve bütün düşüncelerimizin ve eylemlerimizin çevremizi etkilediği konusunda derin bir anlayışa sahiptir (Jackson ve Svensson, 2002).

1990'larda sürdürülebilir bir doğal yaşama olanak sağlayan ekoköy kavramı ortaya çıkmıştır. Ekoköy kavramı Diane ve Robert Gilman tarafından Eylül 1991'de Danimarka'nın Thy kentinde düzenlenen bir Gaia Trust seminerinin hazırlık aşamasında ortaya çıkmıştır. Gilman'ın "Ekoköyler ve Sürdürülebilir Topluluklar: Gaia Trust için Bir Rapor" isimli bir rapor sunmuştur. Seminerde ayrıca raporda yer alan birçok farklı projenin temsilcileri yer almıştır. Bu projeler İzlanda'daki Solheimer, İskoçya'daki Findhorn, Avustralya'daki Crystal Waters, Almanya'daki Lebensgarten gibi köklü yerleşim yerlerinden Tennessee'deki The Farm ve Los Angeles Ecovillage projesinden Folkecenter gibi yerlere kadar çok farklı projelere yer verilmiştir. Ancak "sürdürülebilir topluluklar" kavramıyla istenilen mesaj tam olarak verilememiştir. Bunu en iyi şekilde anlatabilecek bir kavramın gerekiyordu. Bu

kavramın fiziksel yapılardan ziyade bir değer sistemi ile ilgili olması gerektiği görüşü yaygındı. Tüm bu projeler, hem yaşamı eğlenceli kılan hem de doğa ile bağlantılı bir şekilde küçük topluluklar şeklinde benzer vizyona sahiplerdi. Gaia Trust'ın ekoköyler le ilgili ikinci toplantısı ise 1994 yılının Temmuz ayında düzenlendi ve toplantı sonunda, sonradan ismi GEN'e dönüşecek olan "Tohum Grubu" kuruldu (Gaia Trust, 2020). Ekoköylerin aynı zamanda güçlü bir eğitim misyonu da bulunmaktadır. 1995 yılında Tohum Grubu'nun GEN'e dönüştürülmesiyle birlikte bu kuruluşa bağlı ekoköyler sürdürülebilir yaşam pratiklerini paylaşarak tüm dünyaya yaymaya başlamışlardır.

Ekoköyler, makrokozmosun bir mikrokozmosu gibi 50-400 arasında kişinin oluşturduğu çok küçük bir alanı temsil etmekte. Sürdürülebilir bir yaşamın sağlanması, çatışmaların barış içerisinde çözülmesi, iş olanaklarının yaratılması ve çocuk yetiştirme ile ilgili sorunlara görünür çözümler sunmaktadırlar.

Abartılı tüketim tarzı ve sosyal eşitsizlik yaşandığı 21. yüzyılda ideal bir ekoköy tam anlamıyla henüz oluşturulamamıştır. Dünyada var olan ekoköyler genelde aynı tema üzerinde, farklı kültürlerde, farklı iklim koşulları altında ve farklı toplumlardan meydana gelen ve birbirlerine güçlü bağlı oluşumlardır (Jackson R., 2004: 2).

Küresel Ekoköy Ağı GEN, ekoköy kavramının tanımını geniş bir perspektifte ele almıştır. Bunun nedeni ise kurulan her ekoköy kurulduğu bölgede yaşayan insanların vizyonuna, kültürüne ve ilgi alanlarına göre tasarlanmakta ve bu nedenle birbirlerine benzememektedirler.

Hildur Jackson ve Karen Svensson Hildur'un 2002'de yayımlanan "Ecovillage Living; Restoring the Earth and Her People" isimli ekoköylerle ilgili kitaplarında, sürdürülebilirliği ve ekoköyleri tanımlayan dairesel bir grafik geliştirmişlerdir. On bir yıl süren çalışmaları sonucunda ekoköyleri ekolojik boyut, sosyal ve ekonomik boyut, spiritüel ve kültürel boyutta ele alarak bir tanım geliştirmişler ve bu maddelerin her birine 5 alt başlıkta ölçütler geliştirmişlerdir.

a) Bir ekoköyün ekolojik boyutu (Jackson & Svensson, 2002: 11):

- ✓ Permakültür, ekoköy tasarımı

- ✓ Vahşi hayat, biyoçeşitlilik, doğanın onarımı
- ✓ Yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri dönüşüm
- ✓ Ekolojik yerleşim yerleri, yenilenebilir enerji, yerel su bakımı
- ✓ Yeşil iş yaşam döngüsü analizleri

b) Bir ekoköyün sosyal ve ekonomik boyutu (Jackson ve Svensson, 2002: 11)::

- ✓ Eğitim ve iletişimde yaşayarak öğrenmek
- ✓ Sağlıklı yaşam şekli, önleyici sağlık tedbirleri, tamamlayıcı tıp
- ✓ Topluluk inşa etmek, karar vermek, anlaşmazlıkları çözmek
- ✓ Refahı modernize etmek, çocuk ve yaşlı bakımını sağlama, engellilerin dâhil edilmesi
- ✓ Ekonomiyi yerel hale getirme, para biriminde bütünlüğü sağlama

c) Bir ekoköyün spiritüel ve kültürel boyutu (Jackson ve Svensson, 2002: 11):

- ✓ Yaratıcılık, kişisel açılım
- ✓ Spiritüellik, iç huzura ulaşma ve doğayla bütünleşme
- ✓ Hayatı kutsama, kültürleri onurlandırmak, doğal döngüler
- ✓ Bütünsel dolaşım, dünya görüşü, bilim, felsefe
- ✓ Yerelleştirme, biyolojik bölgeler, küreselleşmeye direnme şeklinde ele alınmıştır.

Ekoköyler birtakım ortak özelliklere sahip olduğu gibi birbirinden ayrılan farklılıklara da sahip olan ekoköyler bulunmaktadır. Ekoköyleri ziyaret eden Karen T. Litfin'in gözlemlerine dayanarak bu benzerlikleri ve farklılıkları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Litfin, 2017: 61-93);

- ✓ Birçok ekoköyün kökleri permakültürü dayanmasa da, çoğu permakültür ilkeleri çerçevesinde insan ve doğa sistemlerinin uyumlaştırılması yönünde hem fikirdirler.
- ✓ Ekoköylerdeki inşa edilen yapıların hammaddesi genellikle tahta, kil, kum, taş ve saman gibi organik malzemelerden oluşmaktadır. Aynı zamanda güneş enerjisinden yararlanmak için güneş panelleri kullanılmaktadır.
- ✓ Ekoköylerde su kullanımı genel olarak üç yolla kullanılmaktadır; atık su arıtma, yağmur suyu hasat etmek ve az su kullanmaktır.
- ✓ Dünyada ısı ve elektriğin çoğu kömür, petrol ve doğalgazdan elde edilirken; ekoköylerde güne enerjisi, rüzgâr enerjisi, odun ve mikrohidro enerji kullanılır.

- ✓ Ekoköylerde gıda konusunda permakültürün on iki ilkesi oldukça iyi şekilde yansıtılmaktadır. Kırsalda yer alan ekoköyler gıdalarını organik olarak yetiştirirken; kentlerdeki ekoköyler ise yakınlarındaki organik ürün üreten çiftliklerden temin etmektedir. Genetiği değiştirilmiş gıdalara karşı ise aktivizm söz konusudur.
- ✓ Kimi ekoköyler hayvan yetiştirir. Hayvanların etinden, sütünden ve gübresinden faydalanırken; kimi ekoköylerde vejrteryan ve hatta vegan beslenme tarzı görülmektedir.
- ✓ Ulaşım, bazı ekoköylerde toplu taşımalarla yapılırken; bazı ekoköyler ise güneş enerjisiyle çalışan elektrikli bisiklet ya da biyodizelle veya propanla çalışan arabalar kullanılmaktadır.

Dünyadaki tüm ekoköylere baktığımızda tek bir tanıma indirgenemeyecek kadar çeşitli modelleri mevcuttur. Bu yerlerde yaşayan toplulukların birlikte yaşama güdüsü farklı nedenlere dayandığı görülmektedir. Fakir ülkelerde yerel oluşumlara örnek olarak Senegal'deki topluluklar gösterilebilir. Bu topluluk modern hayat tarzının saldırısı altındaki geleneksel değerlerini ve yaşam şekillerini koruma isteğiyle araya gelirken; gelişmiş ülkelerdeki ekoköy yerleşim yerlerindeki insanların bir araya gelme amacı farklılık göstermektedir. Ancak her ekoköy sistemi temelde benzerlik gösterse de bazı temel farklılıklar içermektedir. Ayrıca hepsi birçok alanda yeni modellere öncülük etmektedirler. Özellikle kuzeyde yer alan ekoköylerin birçoğunun esas varoluş sebebi sosyal düzenlemelerin öncüsü ve örneği olmaktır. Örneğin; 1930'da İzlanda'da kurulan ve ilk ekoköy hareketi olan Solheimar ekoköyünün kuruluş amacı engelli çocukları topluma kazandırmaktı (wearethehippies.com, 2017).

Bu bölümde kavramsal çerçevede ekolojinin ilkeleri ve kuramları sürdürülebilirlik kapsamında detaylı bir şekilde ele alındı ve ekoköy kavramına geniş bir şekilde yer verildi. Bir sonraki bölümde ise dünya genelindeki iyi uygulama örneklerinde beş ekoköy yerleşkesi geniş bir şekilde ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL EKOKÖY AĞI-GEN (GLOBAL ECOVILLAGE NETWORK) VE DÜNYADAKİ EKOKÖY YERLEŞİM ÖRNEKLERİ

Bu bölümde ilk olarak küresel bir ekoköy ağı olan GEN ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra dünyanın farklı bölgelerinde bulunan ekoköylerden iyi uygulama örneklerinden beş tanesine yer verilmiştir.

3.1. Küresel Ekoköyler Ağı-GEN (Global Ecovillage Network)

1987 yılında Ross ve Hildur Jackson çifti sürdürülebilir bir topluma geçişi teşvik etmeye adanmış hayırsever bir kuruluş olan Gaia Trust'ı kurmuşlardır. Bu sırada da Gilman çifti de *In Context: A Quarterly Journal of Humane Sustainable Culture* (Bağlamda: İnsanın Sürdürülebilir Kültürü Üzerine) isimli dergiyi yayımlıyorlardı. Gilman çifti 1991'deki konferansta ekoköylerle ilgili bir araştırmalarını sunmuşlardır. Bu konferansta Türkçe karşılı "Küresel Ekoköy Ağı" olan GEN'in temelleri, Danimarka'dan Ross ve Hildur Jackson Amerika'dan ise Robert ve Diana Gilman çiftlerinin girişimiyle atılmıştır. 1995 yılına gelindiğinde ilk uluslararası ekoköy konferansı Findhorn'da düzenlenmiştir. Bu konferansta 400 katılımcıyla birlikte GEN ve onun üç bölgedeki temsilcileri olan GEN- Avrupa ve Afrika, Amerika Kıtaları Ekoköy Ağı ve GEN-Okyanusya ve Asya kurulmuştur (Liften, 2017: 28-29).

GEN, farklı kültürleri, ülkeleri ve kıtaları birbirine bağlayan, sürdürülebilir topluluklar ve ekoköylerden oluşan bir ağıdır. Kuruluşun bireysel destekleyici üyeleri işletme ve STK'lardan eğitim kurumlarına ve hükümete kadar birçok sektörü kapsamaktadır. GEN, bünyesinde yer alan bölgesel ekoköy ağlarında edinilen bilgi ve becerilere değer vermekte ve bu becerilerin geliştirilmesi ve en iyi şekilde yerine getirilen uygulamaları özgürce paylaşmaktadır. Ayrıca bünyesindeki bölgesel ağlarla dayanışma ve ortaklıklar kurmaktadır. Felsefesinde ekoköy terimini merkezine alan GEN, 2001 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC) komisyonunda danışmanlık statüsüne sahip olmuştur ve Birleşmiş Milletler Eğitim ve Araştırma Enstitüsü UNITAR'ın ortağıdır. Bu Ağa çeşitli sürdürülebilir yaşam toplulukları ve ekoköyler üyedir. (GEN, 2020).

Organizasyon içerisinde tüm bölgelerden gönüllüler, stajyerler, büyükelçiler ve danışmanların desteğiyle personeli tarafından bu ağ işletilmektedir. GEN'in temel kurumsal altyapısını koruyan ve aynı zamanda GEN'in finanse edilen projelerini yöneten çalışan kadrosu ile Ağ Oluşturma, Danışmanlık, Bilgi Teknolojisi, Kaynak Yaratma, İletişim, Eğitim ve Araştırma, Savunuculuk departmanları bulunmaktadır (GEN, 2020). GEN, 5 bölgesel ağdan ve gençlik kolu NextGEN'den oluşan bir kuruluştur. Ağ, yaklaşık olarak 10.000 topluluktan ve insanların birlikte ekolojik uyum içinde yaşamasına olanak sağlayan projelerden meydana gelmektedir.

Organizasyonun finansal alanda geliri üç şekilde elde edilmektedir. Bunlar; finanse edilen proje gelirleri, sosyal girişimlerle kazanılan gelirler ve bağışlardır. Gelirlerin oranına bakıldığında ise; 2015 yılında kuruluşun kendi kazandığı gelir %1,4, proje gelirleri %22,1 ve bağışlardan elde edilen gelir %76,5 iken; bu oranlar 2019 yılında kazanılan gelirler %9, proje gelirleri %50,1 ve bağışlardan elde edilen gelirler ise %40,9 oranında olmuştur (GEN, 2014).

Kuruluştaki, Sri Lanka'daki 2.000 aktif sürdürülebilir köyden oluşan Sarvodaya gibi geniş bir ağ olduğu gibi; İtalya'da Damanhur Federasyonu ve Senegal'de REDES; Arjantin'de Gaia Asociación ve Meksika'da Huehucoyotl gibi küçük kırsal GEN'in bünyesinde yer alan bölgesel ağlar aşağıda yer almaktadır. Bunlar (GEN Africa, 2020);

1) *CASA (the Council of the Americas Sustainable Settlements=Latin Amerika Sürdürülebilir Yerleşim Konseyi)*: CASA sürdürülebilir yaşam tarzlarını teşvik eden, eğiten ve araştıran bölgesel ve ulusal ağları koordine eden ve güçlendiren Latin Amerika'nın Sürdürülebilir Yerleşim Konseyi'dir. Bu konsey, Ocak 2012 tarihinde düzenlenen, ekoköylerin sürdürülebilir yerleşim temsilcileri, kırsal ve kentsel girişimlerinin destekleyicilerinin katılımıyla Dağın Çağrısı- Ibero-Amerikan isimli toplantısı ile oluşturulmuştur. CASA'nın vizyonu bir ekoköy ağından daha fazlasını kapsamaktadır. Konsey aynı zamanda eko-kent, şehir geçişleri girişimleri, göçebe sürdürülebilir topluluklardan eko-karavan kültürünü ve permakültür merkezleri modellerini benimsemektedir (GEN CASA, 2013).

CASA, sürdürülebilir ve yenileyici yaşam tarzlarını teşvik etmek, geliştirmek, araştırmak ve yaymak için Latin Amerika'da ulusal ve bölgesel ağlarının faaliyetlerini koordine etmeye ve güçlendirmeye çalışmaktadır. CASA, dünyadaki insan türlerinin sürekliliğini sağlamak için hayati öneme sahip olduğumuz ekolojik, ekonomik ve sosyal sistemlerin korunmasına ve yenilenmesine yönelik yaşam tarzlarına yönelik değişime ilham verebilecek canlı örnekler yaratmayı ve görünürlük sağlamayı amaçlamaktadır.

Latin Amerika'nın Sürdürülebilir Yerleşim Hareketi, sürdürülebilirliği farklı şekillerde uygulamak isteyen insanların mevcut permakültür ağların, toplulukların ve kuruluşların buldukları bölgedeki her ülkede bulunan ağlar üzerinden organik bir şekilde örgütlenmektedirler. Bu ağların farklı seviyeleri bulunmaktadır. Kıta hareketinde birleşen farklı ülkelerdeki örgütlenmeler dünya çapında meydana gelen değişimin bir parçasını oluşturmaktadır (redcasalatina.org, 2020).

2) *GEN Kuzey Amerika (GENNA/Global Ecovillage Network North America)*: Kuzey Amerika ve ötesindeki rejeneratif topluluklar ağına hizmet veren kuruluşları kapsayan bir kuruluştur. GENNA işbirlikçi bir platform olan Rejeneratif (yenileyici) Topluluklar İttifakını (REGEN ALLIANCE) kurmuştur. Logosunda bir kaplumbağa yer almaktadır (GENNA, 2018).

3) *Afrika (GEN Africa)*: GEN Afrika, sürdürülebilir insan yerleşimleri için model olarak ekoköy kavramıyla sosyal dayanıklılığı, çevrenin korunmasını ve doğanın restorasyonunu teşvik eden Afrika bölgesini temsil eden bir ekoköy ağıdır. Bu kuruluş Afrika'nın tüm bölgelerinde ekoköylerin ve ağların geliştirilmesini aktif olarak desteklemektedir. GEN Afrika, 2012 yılında Mısır'ın Sekem Ekoköyünde ortaya çıkan ve GEN Europe ile yakın bir ilişkisi olan bir kuruluştur. Mısır'da 2012 yılında seçilen 5 üye tarafından yönetilmektedir. Ayrıca gençlik ağı NextGEN'in 3 koordinatörünün yer aldığı 5 kişilik bir Danışma Konseyi bulunmaktadır (GEN Africa, 2020).

4) *Avrupa (GEN Europe)*: GEN Avrupa, sürdürülebilir insan yerleşimleri için model olarak ekoköy kavramı ile sosyal esnekliği, çevrenin korunmasını ve doğanın restorasyonunu destekleyen bir ekoköy birliğidir. Bu birlik Avrupa genelinde bulunan

ekoköylerin ve Avrupa ülkelerinin ulusal ekoköy ağlarının geliştirilmesini aktif bir şekilde desteklemektedir (GEN Europe, 2019).

5) *Okyanusya- Asya (GENOA=Global Ecovillage Network Oceania Asia= GENOA-Küresel Ekoköy Ağı Okyanusya ve Asya)*: 1997'de Avustralya'daki Crystal Waters ekoköyü tarafından kurulmuştur. Okyanusya ve Asya'yı kapsayan bir ekoköy organizasyon ağıdır. GENOA, insanların sürdürülebilir bir şekilde, birbirlerine saygılı ve birbirleriyle ve doğa ile uyum içinde yaşadığı bir yaşamı teşvik eden bir ekoköy ağıdır (GENOA, 2020).

3.2. WWOOF

1971 yılında İngiltere'de şehirlerde yaşayan insanları kırsal yaşama bağlamak, insanlara organik ürünleri yetiştiren kişilerden yetiştirme ile ilgili bilgi ve tecrübe sahibi olmak, ekolojik üretimi geleneksel tarım yöntemlerine uygun olacak şekilde bir alternatif yaratmak ve ekolojik tarım hareketi içindeki iletişimlerini iyileştirmek için WWOOF (Word Wide Opportunities on Organic Farm/ Ekolojik Çiftliklerde Gönüllü İşçiler) kurulmuştur (Uğurlu ve Öztürk, 2017: 154).

WWOOF'u ziyaret edenleri organik çiftçilerle ilişkilendirmek, kültürel ve eğitimsel bir alışverişi teşvik etmek ve ekolojik tarım ve sürdürülebilirlik uygulamaları konusunda bilinçli bir küresel topluluk oluşturmak için dünya çapında oluşturulmuş bir harekettir. 50 yıl önce başlayan WWOOF hareketi, 1970'li yıllarda küçük bir grupken, bugün dünya çapında yüz binlerce insandan meydana gelen büyük bir topluluğa dönüşmüştür. WWOOF, kültürel ve eğitim alanında bir alışverişi teşvik etme ve ekolojik tarım ve sürdürülebilirlik uygulamaları konularında bilinçli küresel bir topluluk oluşturma misyonunu taşımaktadır. (wwoff.net, 2022).

Bu çiftlikleri ziyaret eden insanlar bir WWOOF ev sahibi çiftlikte konaklama ve kaldığı süre boyunca günde 4-6 saat arasında çalışarak ekolojik tarımı ve bahçeciliği öğrenmektedir. WWOOF günümüzde dünyada ekolojik tarım turizmi kültürünün aktif bir şekilde devamını sağlamaya olanak tanıyan bir kuruluştur. Günümüzde dünya genelinde kırktan fazla ulusal WWOOF kuruluşu bulunmaktadır (Uğurlu ve Öztürk, 2017: 154).

WWOOF'da gönüllüler, ev sahibinin günlük yaşamına katılarak, çiftlik işlerinde yardım etmektedir. Aynı zamanda sürdürülebilirlik hakkında bilgi edinerek, yeni bir kültürü deneyimleyip yeni insanlarla tanışmaktalar. Bu çiftliklerde yapılan işlere karşılık olarak konaklama ücretsizdir.

Çiftlik sahipleri organik gıda, çiftçilik ile bağlantı kurmak ve sürdürülebilirlik hareketini desteklemek isteyen ziyaretçileri kabul etmektedir. WWOOF'un hedefleri ise; dünyanın her yerinden bireylere fırsat sağlamak, organik tarım ve bahçecilikte pratik beceriler kazandırmak, ev sahibi insanlarla yaşamını paylaşırken kırsal yaşamı deneyimlemeyi sağlamak, organik ve sürdürülebilirlik hareketini ilerletmek ve kültürel değişime katılmayı sağlamaktır (wwoof.net, 2022).

3.3. Dünyadaki Ekoköy Örnekleri

Sayıları çok fazla olmasa da dünyanın çeşitli bölgelerinde ekoköy örneklerini görmek mümkündür. Ekoköyleri gezen Litfin; *“Ekoköyler bir ütopya değildir; canlı laboratuvarlardır. Bazı deneyler başarılı, bazılarıysa başarısız olabilir; ancak hepsi de öğrenmek için bir fırsattır”* şeklinde görüşünü belirtmiştir (Litfen, 2017).

Çalışmanın bu bölümünde dünya genelinde yer alan ekoköylerden beş tanesine değinilmiştir. Bu beş ekoköye karar verirken farklı coğrafi bölgelerde yer almaları, kuruluş konseptlerinin farklı oluşu ve en çok bilinen ekoköyler arasında olmaları göz önünde bulundurulmuştur.

3.3.1. Sieben Linden Ekoköyü

İsmi: Sieben Linden

Bulunduğu Coğrafya: Almanya

Kuruluş Yılı: 1997

Nüfusu: 140 kişi

Dünya Görüşü: Eklektik ruhani

Kurucusu: Bir grup bölge insanı tarafından kurulmuştur.

Sieben Linden, Türkçede karşılığı “Yedi İhlamur Ağacı” olan ve Almanya’nın en çok bilinen ekoköyü olan Sieben Linden’in kuruluş amacı, bulunduğu bölgede ekolojik bir iz bırakarak yaşamayı deneyimlemektir. Projeye öncülük eden insanlar 1986’da bir araya gelerek birtakım toplantılar yapmışlardır. Hazır bir yerleşim yerinin iyileştirmek yerine yeni bir yerleşim yeri kurmaya karar vermişlerdir. Ancak istenilen şekilde bir yer bulamadıkları gibi bu süreç uzun ve zorlu geçmiştir. 1997 yılında bu topluluğa üye olanlarla eski Doğu Almanya’da bulunan Poppau köyünün belediye başkanı bir araya gelmiş ve köyün bitişinde yer alan 22 hektarlık arazi tüm üyelerin katkısı ile alınarak proje hayata geçirilmeye başlanmıştır (Zeybek, 2020). Günümüzde 100 yetişkin, 40 çocuk ve ergen, 10 saman balyasından ve ağaçtan yapılmış yerleşkede ve yaklaşık yalıtımı yapılmış elli ahşap karavanda yaşamalarını sürdürmektedirler. Bu yerleşkede Avrupa’nın en büyük saman balyalı evleri bulunmaktadır. Saman evler yerleşkedeki odunlarla, kerpiç ve öteki malzemelerle, el ve ayaklarla yapılmıştır. Böylece, Sieben Linden ekolojik yapılar konusunda çok önemli başarılar yakalamıştır. Ayrıca burada kişi başına düşen karbondioksit salınım oranı Almanya ortalamasının %28’eyakını kapsarken, bu oran ısınmada %10 ve evler için ise %6 civarındadır (Ökodorf Sieben Linden -Ecovillage, 2020).

İşbirliği içinde iyi organize olan köy, 100 dönümden fazla bir arazi üzerinde kurulmuştur. Sürdürülebilir bir şekilde yönetilen köyün 84 dönümünü orman alanları oluşturmaktadır. İlk önce yerleşkenin arazisinde yer alan bir çiftlik evini düşük enerjili yapı standartlarına uygun şekilde restore etmişlerdir. Daha sonra bu binayı ziyaretçiler ve topluluk için kullanılan bir merkez haline getirmişlerdir. Topluluk ve seminer odalarının yer aldığı bu çiftlik evi yarı ahşaptan yapılmış ve ekolojik olarak dizayn edilmiş bir yapıdır. Köyün bahçelerinde, orada yaşayan insanların ihtiyacını karşılayacak derecede meyve ve sebze yetiştirilmektedir. Köyde ayrıca kompost tuvaletler (insan dışkısını gübreye çeviren tuvaletler), kanalizasyon arıtma tesisi ve güneş paneli bulunmaktadır (Ökodorf Sieben Linden -Ecovillage, 2020). Yerleşkenin elektrik enerjisini fotovoltaik panelleri karşılarken, sıcak su ihtiyacını ise güneş panelleri sağlamaktadır. Ev içi ısınmada ise yerleşkede elde edilen odunlar kullanılmaktadır (Kara, 2014: 80).

Sieben Linden’da yerleşim eşitlik ilkesi çerçevesinde ve yasalarla yapılmaktadır. SiGe (Siedlungsgenossenschaft Ökodorf eG) kooperatif üyesi olarak her yerleşke sakininin

yıllık olarak 13.000 Euroya yakın kişisel payıyla, 81,5 hektarlık alanı ve altyapı çalışmalarını finanse etmek zorunluluğu bulunmaktadır.

Şekil 3 Sieben Linden ekoköyü

Kaynak: ecovillagebook.org, <https://ecovillagebook.org/ecovillages/sieben-linden/>, 2020, Erişim Tarihi: 02.02.2020

Yerleşke sakinleri topluluğun başarılı olabilmesi için tamamen şeffaflık ilkesine dayanarak hareket edildiğini, birbirlerinin düşüncelerini ve fikirlerini bildikleri takdirde daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle sorunların çözümünde yüz yüze iletişim tekniklerinden forum, şiddetsiz iletişim, arabuluculuk gibi tekniklerini kullanmaktadırlar (Ökodorf Sieben Linden -Ecovillage, 2020).

3.3.2. Auroville Ekoköyü

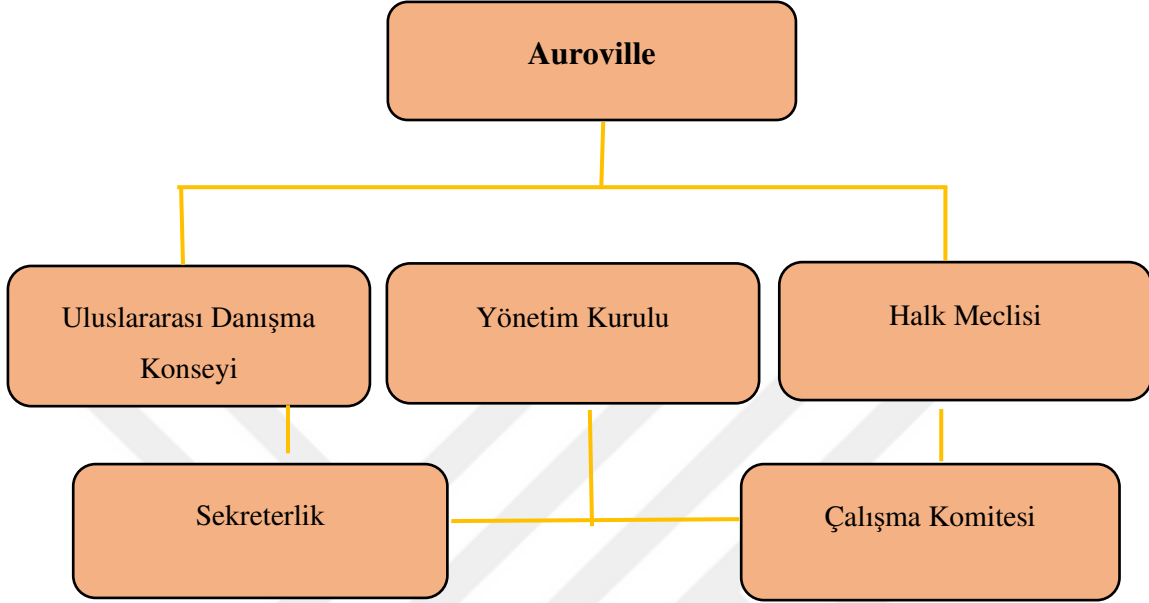
İsmi: Auroville

Bulunduğu Coğrafya: Güney Hindistan

Kuruluş Yılı: 1968

Nüfusu: 2.500

Dünya Görüşü: Ruhani odaklı
Kurucusu: Mira Alfassa

Şekil 4 Auroville'in Yönetim Yapısı

Kaynak: Auroville, <https://auroville.org/>, 2020, Erişim Tarihi:22.12.2020

Auroville Hindistan'da yer alan ruhani bir topluluktur. En başarılı ve en çok bilinen ekoköylerden birisi olan Auroville, Güney Hindistan'ın doğu kıyısında, Tamil Nadu eyaletinde yer almaktadır. Kurucusu Mira Alfassa'dır. Farklı milletlerden ve kültürlerden insanların yer aldığı Auroville'in esas amacı; insan birliğini gerçekleştirerek evrensel bir şehir olabilmektir. Düşünülenlerin aksine burada farklı inançlarda ve siyasi görüşlerden insanlar sorunsuz bir şekilde birlikte yaşayabilmektedirler (Ekoyapı, 2018).

Auroville ekoköyü üç bölümden meydana gelmektedir: Yönetim Kurulu, Halk Meclisi ve Auroville Uluslararası Danışma Konseyi.

Yönetim Kurulu; Auroville'in amaçlarına ve ideallerine uygun bir şekilde geliştirilmesinden genel olarak sorumludur. Bu kurulun üyeleri Hindistan Hükümeti tarafından atanan seçkin kişilerden meydana gelmektedir.

Uluslararası Danışma Konseyi; Auroville'in idaresi ve gelişimi ile ilgili konularda Yönetim Kuruluna tavsiyelerde bulunan bir danışma kurulu. Genellikle farklı milletlerden uluslararası üne sahip seçkin beş kişiden meydana gelmektedir.

Şekil 5 Auroville'in Haritası

Kaynak: Auroville, <https://auroville.org/>, 2020, Erişim Tarihi:22.12.2020

Halk Meclisi, Auroville kuruluşunun sekreteri tarafından tutulan halk siciline dahil edilen 18 yaşın üzerindeki tüm Auroville sakinlerinden meydana gelmektedir. Halk Meclisi, Auroville ile ilgili çeşitli etkinlikler düzenler, Auroville'in ana planını formüle eder, Auroville ile ilgili faaliyetlerde bulunan kuruluşların tanınması ve bağış toplama için Yönetim Kurulu'nun onayı için tavsiyelerde bulunur. Ayrıca, Hindistan Hükümeti tarafından atanan ve Auroville'de destek personeli olan bir ofisi bulunan bir sekreter de bulunmaktadır (Auroville, 2020).

Şekil 6 Auroville- 1968

Kaynak: Auroville, <https://auroville.org/>, 2020, Erişim Tarihi:22.12.2020

Auroville ekoköyü başlangıçta insanların birliğinin hüküm sürdüğü bir kasaba şeklinde tasarlanmıştır. Mira Alfassa 1930'lu yılların başlarında bu fikri geliştirmeye başlamış ve 1960'lı yıllarda bu proje netlik kazanmış ve Hindistan hükümetine iletilmiş ve aynı zamanda bu proje UNESCO tarafından ilgiyle takip edilmiş ve 1966'da bu projenin insanoğlunun gelecekteki yaşamı için oldukça önemli olduğunu ve projeye destek vereceğini belirtmiştir. Auroville ekoköyü, 28 Şubat 1968'de uluslararası bir kasaba olarak 124 farklı ulustan temsilcilerin yer aldığı ve 5.000 kişinin katılımıyla açılış töreni gerçekleştirilmiştir (Auroville, 2020).

Şekil 7 Auroville Ekoköyü

Kaynak:<https://www.ekoyapidergisi.org/4236gelecegin-evrensel-sehri-auroville.html>, 2018, Erişim Tarihi: 22.12.2020

Ortalama yaş grubu 30 olan bu ekoköyde 59 farklı ulus temsil edilmektedir. Nüfusu sürekli artış gösteren Auroville'nin 2.500 kişiden oluşan nüfusunun yaklaşık üçte birini Hintliler oluşturmaktadır. Auroville'in kurulduğu bu bölge daha önce çorak bir toprak parçasıydı. Toprak yüzeyinin fırtınalar ve muson yağmurları nedeniyle meydana gelen sellerde erozyona uğraması ve yağmur sularının toprakta derin yarıklar bırakması sonucu plato üzerinden denize doğru yönünü değiştirmiştir. Bu erozyonu durdurmak amacıyla Auroville'de yaşayanlar su bentleriyle araziye ağaçlandırmışlardır. Aynı zamanda bu Auroville'nin kuruluşunun ilk zamanlarında bölge elektriğini sağlamak amacıyla yerleşkeye ilk gelenler su çıkartılması ve enerji üretiminin sağlanması amacıyla yel değirmenleri inşa etmişler. Biokütle ve güneş enerjisi geliştirilerek sürecin sonunda Hindistan'daki en büyük alternatif enerji merkezi olmuştur (Auroville, 2020).

Auroville'nin yerleşim planında merkezde insanların birliğini temsil eden bir küre yer almaktadır. Bu alan samanyolu galaksisi şeklindedir. Küre şeklindeki bu yapı yerleşkenin ruhu olarak anılan Matrimandır tapınağıdır. Bu kürenin çevresinde barış alanı denilen ve insanların meditasyon yapabileceği erdem bahçeleri, toplanma yerleri ve amfi tiyatrosu yer almamaktadır (Auroville, 2020).

Bu merkezin kuzeyinde küçük ve orta ölçekte işletmelerin, eğitim merkezlerinin, sanat atölyesi ve yönetim birimlerin yer aldığı 109 hektarlık bir alan bulunmaktadır. Merkezin kuzey doğusunda 93 hektarlık bir kültürel alan bulunmaktadır. Bu alanda eğitim, sanatsal ve spor faaliyetleri yapılmaktadır. Güney ve güney batıda ise 189 hektarlık yerleşim yerleri bulunmaktadır. Bu alanın %55'ini yeşil alanlar; %45'i ise yapılar oluşturmaktadır. Merkezin batı kesiminde de 74 hektarlık uluslararası bir alan yer almaktadır. Bu alanda gruplandırılan kısımlara kıta isimleri verilmiştir. Bu alanın kurulmasındaki amaç; birlikteliği, bütün farklılıkları kapsayıcı yaşamın ulusal bazlı yaşamı savunan yaklaşımlara göre verimliliğinin ve sürdürülebilirliğinin daha fazla olduğunu göstermektir. Yerleşkede meydana gelebilecek kontrol dışı büyümeyi sınırlandırma maksadıyla yeşil kemer uygulaması yapılmıştır. Bu yeşil kemerde ormanın yanı sıra, tarım arazileri ve botanik bahçesi yer almaktadır. Yeşil alanın genişliği 1,25 km olmak üzere 405 hektardan oluşmaktadır. Gelecekte atık yönetimi, toprağın ve suyun korunması, yer altındaki suların desteklenmesi ve çevre ile ilgili restorasyonun yapılması amacıyla 800 hektar genişletilmesi öngörülmüştür (Ekoyapı, 2018).

Auroville'de hem saz çatılı kulübeler hem de çimento kutucuklarından yapılan evler yer almaktadır. Malzeme olarak elle çalıştırılan makinelerde yapılmış toprak tuğlalar kullanılmaktadır. Tuğlaların hammaddesi olan toprak, genellikle yapılacak binanın temelini kazılmasından ya da gelecekte kullanılacak atık su arıtma sistemi için kazılan alanda elde edilmektedir. Bu tuğlalardan yüzlerce ev, okul ve apartman yapılmıştır (Liften, 2017: 71). Auroville sakinleri sebze ihtiyaçlarının yarısına yakınını kendileri üretmektedir. Çok çeşitli tohumların yer aldığı büyük bir tohum bankası bulunmaktadır. Yeniden ağaçlandırma ve yenilenebilir enerji çalışmalarından dolayı 2003'te "Yeşil Oscar" olarak adlandırılan "Ashden Sürdürülebilir Enerji Ödülü"nü kazanmıştır. Burada ayrıca tüm Hint Yarımadası için bir başarı olarak kabul edilen bir Bilimsel Araştırma Merkezi kurulmuştur (Ekoyapı, 2018). Toplulukta mali kaynakların dağılımını adil bir şekilde sağlayan güçlü bir

dayanışma ekonomisi bulunmaktadır ve tüm üyeler, asgari bir gelir elde etme hakkına sahiptirler (Ekoyapı, 2018).

Tablo 4

Auroville Ekoköyünde arazi kullanımı

Arazi Kullanımı		Büyükük (ha)	Yüzde (%)
Yapısal Alan	Konut		40,9
	a) Köy yerleşimleri	20	
	b) Auroville toplulukla	75	
	Ticari	18	8,2
	İmalat & ekonomik aktiviteler	10	4,3
	Kamusal & yarı kamusal alanlar (barış alanı, bahçeler ve yönetim alanları)	65	28
	Yollar	30	13
	Rekreasyonel kullanımlar	13	5,6
	Ara toplam	232	100
	Doğal Alan	Yenilenmiş arazi	598
Zirai kullanımı			
Zirai ve ilgili araştırmalar		50	57,2
Tarım		940	
Islak alan		45	2,6
Kanyon, atık alanı ve diğer alanlar		98	5,7
Ara toplam		1731	100
Toplam		1963	

Kaynak: Auroville, 2020

Auroville'in birkaç çiftliği gönüllü olarak çalışanları kabul etmektedir. Tahıl, bahçecilik (meyve ve sebze), süt ürünleri vb. ürünlerin üretimi çiftliğin ana faaliyetine göre değişiklik göstermektedir. Çalışma saatleri havanın serin olduğu ve çalışmanın daha rahat olduğunda sabahın erken saatlerinde başlamaktadır. Sadece bazı çiftlikler gönüllülere konaklama imkânı sunabilmektedir. Auroville'in bazı çiftliklerinde gönüllü çalışanların iki

hafta veya daha fazla bir süre için taahhütte bulunmaları gerekmektedir. Ancak Auroville'de başka bir yerde konaklayan ve bir bu çiftliklerin birinde gönüllü olarak çalışanlardan herhangi bir taahhüt istenmemektedir. Bu çiftlikler gönüllüler için maliyetleri olabildiğince düşük tutmaya çalışmaktadırlar, ancak gerçek şu ki, gönüllülerin kullandığı konaklama giderleri, çiftlik ürünlerinin satışından nadiren karşılanabilmektedir (Auroville, 2020).

Auroville ev içi üretim sanayileri ile ilgilenilmektedir. Binlerce Tamil köyü Auroville'de tütsü sarma, kumaş boyama, kıyafet dikme, el yapımı kağıttan mücevher ve sabuna kadar her şey yapmakta ve bunların birçoğunu ihraç etmektedir. Ekoköyleri ziyaret eden Litfin, Auroville'i ziyareti sırasında bu durum ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir; *“İlk bakışta bu düzenleme bana Yeni Çağ spritüelliği kılığında girmiş neo-sömürgecilik gibi görünmüştü. Fakat bu Tamil köylüleri için mevcut olanakların kıtlığını dikkate aldıktan ve Auroville'deki görece hayat çalışma ortamlarını köy koşullarıyla karşılaştırdıktan sonra, Auroville'in ev içi sanayilerinin genel sosyo-ekonomik etkisinin Auroville ve çevredeki köyler için olumlu olduğu sonucuna vardım.”* (Liften, 2017:125).

Auroville'in web sitesinde yer alan 2025 hedefleri kapsamındaki Master Plan'a göre, Auroville'in arazi büyüklükleri Tablo 4'te görüldüğü gibidir.

3.3.3. Ithaca Ekoköyü

İsmi: Ithaca

Bulunduğu Coğrafya: Amerika Birleşik Devletleri

Kuruluş Yılı: 1996

Nüfusu:220

Dünya Görüşü: Seküler

Kurucusu: Liz Walker ve arkadaşları

Ithaca Ekoköyü'nü kurma fikri, “Yaşanabilir Bir Dünya İçin Küresel Yürüyüş”(1989-1990) isimli, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin New York kıyılarından Los Angeles kıyılarına kadar yapılan yürüyüşte ortaya çıkmıştır. 1991'de yapılan ilk vizyon geliştirme toplantılarında 100'e yakın kişi ağırlanmıştır. Bu toplantılarda kurulması planlanan ekoköyün hedeflerinin belirlenmesi, satılık arazi arama, yasal prosedürler ve fon

bulunması konularında araştırma komiteleri oluşturulmuştur. Bir sonraki yıl New York'un Ithaca şehrine 3 km uzaklığında yarı kırsal bir arazi bulunmuştur. Ithaca Ekoköyü'nün destekçileri tarafından sağlanan kaynakla 70 dönümlük bir arazi satın almış, bu ekoköyün tasarımına ve kuruluş sürecinin merkezden yönetilmesine ve bu yeni yerleşim alanının ortak konut modeli şeklinde tasarlanmasına karar verilmiştir. Fon bağışlarıyla Eylül 1991'de yaklaşık 400.000 \$ yardım toplanmıştır. 1992'de burada ev inşa edip yaşamak isteyen 50 kişi ile toplantılar yapılmaya başlanmıştır. 23 Haziran 1992'de ise 175 dönümlük arazi satın alınmıştır. Kasım 1996'da ise ekoköyde yaşam başlamıştır (Zeybek, 2020: 1).

Ithaca Ekoköyü mimari tasarımları yönüyle Orta Amerika için bir model oluşturmaktadır. Evler ahşap ve sivri yapıli tasarımlarıyla kendine özgü bir mimari yapıya sahiptir (Liften, 2020). New York'un dışında 175 akrelik araziye kurulmuştur. Ithaca'da 220 kişinin yaşadığı 100 hane bulunmaktadır. Burada ortak barınma modeli kullanılmaktadır. Ortak evde bir konuk odası, çamaşırhane, toplanma yeri ve çocuk oyun odaları bulunmaktadır. Sakinler arasında aileler, bekârlar ve çift olarak yaşayan yaklaşık 160 yetişkin ve 60 çocuk yer almaktadır. Burada yaşayanların yaklaşık beşte biri emekli ve diğer beşte biri evde oturan ebeveynlerden oluşmaktadır. Kalan beşte üçünü ise; çiftçiler, yazılım mühendisleri, hemşireler, öğretmenler, yazarlar, inşaatçılar, müzisyenler, hukuk ve finans uzmanları, üniversite profesörleri gibi çeşitli mesleklerden oluşan bireylerden oluşmaktadır. Köyde ayrıca organik bir sebze ve organik bir meyve çiftliğine, girişimciler için ofis alanlarına, mahalle mahzenine, topluluk bahçelerine ve çayırlara, göletlere ve ormanlık alanlara ev sahipliği yapmaktadır. 175 dönümlük arazinin %80'inden fazlasının yeşil alan olarak kalması planlanmaktadır (Ecovillage Ithaca, 2017).

EVI'nin tasarımının ve kuruluş sürecinin merkezden yönetilmesi ve bu yeni yerleşim yerinin ortak hane modelinde tasarlanmasına karar verilmiş, planlama, tasarlama ve inşaa süreci dört buçuk yıl sürmüştür. İlk üyeler FroG'lar (First Residents Group) adı verilen yerleşkelere 1996'da taşınmışlardır. 2003'te ise ikinci grup yerleşkelere olan SoNG (Second Neighborhood Group) evleri tamamlanmış ve ekoköyün nüfusu 60 haneyi kapsayacak şekilde 160'a ulaşmıştır.

Her iki yerleşim yeri ekolojik ayak izini azaltılması amacıyla birbirine yakın bir şekilde yerleşim düzeni yapılmıştır. Ayrıca yapılarda merkezi ısıtma, güneş enerjisi

sistemleri, üstün yalıtımlı duvarlar gibi tasarımsal özellikler bulunmaktadır. Evlerin yarısına yakını güneş pili panellerine, bazı evler de güneş enerjisi ile çalışma özelliği bulunan su ısıtıcıları sahiptir. FroG yerleşkesindeki evler aynı bölgede bulunan aynı tarz evlere oranla gaz ve elektriği %40 daha az tüketmektedir (Zeybek, 2015: 71).

Şekil 8 FroG ve SoNG Yerleşkeleri

Kaynak: researchgate.net, 2014, https://www.researchgate.net/figure/E-Aerial-view-of-FROG-and-SONG-neighborhoods-10_fig11_281819775 Erişim Tarihi: 20.03.2020

Üçüncü grup yerleşke olan TREE (Third Residential EcoVillage Experience) 2012'nin sonlarına doğru inşa edilmiştir. Ekim 2013'te ilk yerleşimci 7 hane taşınmış, 2015 sonbaharında ise yerleşke tamamlanmıştır. TREE, mahalle düzeni ve bina inşaatında bir başka varyantla birlikte 40 hanelik bir mahalledir. Tüm evlerin LEED Platinum sertifikasına (Yeşil bina sertifikasyonunda en üst seviye) sahip nitelikte inşa edilmiştir. Buna ek olarak, yedi ev çok katı Passivhaus (Binaların inşasında konfordan ödün vermeden, ısıtma ve soğutma için harcanan enerjiyi azaltacak şekilde tasarlanan evler) standardına göre onaylanmıştır ve TREE yerleşkesi ABD'deki ilk Passivhaus ortak konut mahallesidir. Bu mahalledeki tüm evler, Enerji Geri Dönüşüm Vantilatörleri (ERV'ler) tarafından sağlanan sürekli taze havayla havalandırılmış son derece iyi yalıtılmış konutlardır. Bu evler oldukça rahattır, ancak kuzeydoğudaki tipik evlere göre %80-90 oranında daha az enerji kullanımı sağlamaktadır. TREE ayrıca, borularda meydana gelebilecek herhangi bir çatlama riskinden dolayı doğal gaz kullanılmamaktadır. Bu sebeple bu evlerde elektrik, 50KW güneş enerjisi dizisi, ayrıca ek paneller kullanılmıştır (Ecovillage Ithaca, 2021).

Ithaca Ekoköyündeki ekolojik veriler titiz bir şekilde ele alınmıştır. Yeşil binalar, güneş enerjisinin kullanımı, paylaşmanın önemi ve ekolojik ayak izi konuları hakkında resmi internet sitelerinde geniş bilgiler verilmiştir. Ithaca'nın bulunduğu bölgenin kışları soğuk geçen bir coğrafyada yer almasından dolayı güneşi en iyi şekilde kullanmaya çalışan ekoköy üyeleri, bu konuda yaptıkları çalışmalara Passive Solar Design adını vermişlerdir (Zeybek, 2015: 138).

Şekil 9 Ithaca'daki Güneş Enerji Panelli Yeşil Binalar

Kaynak: Ecovillage Ithaca, <https://ecovillageithaca.org>, 2021, Erişim Tarihi: 01.03.2021

Binaların güneye bakan yönüne geniş pencereler ve camdan duvarlar, kuzey yönüne bakan pencereleri ise yalnızca ışık ihtiyacını karşılayacak küçük pencereler şeklinde tasarlamışlardır. Ancak her mahalle farklı zamanlarda inşa edildiğinden dolayı evlerin tasarımlarında farklılıklar bulunmakta ve her bir mahalle, döneminin en yeni teknolojileri kullanılarak inşa edilmiştir (Zeybek, 2015: 138).

3.3.4. Crystal Waters Ekoköyü

İsmi:Crystal Water

Bulunduğu Coğrafya: Avustralya

Kuruluş Yılı:1988

Nüfusu:240

Dünya Görüşü: Seküler

Kurucusu: Bob Sample ve arkadaşları

Avustralya’da permakültür ilkelerine göre kurulan dünyanın ilk ekoköyü olan Crystal Waters, 259 hektar eğimli bir arazi üzerine kurulmuş, ormanları ve göletleriyle boydan boya 6 km uzunluğuna sahip bir yerleşim alanıdır. Ekoköy kurulmadan önce çorak ve eğimli olan bu arazi Bob Sample’ın ailesinin büyükbaş hayvan çiftliğiydi. Bob Sample çorak olan bu araziyi iyileştirip kendi topluluğunu kurmak istemiştir. 1980’lerde kendisiyle aynı düşüncede olan arkadaşlarıyla bir topluluk oluşturarak bir kooperatif kurmuşlardır. Öncelikle ekoköy oluşturmak istemişlerdir. Ancak şehir meclisi tarafından onay verilmemiştir. Bu nedenle kooperatifi tüzel kişiliğe çevirerek şirketleştirme yoluna gitmişlerdir. Dört tasarımcıya, tasarımları karşılığında birer parsel vererek araziye başlamıştır. Bu ekip araziye 83 parsel bölerek permakültür ilkelerine göre planlarını çıkartmış ve 1988 yılında tüm izinler alınarak ekoköy yasal olarak kurulmuştur (Gülgeç, 2020).

Şekil 10 Crystal Waters Ekoköyü

Kaynak: Tripadvisor, 2021, Pictures of Crystal Waters Eco Village.

Toplulukta 240 kişi yaşamaktadır. Her yaştan insanın yer aldığı bu toplulukta 32 çocuk bulunmaktadır. Alan 83 parsel bölünmüştür. İki parselden birisi gelir elde edilmek üzere köyü ziyarete gelenlerin konakladığı; diğeri ise köyün merkezinde yer alan ticari alan olarak ayrılmıştır. Alanın %14’ünü oluşturan 81 özel mülkiyete bulunmakta ve her bir mülkiyet 6 ila 8 hektar arasında bir arazi alanına sahiptir. Mülkiyetlerin yerleşim planı birbirine uzak dağınık bir şekilde planlanmıştır.

Ekoköyde daha önceden topluluk bahçesi oluşturulmuştur. Ancak yeni bir proje yapılmaktadır. Köyün ortak hayvanlarının bakımını o ay üstlenen kişi, hayvandan elde edilecek süt, yağ gibi ürünlere sahip oluyor.

Permakültür geliştirme proje ile topluluk bahçeleri yapılmakta ve fideler yetiştirilmektedir. Bu bahçelerde çalışan kişilere ürünler ücretsiz verilmektedir. Bu ürünler 2020 kışı itibariyle ürün vermişlerdir (Gülgeç, 2020).

Cyristal Waters'da seçilmiş 6 kişiden oluşan bir yönetim kurulu bulunmaktadır. Her yıl yıllık genel kurul toplantısı yapılmaktadır. Kurul toplantısına katılabilmek için kooperatife üye olmak gerekmektedir. Kooperatife üye olmanın şartı ise 2 yıl boyunca köyde yaşamış olmak gerekmektedir.

Ekoköy belediyeden destek almadığı için kendi itfaiyesi, kendi postası ve kendi arazi yönetici bulunmaktadır. Köyün su, elektrik ve yol bakımını da kendisi karşılamaktadır. Köy sakinleri yıllık olarak 1000 dolar ödemektedir.

Köyü ziyaret etmek mümkün ve köyde gönüllü çalışabilme imkânı da bulunmaktadır. İnternet sitesi üzerinde başvuru yapılabilmektedir.

3.3.5. Findhorn Ekoköyü

İsmi: Findhorn

Bulunduğu Coğrafya: İskoçya

Kuruluş Yılı: 1981

Nüfusu:500

Dünya Görüşü: Ruhani odaklı

Kurucusu: Peter ve Eileen Caddy ve Dorothy Maclean

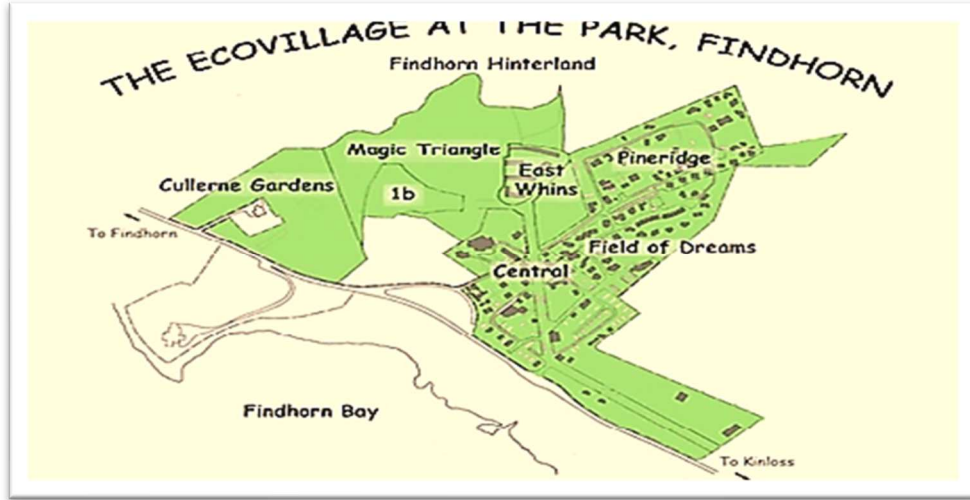
İskoçya'da yer alan Findhorn Topluluğu'nun ilk adımları 1962'de bahçecilik deneyimi olmayan ve spirüel yaşam tarzını benimseyen Peter ve Eileen Caddy ve Dorothy Maclean'ın çorak ve rüzgârlı bir alanı bereketli bir yere çevirmeyle atılmıştır. Bu başarıyı da doğanın ruhlarıyla kurdukları ilişkiye dayandırmışlardır. Normal bilimsel kriterlerle

açıklanamayan bu başarı tüm dünyada duyulmuştur (Liften, 2017: 40). Ekip, 1981 yılında Findhorn Ekoköyü'nü kurmaya yönelik girişimlerde bulunmuştur. Bu projede temel amaç; çevresel, sosyal ve ekonomik koşullar altında sürdürülebilir gelişmenin gerçekleşebileceği gösterebilmektir (Kara, 2014: 69).

Findhorn Vakfı'nın katkılarıyla 1982'de "Gezegensel Köy İnşa Etmek" isimli bir konferans düzenlenmiş ve 1995 yılında, 21.yüzyıl için ilk uluslararası ekoköyler, Ekoköyler ve Sürdürülebilir Topluluklar konferansı Findhorn'da düzenlenmiştir (Wiki, 2021).

Yerleşke planında (Şekil 2.11) permakültür ilkelerine göre tasarlanmış alanların teorik altyapısının oluşturulduğu Magic Triangle; "doğa ile yaratma" deneyiminin paylaşıldığı ve topluluğun yiyecek ihtiyacını karşılayan Cullerne Gardens ile "2007 yılında tamamlanan, misafirlerin ağırlandığı iki oda ve bu odalara hizmet verecek olan ortak servis alanlarını kapsayan eko-yapı" Field of Dreams yer almaktadır.

Şekil 11 Findhorn- The Park

Kaynak: Kara, Ekolojik Kaygı Temelli Yerleşimlerde Sürdürülebilirlik Paradigmasının Farklı Boyutlarıyla İncelenmesi: Ekoköyler, 2014, s.68

- Findhorn'un kuruluş süreci aşağıdaki şekilde olmuştur (Findhorn Ecovillage, 2021);
1962- Findhorn Vakfı kurulmuştur.
1995- Findhorn Vakfı, Ekoköyler Konferansı ve Küresel Ekoköy Ağı'nın tanıtımını yapmıştır.

1997- Findhorn Vakfı'na Birleşmiş Milletler Halkla İlişkiler Departmanı tarafından Sivil Toplum Kuruluşu (STK) statüsü verilmiştir.

2006- Stockholm Enstitüsü tarafından "Findhorn Ekoköy Ekolojik Ayak İzi" yayımlanmıştır.

2015- ortak konut mahallesi olan "East-Whins" kurulmuştur.

Findhorn Vakfı tarafından kurulan bu ekoköyde, günlük yaşamın ruhun iç sesiyle yönlendirildiği, doğanın zekâsıyla birlikte yaratım içinde çalışan ve daha iyi bir dünya vizyonuna doğru ilham verici eylemlerde bulunulan dinamik bir deney olarak görülmektedir. Topluluk burada düzenlemiş olduğu deneyimsel atölye çalışmalarlarıyla, konferanslar ve etkinlikler ile burada edindikleri deneyimlerini ve yaşam tarzlarının diğer insanlarla paylaşmaktadırlar.

Vakfın iki ana yerleşim alanı bulunmaktadır. Bunlardan biri kum tepeleri, orman, koy ve plajın yer aldığı topluluğun yerleşim alanı olan "The Park" ekoköyüdür; diğeri ise bu ilk yerleşim alanına 5 km uzaklıkta yer alan, gelenlerin misafir edildiği ve etkinliklerin yapıldığı, Victoria döneminden kalma görkemli bir otel olan "Culny Hill'dir (Findhorn Ecovillage, 2021).

Findhorn Vakfı, Birleşmiş Milletler Halkla İlişkiler Departmanı ile bağlantılı olan bir STK'dır. Birleşmiş Milletler Habitat En İyi Uygulama unvanına sahip bir kuruluştur. Ayrıca Küresel Ekoköy Ağı ve Bütünsel Merkezler Ağı'nın kurucularından biridir. Vakıf, daha iyi bir dünya yaratma vizyonunu destekleyen ve yaşayan 500'den fazla kişiden oluşan bir topluluktan oluşmaktadır (Findhorn Ecovillage, 2021).

Findhorn Koleji, bazı üniversiteler ve okullar tarafından profesyonel bir kurum tarafından sunulan bir eğitim kaynağı olarak görülmektedir. 2001 yılından bu yana diğer eğitim kurumlarıyla ortak çalışmakta, ayrıca insanlara profesyonel olarak yüksek kalitede eğitim vermekte ve araştırma fırsatı sunmaktadır. Buradaki eğitimler topluluk temelli, deneyimsel ve bütünsel eğitimlerdir. Şekil 12'de görüldüğü üzere saha çalışmalarına katılım sağlanabilmektedir (Findhorn Ecovillage, 2021).

Findhorn'da binalar sıfır karbonlu, iklim değişikliğine duyarlı, “nefes alan duvar” şeklinde tabir edilen ve tamamen doğal malzemelerden inşa edilmiştir. Aynı zamanda saman balyalarından evler de inşa eden topluluk, ekolojik konut tasarımı ve inşaatı için yönergeleri geliştirmiştir ve Birleşik Krallık'ın ilk ekolojik bina el kitabı olan Simply Build Green'i yayınlamıştır. Günümüze kadar 125 yeni ekolojik bina inşa edilmiştir. Bu binalar katı ekolojik kurallara göre yüksek yalıtım ve çevreye zarar vermeyen malzemelerden inşa edilmiştir. Sıcak su ihtiyacı için güneş panelleri kullanılmıştır. En yüksek yakıt verimliliği için bir gaz yoğuşmalı kazanı kullanan bir bölgesel ısıtma sistem kullanılmıştır. Çatıda, duvarlarda ve döşemelerde süper verimli yalıtım yapılmıştır. Düşük enerjili ampuller, üçlü cam, toksik olmayan organik boyalar ve ahşap koruyucular kullanılmıştır. Ayrıca yönetilen ormanlardan yerel olarak yetiştirilen ve hasat edilen keresteler kullanılmıştır. Süpürgelik, teras ve patikalar için yerel taşlar, çatı kaplama da ise doğal kil kiremidi kullanılmıştır. Olası herhangi bir radon gazı oluşumunu önlemek için zemin altı hava sirkülasyonu için asma ahşap zeminler yapılmıştır. Su tasarruflu duşlar, düşük sifonlu tuvaletler ve kendiliğinden kapanan musluklar kullanılmıştır (Findhorn Ecovillage, 2021).

Şekil 12 Finhornd Ekoköyü'ndeki Faaliyetler

Kaynak: Findhorn Ecovillage, 2021, <https://www.ecovillagefindhorn.com/>, Erişim Tarihi: 10.05.2021

Findhorn'da 1995'te kurulan Living Machine, Avrupa'nın ilk ekolojik olarak tasarlanmış kanalizasyon arıtma tesisidir. Findhorn Ecovillage'da yaşayan 500 kişinin kullandığı atık suları arıtmak için tasarlanmıştır. Bu tesis tüm dünyada ekolojik su arıtma teknolojisini teşvik etmek için bir araştırma ve eğitim tesisi niteliğindedir. Doğal

yollarla tank içerisinde arıtılan sular geri dönüşümde kullanılacak derecede sağlıklıdır. (Findhorn Ecovillage, 2021).

Findhorn Vakfı'nın da katkılarıyla Findhorn Ekoköyü'nde sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetler şu şekildedir; ekolojik binalar, yenilenebilir enerji kaynakları, enerjinin verimli kullanımı, biyolojik atık su arıtım sistemi, geri dönüşüm ve organik gıda üretimi gelişme göstermiştir. Biyolojik su arıtımını sağlayan Living Machine dışında doğal enerji üretimi sağlayan rüzgâr tribünleri de bulunmaktadır. Dört tane olan bu tribünler 750kW'a kadar elektrik üretmektedir. Ayrıca üretilen rüzgâr ve güneş kaynaklı yenilenebilir enerjinin ihtiyaç fazlası ana şebekeye satılmaktadır. Bunların yanı sıra sıcak su üretiminde binaların çatılarına güneş panelleri yerleştirilmiştir (Findhorn Ecovillage, 2021).

Findhorn Ekoköyü'nde takasta kullanılmak için topluluğa ait "Eko" isimli bir para birimi kullanılmaktadır. Bir Eko yaklaşık 1 Sterline değerindedir. Bu para bir değişim aracı olarak ya da toplumsal etkinliklerde kullanılmaktadır. Birleşik krallığın ilk ve en büyük toplum destekli tarım projesi Earthshare de Findhorn'da uygulanmaktadır. Bu tarım modelinde üretici ve tüketici tarafı organik ürünün yetiştirilmesi sırasında meydana gelebilecek bütün tehlikeleri ve elde edilebilecek bütün faydaları paylaşmakta ve böylece üretici için bir çeşit garanti elde etmiş olmaktadır. Toplulukta üretilen tarım ürünlerinin topluluğun ihtiyacının çoğunu karşılaması ekonomik sürdürülebilirlik ve kendine yeterlik kapsamında başarıyı ortaya koymaktadır (Findhorn Ecovillage, 2021).

3.4. Dünya Örneklerinde Ekoköylerin Genel Özellikleri

Çalışmada yer alan dünya örneklerinden ekoköyler ile ilgili ayrıntılı bilgilere yukarıda değinilmiştir. Bu başlık altında bu ekoköylerin, Hildur Jackson ve Karen Svensson Hildur'un çalışmaları sonucu geliştirdikleri ekoköy tanımının özelliklerinden hangilerini taşıyıp taşımadığı incelenecektir. Tabloda 5'te ekoköy tanımında yer alan ekolojik, sosyal-ekonomik ve Spritüel boyutta sürdürülebilirliği sağlayabilecek kriterler yer almaktadır.

Tablo 5

Dünya Örneklerinde Ekoköylerin Genel Özellikleri

Ekoköyün Boyutları	Ekoköylerin Özellikleri	Sieben Linden	Auroville	Ithaca	Cyrystal Water	Findhorn
Ekolojik Boyutu	Permakültür, ekoköy tasarımı	-	-	-	+	+
	Vahşi hayat, biyoçeşitlilik, doğanın onarımı	+	+	+	+	+
	Yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri dönüşüm	+	+	+	+	+
	-Ekolojik yerleşim yerleri, yenilenebilir enerji, yerel su bakımı	+	+	+	+	+
	-Yeşil iş yaşam döngüsü analizleri	+	+	+	+	+
Sosyal Ekonomik Boyutu	-Eğitim ve iletişimde yaşayarak öğrenmek	+	+	+	+	+
	-Sağlıklı yaşam şekli, önleyici sağlık tedbirleri, tamamlayıcı tıp	⊥	⊥	⊥	⊥	⊥
	-Topluluk inşa etmek, karar vermek, anlaşmazlıkları çözmek	+	+	+	+	+

	-Refahı modernize etmek, çocuk ve yaşlı bakımını sağlama, engellilerin dâhil edilmesi	⊥	⊥	⊥	⊥	⊥
	-Ekonomiyi yerel hale getirme, para biriminde bütünlüğü sağlama	⊥	⊥	⊥	⊥	+
Spritüel ve Kültürel Boyutu	-Yaratıcılık, kişisel açılım	+	+	+	+	+
	-Spritüellik, iç huzura ulaşma ve doğayla bütünleşme	+	+	+	+	+
	-Hayatı kutsama, kültürleri onurlandırmak, doğal döngüler	-	-	-	-	-
	-Bütünsel dolaşım, dünya görüşü, bilim, felsefe	⊥	⊥	⊥	⊥	+
	-Yerelleştirme, biyolojik bölgeler, küreselleşmeye direnme şeklinde ele alınmıştır	+	+	+	+	+

(+) : var, (-): yok, (⊥): kısmen var

Tablo 5’te görüldüğü üzere ekolojik boyutta değerlendirildiğinde sadece Cyristal Water ve Findhorn’un permakültür tasarım ilkelerine göre tasarımlarını geliştirdikleri

görülmektedir. Sosyal ve ekonomik boyutta değerlendirildiğinde tüm ekoköylerin genel olarak yaşayarak öğrenmeye önem verdikleri görülmektedir. Kendi ekonomilerini oluşturan bu yerleşkelerden Findhorn farklı olarak kendine ait para birimini oluşturmuştur. Spiritül ve kültürel boyutta değerlendirildiğinde ise Auroville farklı olarak ruhani bir topluluk olarak kurulmuş ve bu felsefe üzerine varlığını sürdürmekte olarak bir ekoköy olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak değerlendirdiğimizde bu örneklerin, bir ekoköyde olması gereken özelliklerin çoğunu karşıladığını ve ekoköy oluşumları için iyi örnek teşkil edecek nitelikte olduklarını söylenebilir. Bir sonraki bölümde ise Türkiye örneğinde Çanakkale ili özelinde Buğday Derneği'nin TaTuTa Projesi kapsamında yer alan altı ekolojik çiftlik incelenecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ EKOLOJİK YERLEŞİMLER VE ÇANAKKALE EKOKÖY YERLEŞİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde ilk olarak Türkiye'de ekoköy girişimlerinin tarihi ele alınmıştır. Daha sonra TaTuTa projesi kapsamında Çanakkale ili sınırları içerisinde yer alan altı ekolojik yerleşim incelenmiştir.

4.1. Türkiye'de Ekoköy Girişimleri

Türkiye'de ilk ekoköy hareketi 1990'lı yıllarda Hocamköy Anadolu Ekolojik Ortak Yaşam Hareketi ismiyle kurulmuştur. Hocamköy ekoköy girişimi ilk proje olmasıyla birlikte aynı zamanda Türkiye'nin kapsamlı bir deneysel ekoköy girişimi olmuştur. Hocamköy, yeni bir yaşam ve üretim modelini hedefleyen üniversite öğrencileri tarafından Kırıkkale'nin Hasandede ilçesinde bozkırda yer alan bir arazide kurulmuştur. Hocamköy girişiminden sonra bu girişime destek vermek amacıyla bu tarz köy girişimlerini bir araya getirmek ve var olan sorunlara çözüm aramak amacıyla EKOYER ve EKİLAT kurulmuştur. Aynı zamanda Türkiye'de Buğday Derneği tarafından kurulan TaTuTa projesi kapsamında Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış olan eko-çiftlikler belirlenmiştir (Bartu, 1920: 12).

Hocamköy girişimi ile Anadolu insanının geleneksel bilgisiyle akademik bilgiyi birleştirilerek, orada yaşayan insanlarla birlikte sürdürülebilir bir kırsal yaşamı deneyimlemeyi amaçlamıştı. Kurulabilecek diğer ekoköylere örnek olması amaçlanan Hocamköy'de; sanat, kültür gibi faaliyetlerin yanı sıra organik tarım ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, doğal mimari yapılar yapılmaya çalışılmıştı. Ancak Hocamköy ekoköy girişimi kuruluş aşaması tamamlanmadan sona ermiştir (wearethephippies.com, 2017).

Türkiye'deki bazı ekoköy girişimleri proje aşamasında kalırken; bazıları da planlarının çok azını gerçekleştirebilmiştir. Türkiye'de küçük ölçekli ekoköy girişimlerinden KNIDIA Ekoköyü, İmece Evi ve Dutlar Kolektifi, Güneş Köyü, Garp Eko-Çiftliği, Dedetepe Eko-Çiftliği, Eko- Foça ekolojik yerleşkeleri GEN'e üyedir. GEN kuruluşunun Türkiye'deki ekoköyler üzerinde yaşanan aksaklıklar sebebiyle Türkiye'deki bütün ekoköy girişimlerini

bir araya toplamayı amaç edinen ulusal ve yerel bir kuruluş olan EKOYER kurulmuştur. Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği üyeleri tarafından kurulan EKOYER organizasyonunun amacı bu yerleşkeleri desteklemek, ekonomik gelişimlerine katkı sağlamak, edinilen tecrübelerin paylaşımı için bir ağ kurmak, eğitimler ve festival etkinlikleriyle bu ağın güçlenmesini katkıda bulunmaktır. EKOYER'e üye olan ekolojik yerleşim girişimleri; Buğday Çamtepe Ekolojik Yaşam Merkezi, Dedetepe Çiftliği, Dutlar Kolektifi, Güneşköy, Knidia Eko-Çiftliği, Marmariç Eko-Yerleşkesi, Pastoral Vadi ve Bayramiç Yeniköy yerleşkeleridir. Bunlar arasında hem GEN'e hem de EKOYER'e bağlı olan 4 ekoköy girişi bulunmaktadır. Sadece GEN'e bağlı olan yerleşke sayısı 2, EKOYER'e bağlı olan ise 3 ekoköy girişi bulunmaktadır. Bu 10 ekoköyün kapsamı dışında kalan ve böyle organizasyonlara üye olmayan ve bireysel olarak geliştirilmeye çalışılan bazı ekoköy girişimleri bulunmaktadır (Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2020).

Türkiye'de ekolojik yaşamla ilgili faaliyet gösteren bir diğer dernek Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'dir. Dernek 1990 yılından itibaren devam eden buğday hareketi, ekolojideki bütünlüğe saygılı bir topluma ulaşmayı hayal etmektedir. Buğday hareketi 2002'nin Ağustos ayında Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin kurulmasıyla kurumsal bir statü kazanmıştır. 1990'ların ilk senelerinde Bodrum'da Buğday Bitkisel Ürünler Restoranı ve Doğal Yaşam Merkezini açmıştır.

Bu derneğin amacı; kişilerde ve toplumun tümünde ekolojik hayat bilincini ve duyarlılığını sağlamak; ekolojik dengelerde yaşanan problemlere çözümler bulmak ve doğayla uyum içerisinde bir hayatı desteklemektir. Ekolojik yaşamı desteklemek için yapılan faaliyetlerin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2020);

- Geleneksel üretim şeklinin korunması ve devam ettirilmesi;
- İnsani ihtiyaçların ekosistem döngülerine uyum göz önünde bulundurularak tekrar tanımlanma yapılması,
- Çevreye ve sağlığa zarar vermeyecek ve sürdürülebilir tarımın metotlarının yaygın hale getirilmesi,
- İnsanların doğa ve çevresiyle uyumlu bir yaşamı sağlayabilmesi için bilgilendirilme yapılması ve becerilerin geliştirebilmesi için faaliyet alanlarının yaratılması,

- Çevreye ve insanlara zarar vermeyecek sürdürülebilir tarım metotlarının yaygın hale getirilmesi,
- Geleneksel üretimlerin korunması ve sürdürülmesi,
- Yerleşim yerleri, üretim ve tüketim, yaşam şekli doğayla uyumlu olan insan topluluklarının varlıklarının devamına katkı sağlaması ve bu tarz yerleşimlerin örnek teşkil etmesi şeklinde sıralanabilir.

Buğday Derneği'nin yürüttüğü projeler (Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2020);

- Ekolojik, Sağlıklı, Adil, Sürdürülebilir Üretim ve Kullanım Döngüleri Oluşturma, Güçlendirme, Katılım sağlama ve Takas Programı,
- Politika İzleme Ve Onurlu Bir Yaşam İçin Politika Önerileri Geliştirme Programı,
- Bilginin Serbest Dolaşımı Programı,
- Kırsal Yaşamı Koruma Ve Destekleme Programı şeklinde sıralanabilir.

EKOYER (Türkiye Ekolojik Yerleşkeler Ağı) ise 2009 yılında kurulmuştur. Bu ağın faaliyetleri, çevreye zarar vermeden sürdürülebilir ve kendi kendine yetebilecek bir yaşam tarzı için çalışan kişileri, aileleri ve toplulukları ağ kurmaya ve desteklemeye odaklanmaktadır. Aynı zamanda organik tarım, permakültür tasarımı ve eko-turizm ile ilgilenen ekoköylerde gönüllü olarak yer almak, çalışmak ve eğitim vermek isteyen bireyleri güçlendirmeyi amaçlamaktadır. EKOYER, 2009 yılından bu yana bir sivil toplum kuruluşu (STK) olan Global Ecovillage Network Europe'un (GEN Europe) tam üyesidir. EKOYER'in üyeleri, diğer üyelerle beraber ortak projeler geliştirmek amacıyla her sene GEN'in düzenlediği etkinliklere katılım sağlamaktadır (GEN, 2014).

EKOYER'in amacı; ekolojik temelli yerleşkelere destek vermek, bu yerleşkelerin ekonomilerinin gelişimine katkı sağlamak ve bu yerleşkelerin deneyimlerini paylaşmaları için bir ağ kurarak eğitimler ve festivaller aracılığıyla EKOYER'in güçlenmesini sağlamaktır. Ankara, İstanbul, Kırıkkale, Foça ve Fethiye'de yapılan toplantılarda bir araya gelerek ekoköy girişimi kurmak isteyen kişiler tarafından oluşturulan Ekoköyler İletişim Ağı (EKİLAT) katkılarıyla birçok bilgi alışverişinde bulunulmuştur (Özbirinci, 2017).

4.2. WWOOF'a Bağlı TaTuTa Projesi

TaTuTa Projesi 12 Ağustos 2002'de Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin verdiği destekle 2003'ten bu yana Türkiye'nin farklı bölgelerinde uygulanan bir projedir (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 316). Bu proje WWOOF'un gönüllülük esasına bağlı olan bu ve neredeyse dünya genelindeki ülkelerin çoğunun yer aldığı bu projede Türkiye'de bulunan tek temsilcisidir. TaTuTa projesinin temel amacı ekolojik tarımla geçimini sağlayan çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü ya da bilgi paylaşımlarıyla destek vererek ekolojik tarımı teşvik etmek ve aynı zamanda sürdürülebilirliğini sağlamaktır (WWOOF Turkey, 2021). Projede, ekolojik üretimin teknik, pazarlama, sosyal, çevresel konularda destek veren bilgi sahibi kişilerin yeme, içme ve barınma gibi ihtiyaçları ilgili çiftlik tarafı karşılamaktadır. Aynı zamanda görev alan bu gönüllüler bir taraftan sosyal anlamda kaynaşırken diğer taraftan da yereldeki gerçek tecrübeler ve bu tecrübelerle dayalı bilgilere ulaşmaktadırlar.

Buğday'ın Türkiye örgütü ve tam üyesi olduğu ECEAT (Avrupa Ekolojik Tarım Turizmi Merkezi) ve WWOOF (Ekolojik Çiftliklerde Gönüllü İşçiler) örgütleri ile yapılan işbirliği sayesinde yurt dışında tanıtım desteği sağlanmaktadır. Bu projeye 2003 yılında 25 çiftlikte başlanmış ve 2021 yılı itibariyle 80'den fazla çiftlikle bu proje devam ettirilmektedir (Buğday-Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2021). Aşağıdaki haritada TaTuTa Projesine bağlı olan çiftlikler yer almaktadır.

Şekil 13 Türkiyede'ki TaTuTa Çiftlikleri

Kaynak: WWOOF Turkey. (2021). Ev Sahibi Bul.

<https://woofturkey.org/tr/hosts/search>, Erişim Tarihi: 02-06.2021

Şekil 13’de görüldüğü üzere TaTuTa projesinde 92 çiftlik yer almaktadır. Bu çiftliklerden sadece 10 tanesi gönüllü kabul etmemektedir. Bu on çiftlik sadece misafir kabul ettiği için bunları işletme kategorisinde değerlendirmek mümkündür. Bu çiftliklerden 29’u 12 ay boyunca misafir kabul etmektedir. Proje kapsamındaki çiftliklerin sadece 39 tanesi gönüllü kabul etmektedir. Bu çiftliklerin ise 20 tanesi 12 ay boyunca gönüllü kabul etmektedirler. Bölgesel olarak değerlendirildiğinde en fazla üye ekolojik çiftlik 27 üye ile Karadeniz Bölgesi’nde yer almaktadır. Karadeniz bölgesini 25 üye çiftlikle Ege bölgesi takip ederken Marmara bölgesinde 15, Akdeniz’de ise 13 çiftlik yer almaktadır. Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgelerinde 5’er çiftlik yer alırken; Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ise 2 çiftlik yer almaktadır (Poyraz, 2019: 13).

Şekil 14 Tatuta Projesi Kapsamındaki Ekolojik Yerleşkelerden Bir Kesit

Kaynak: www.bugday.org, 2020, <https://www.bugday.org/blog/tatuta-ciftlikleri-gonullulerini-agirlamaya-devam-ediyor/>, Erişim Tarihi: 04.06.2021

TaTuTa projesinde sitem iki yönlü işlemektedir. Bunlardan ilki Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası diğeri ise Tarım Turizmi şeklindedir. Bu çiftlikleri ziyaret edenler çiftçi ailelerin evinde kalmaktadır. Bunun sonucunda kültürel alışveriş sağlanmakta ve tüketici-üretici arasındaki ilişkinin şeffaflaşmasıyla birlikte bireylerin ekolojik döngülere ve birbirlerine karşı sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

TaTuTa'nın tarihi aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Buğday-Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2021);

- 1993-2002 yılları arasında kırsal alanlarda oluşturulan bağlar ve tüketicide ekolojik yaşam bilincinin geliştirilmesi süreci,
- 2003 yılında TaTuTa projesi'nin Küresel Çevre Fonu (GEF), Küçük Destek Programı (SGP) fonuyla proje geliştirme süreci,
- 2004 – 2006 yılları arasında TaTuTa projesi GEF SGP altyapısının kurulması, ECEAT ve WWOOF Türkiye temsilciliği,
- 2011 yılında yürütülen kampanya kapsamında Adım Adım Oluşumu koşucularının topladıkları 55.074,08 TL bağışla sisteme 56 yeni çiftlik daha eklenmiştir.
- 2012 yılında internet üzerinden başvuru sistemine geçiş yapılmıştır.
- 2013 yılından günümüze kadar geçen süre içerisinde Türkiye'nin 7 bölgesinde 80 'in üzerinde çiftlik ile bu proje devam etmektedir.

TaTuTa Projesi'nin önemi ve hedefleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Buğday-Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2021);

- Bu ekolojik proje içerisinde yer alan grupların, bireylerin ve farklı kültürlerin birbirleriyle olan iletişimlerinin güçlenmesi,
- Bu proje ile ekolojik üretimin öncelikle kırsal alanda yer alan insanlar için doğal döngülerle dost olunması ve sürdürülebilir bir yaşamsal kaynak oluşturması yönüyle iyi örnek teşkil etmesi ve bunun sonucunda bu tarz yerlerin çoğaltılmasına olanak sağlaması,
- Şehir hayatına alışık bireylerin, ekolojik çiftliklere gelerek buradaki yaşamı deneyimlemekle birlikte ekolojik yaşam ile ilgili sorumluluklarını içselleştirmeleri ve kendi günlük yaşamlarında daha fazla uygulamaya başlamaları,
- Tüketici ve üretici faaliyetlerinde ilk elden ekolojik yöntemin, deneyimin ve bilginin paylaşımının sağlanması,

- Doğa dostu üretim ve tüketim modellerinin desteklenmesiyle birlikte toprak, hava, su kalitesinin, biyolojik çeşitliliğin, iklimlerin ve diğer doğal döngülerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine katkı sağlanması,
- Sosyal etkileşimin sağlanması,
- Doğayla uyumlu yaşam şekillerinin ve doğanın korunması için eğitimlerin alınması ve bilinçlenmenin meydana gelmesi,
- Alternatif bir pazarın oluşması şeklinde sıralayabiliriz.

TaTuTa projesinde, ekolojik yaklaşımlardan Derin Ekoloji ve Toplumsal Ekolojinin izlerine rastlanmakta ve insan merkezci düşüncüyü eleştirdiği görülmektedir. TaTuTa Projesi her yıl üyelerine ve gönüllü çalışanlara ekolojik yaşam üzerine toplantılar düzenlemekte, ilgili konularda yayınlar çıkarmakta ve radyo programları yapmaktadır. Ekolojik okur-yazarlık projesini destekleyen TaTuTa, çiftliklerde daha ekolojik bir hayat için neler yapılabileceği konusunda bilgiler sunmaktadır. Bunun yanı sıra katılımcıların ekolojik hayatı temsil eden çiftliklerin tanıtımını yapmakta ve ekolojik yaşam pratiklerini öğretmektedirler (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 319).

TaTuTa gönüllüleri çiftliklerde gönüllü olarak çalışan kişilerdir. Gönüllüler çiftliklerde kendi bilgi ve deneyimlerini de çiftlik sahibiyle paylaşmaktadırlar. Çalışma karşılığında gönüllülerin yemek ve barınma ihtiyaçları çiftlik tarafında karşılanmaktadır. Takas da tam burada başlamaktadır. Bir diğer deyişle takasta para alışverişi yoktur. Taka, yardıma gelen gönüllülerin yaptıkları işler karşılığında barınma ve iâşe ihtiyaçlarının çiftlik tarafından karşılanması şeklinde tanımlanabilir. Gönüllülerin ayrılma süreleri gelince yerleşkelerden ayrılmaktadırlar. Turizm amaçlı gelen turistler ise çiftlikteki işlere yardımcı olmazlar, ancak isterlerse kendi yemeklerini kendileri pişirebilmekte ya da çiftlik sahipleriyle birlikte yemek yiyebilmektedirler. Çiftliklerden ayrılırken ise belirli bir ücret ödemek zorundalar (youtube.com. TaTuTa, 2013).

4.3. Çanakkale'deki TaTuTa Projesine Bağlı Ekoköyler

Çanakkale ili Türkiye'nin kuzeybatısında, Avrupa topraklarında yer alan Gelibolu Yarımadası ile Anadolu topraklarında yer alan Biga Yarımadası üzerinde yer almaktadır.

Yüz ölçümü 9.817 km² olan ilin ilçeleri ise Ayvacık, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lâpseki ve Yenice'dir (Coğrafya Dünyası, 2021).

2020 yılı verilerine göre il nüfusu 541.548'dir. Nüfusun %72,9'u şehirlerde yaşamaktadır. İl genelinde km²'ye düşen kişi sayısı 55; merkez ilçede ise bu sayı 181'dir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in 2019 verilerine göre ilde 12 ilçe, 23 belediye, 81 mahalle ve 576 köy yer almaktadır.

Çanakkale coğrafi konumu nedeniyle geçiş iklimine sahip olsa da genel olarak Akdeniz iklimi özellikleri yer almaktadır. Ege Denizi'nde Türkiye'nin sahip olduğu en büyük iki ada olan Bozcaada ve Gökçeada da ilçe olarak Çanakkale iline bağlıdır (Coğrafya Dünyası, 2021).

2019 yılında Forbes dergisinin yaptığı sıralamada Türkiye sınırları içerisinde Çanakkale ili yaşamak için en ideal şehir olarak seçilmiştir. Çanakkale'nin sektörel dağılımında % 24,7'si tarım; % 23,5'i sanayi; % 17'si ticareten oluşmaktadır. Toplam arazilerin % 81' i tarla arazisi, % 7'si sebze, % 2'si meyve, % 2'si üzüm bağ, % 8'i zeytinlik arazilerden oluşmaktadır. En fazla ihraç edilen ürünler dondurulmuş gıdalardır (Bartu, 2020).

Çanakkale ekolojik çevre özellikleri bakımında oldukça önemli bir bölgede yer almaktadır. Yörede ekoloji felsefesine temel oluşturabilecek seviyede olan sayıları sınırlı da olsa iyi ekoköy örnekleri hayata geçirilmiştir. Ekolojik çiftlikler ve gönüllü insanları bir araya getirmeyi amaçlayan ve ayrıca dünya çapında bir hareket olan WWOOF'a bağlı TaTuTa isimli proje, Türkiye'de birçok ekolojik çiftliğin koordinasyonunu sağlamaktadır. TaTuTa projesi Çanakkale dışında, Türkiye genelinde birçok ekolojik çiftliğin proje kapsamında koordinasyonlarını sağlamaktadır.

Şekil 15 Çanakkale İli Haritası

Kaynak: Coğrafya Dünyası.(2021). Coğrafya Dünyası.
<https://www.cografya.gen.tr/tr/canakkale/>, ErişimTarihi: 05.07.2021

Bu ekolojik çiftliklere insanlar gönüllü veya konuk olarak kabul edilmektedir. Gönüllüler çiftliklerde işgücü sağlamakta, bilgi ve deneyimlerini paylaşarak destek verirken; konuklar da bu çiftliklerde konaklayarak ve aldıkları hizmetlerle ilgili parasal desteği aracısız olarak karşılamaktadırlar. Çiftliklere gelen konukların çalışma gibi bir zorunlulukları bulunmamaktadır. Gönüllü kişiler ise, çalışmalarının karşılığında barınma ve yemek ihtiyaçları çiftlikler tarafından karşılanmaktadır. 2011 yılındaki verilerde Türkiye’de TaTuTa projesi kapsamında yer alan çiftliklerde ziyaretçilerin %90’ından fazlasını gönüllü kişiler oluştururken; %80’ine yakını da yabancı ziyaretçiler oluşturmaktadır. Çanakkale’deki çiftliklerde de oranlar benzerlik teşkil etmektedir. Fakat eğitim etkinliklerine katılan kişilerin tamamını Türkler oluşturmaktadır. Çiftlikleri ziyaret eden yerli ziyaretçilerin genelini ise İstanbul’dan gelen kişiler oluşturmaktadır (Asos Nazan Motel Restoran Beach, 2017).

2019 yılı sonlarında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkileyen COVID 19 salgını gönüllülük esasına göre çalışan kabul eden ekolojik yerleşkeleri de etkilemiştir. Buğday Derneği, bu süreç içerisinde TaTuTa projesinde gönüllü başvuru sistemini günümüzde devam eden bu süreç içerisinde açık tutulmaktadır. Dernek, gönüllü kabulü ev sahiplerinin tercihlerine bırakmıştır. Bu yerleşkelerin bir kısmı gönüllü kabul ederken, diğer kısmı kabul etmemektedir. Şu an gönüllü olarak ziyaret etmek için yeterli sayıda seçenek bulunmaktadır.

Doğu'da, Ege'de ve Akdeniz'de bu seçenekler mevcuttur (Buğday-Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2021).

Bu çalışmada Çanakkale ili sınırları içerisinde bulunan ve TaTuTa Projesi kapsamında yer alan 6 ekolojik köy ele alınmaktadır. Bunlar; Ormanevi, Serim Çiftliği, Sevinç Abla Çiftliği, Yeniköy Çiftliği, Ormanya ve Ergenekon Bağlarıdır. Tez'in başlangıç aşamasında, bölgedeki bu 5 ekolojik köye gidilerek yerinde birebir görüşme yapılması ve bu çiftlikleri yerinde incelenmesi amaçlanmıştı. Ancak 2019 yılı sonunda dünya genelinde ortaya çıkan COVID 19 salgını nedeniyle bu görüşmeler iptal edilmiştir. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda sınırlı seviyede bilgiye ulaşım sağlanmıştır ve bu bilgiler doğrultusunda teze konu olan ekolojik çiftliklerle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmaya konu olan ekolojik yerleşkeler; Ormanevi, Serim Çiftliği, Sevinç Abla çiftliği, Bayramiç Yeniköy, Ormanya ve Ergenekon Bağları'dır.

4.3.1. Ormanevi

İsmi: Ormanevi

Bulunduğu Coğrafya: Türkiye-Çanakkale

Kuruluş Yılı: 2005

Nüfusu: Kurucular ve dönemsel misafirler

Kurucusu: Durukan Dudu ve 3 arkadaşı

Ormanevi, Çanakkale'de kurulan bir ekolojik çiftliklerden birisidir. 2019 yılında ortaya çıkan pandemi sebebiyle bu yerleşke 2021 yılı içerisinde faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır.

Ormanevi, 2005 yılında dört arkadaş tarafından kurulmuştur. Bu köyün kuruluş amacı; ekolojik yönden onarıcı, sosyal anlamda keyifli bir ortam sağlama, ekonomik yönden adil ve kendi kendine yetebilen kırsal bir topluluğu ekoköye dönüştürmektir. 2012 yılında Biga Dağları'nın kuzeyinde yer alan bir köye, "kırsala geçişi" başlatmak amacıyla yerleşen Ormanevi sakinleri, bu köyün merkezine yakın bir bölgede bir dönümlük bahçeye sahip olan bir köy evinde ikamet etmekteydi. Ormanevi'nde yer alan topluluğun tarım alanı olarak

işlediği arazi 5 ilâ 20 dönüm arasında değişmekteydi. Ormanevi aynı zamanda EKOYER'e üye olan ekolojik köylerden bir tanesiydi (Kılıç ve İşcan, 2019).

Yerleşkede iş sabah saat sekizde başlar ve akşam saat sekizde sona ererdi. Ormanevi hane olarak kendi kendine yeterlilik seviyesi civar köylere nazaran daha iyi bir durumdaydı. Burada küçükbaş hayvan ve tavuk yetiştirilmekteydi. Tarımsal alanda ise üç dört çeşit tahıl, ondan fazla sebze çeşidi ve iki üç çeşit meyve yetiştirilmekteydi. Ayrıca bu ürünlerden çeşitli reçeller, sos ve ezme çeşitleri yapılmaktaydı (tumblr.com. 2013).

Şekil 16 Ormanevi'nde Tarım ve Üretim ile İlgili Görseller

Kaynak: tumblr.com. (2013). Ormanevi'nden Bi' Kaç Kalem.
<https://ormanevi.tumblr.com>, Erişim Tarihi: 10.06.2021

Çiftlikte tavuk yetiştirilmekteydi ve küçük bir alanda da tarım yapılmaktaydı. Ayrıca çiftlikteki gönüllülere marangozluk öğretilmekteydi.

Şekil 17 Ormanevi'nden Kesitler

Kaynak: tumblr.com. (2013). Ormanevi'nden Bi' Kaç Kalem.
<https://ormanevi.tumblr.com/>, Erişim Tarihi: 10.06.2021

Bu gençlerin kırsalda bir geleceğe ve umuda sahip olarak yaşamasını sağlayacak sürdürülebilir bir model yaratmak için OPMIWOHA (Open Minds Working Hands/Açık Zihinler Çalışan Eller) isimli bir dernek kurmuşlardır. Derneği kuranlar gençler, kırsalda ekonomik açıdan sürdürülebilir bilgilerin yok edildiğini ve geleneksel tarım geleneklerinin kaybolduğu, kırsalda gelecek ve umut görmediklerini düşünmekteydiler. Şehirde yaşayan ama kırsalda yaşamak isteyen ancak ne yapacağını bilmeyen, özellikle de birçok genç insanın bulunduğu ileri sürülmüştür.

Bu derneğin amacı kırsalda yok olan umudu canlandırmak, ekolojik, ekonomik ve toplumsal anlamda gerçekten sürdürülebilir bir kırsal yaratmaktır. Ayrıca en önemli doğal kaynaklardan olan meraların yönetimi de ikinci temel çalışma alanlarına almışlardır. Bütüncül mera yöntemiyle hem çok sağlıklı bir hayvancılık yapmayı hem toprak bozunumu tersine çevirmeyi hem de iklim değişikliğiyle mücadele etmeyi istiyorlardı. Gençler dünyada başarıyla uygulanan bu sistemin Türkiye'deki ayağı olmak istiyorlardı. Onlara göre OPMIWOHA ve bütüncül mera yönetimi bu anlamda birbirini besleyecekti. Ormanevi'nde kırsal yaşamı merak eden ve bunu deneyimlemek isteyen insanlar misafir edilmekteydi (bianet.org, 2013).

4.3.2 Serim Çiftliği

İsmi: Serim Çiftliği

Bulunduğu Coğrafya: Türkiye- Çanakkale

Kuruluş Yılı: 2004 sonrası

Nüfusu: Aile çiftliği

Kurucusu: Recep Serim ve Zehra Serim

Serim Çiftliği Çanakkale ilinin Salihler Köyü'nde yer alan küçük bir aile çiftliğidir. Serim Çiftliği, Türkiye'de ekolojik tarımla geçimini sağlayan çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü ve bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlayan TaTuTa Ağı'na bağlıdır.

Şekil 18 Serim Çiftliği

Kaynak: Serim Çiftliği, 2021 <https://wwoffturkey.org/user/159696>, Erişim Tarihi:16.07.2021

Çiftlik, Salihler köyünün biraz dışında Recep ve Zehra Serim çiftine ait olan bu çiftlik gönüllü çalışan ve ziyaretçi kabul etmektedir.

- Nisan ve Ekim ayları arasında; damlama sulama boruları döşenmekte, bahçe ile ilgili hazırlıklar yapılmakta, ot yolma, sulama, sebze-meyve hasadı, ekim, dikim, gübreleme, organik ilaçlama ve bahçe işleri gibi işler yapılmaktadır.
- Temmuz ve Ekim ayları arasında ise reçel yapılmaktadır.
- Ağustos ve Eylül ayları arasında; salça ve turşu yapılmakta ve sebze kurutulmaktadır.

- Yıl boyunca; çiftlikte ayrıca yıl boyunca çevre düzenlemesi, taş toplama işleri için insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır (Buğday-Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2021).

Tarım alanında bahçecilik ve sebze tarımı yapılmakta ve tıbbi ve aromatik bitkiler yetiştirilmektedir. Ayrıca meyve yetiştirilmektedir. Doğal yollarla üretimi yapılan ürünler ise salça, pekmez, reçel yapımı ve sebze kurutmalardır. Bu noktada çiftlik sahipleri işlerin aksamadan yürütülmesi için gönüllü çalışanlara ihtiyaç duymaktadırlar.

Şekil 19 Sebze Kurutma

Kaynak: <https://www.bugday.org/blog/tatuta-ciftlikleri-gonullulerini-agirlamaya-devam-ediyor/>, Erişim Tarihi: 04.06.2021

Yıllarca temiz kalan topraklar üzerinde sertifikalı organik üretim yapan çiftlik hanesi, çoğunlukla aromatik bitkiler yetiştirerek bu ürünleri satmaktadırlar. Çiftlikte reçel yapımı, sebze kurutulması ve turşu yapımı gibi faaliyetler yürütülmektedir. Yemeklerde ise genel olarak yetiştirdikleri ürünleri kullanmaya çalışmaktadırlar.

Yıl boyunca çiftlikte yapılan işlerin aylara göre dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Nisan-Ekim: Bu dönemde bahçe işleri, damlama sulama borularının döşenmesi, bahçe işleri ile ilgili hazırlıkların yapılması, ot yolma, sulama, sebze-meyve hasadı, ekim-dikim işleri, gübreleme ve organik ilaçlamanın yapılması.

Temmuz-Ekim: Reçel yapımı

Ağustos-Eylül: Salça, turşu yapımı ve sebze kurutma yapımı
Yıl boyunca: Çevre düzenlemesinin yapılması ve taş toplama şeklinde sıralanabilir
(WWOOF Turkey, 2021).

4.3.3 Sevinç Abla Çiftliği

İsmi: Sevinç Abla Çiftliği

Bulunduğu Coğrafya: Türkiye-Çanakkale

Kuruluş Yılı: 2004

Nüfusu: Aile çiftliği

Kurucusu: Sevinç Özkaya ve Hüsametttin Özkaya

Sevinç Abla ekolojik çiftliği, ekolojik tarımla sürdürülebilir bir yaşamı desteklemek amacıyla bölgenin yerli bir ailesi tarafından 2005 yılında kurulmuştur. Çiftliğin sahibi o köyde doğup büyüyen Sevinç Özkaya'dır. Diğer ekolojik çiftliklerden farkı, çiftliğin kurucusu olan Sevinç hanımın o yörenin insanı olarak böyle bir girişimde bulunmuş olmasıdır. Sevinç hanım, Çanakkale ilinin Bayramiç ilçesinin Ahmetçe köyünde bulunan arazisinde eşiyle beraber kendi geleneksel yaşam biçimine uygun bir hayat tarzı kurma amacıyla bu eko çiftliği kurmuşlardır (WWOOF Turkey, 2021).

Kuruluşunda 20 kişinin yer aldığı yerleşkede Sevinç ve Hüsametttin Özkaya ile yaşayan gönüllülerle birlikte 5 kişi yaşamaktadır. Ekmek üretiminde atalık tohum kullanarak buğdaydan sofraya gelene kadarki süreci o yörenin geleneksel tarzıyla paralellik göstermektedir. Bunun yanı sıra bölgenin yerel malzemeleriyle yapılan taş fırınlar ve taş, toprak ve ahşaptan yapılan karma malzemeli evler bulunmaktadır. Ayrıca atölye alanı gerektiğinde derslik olarak da kullanılmaktadır (Bartu, 2020: 128).

Şekil 20 Sevinç Abla Çiftliği'nin Kurucusu Sevinç Özkaya

Kaynak: WWOOF Turkey. (2021). Ev Sahibi Bul.
<https://wwoofturkey.org/tr/hosts/search>, Erişim Tarihi: 02.06.2021

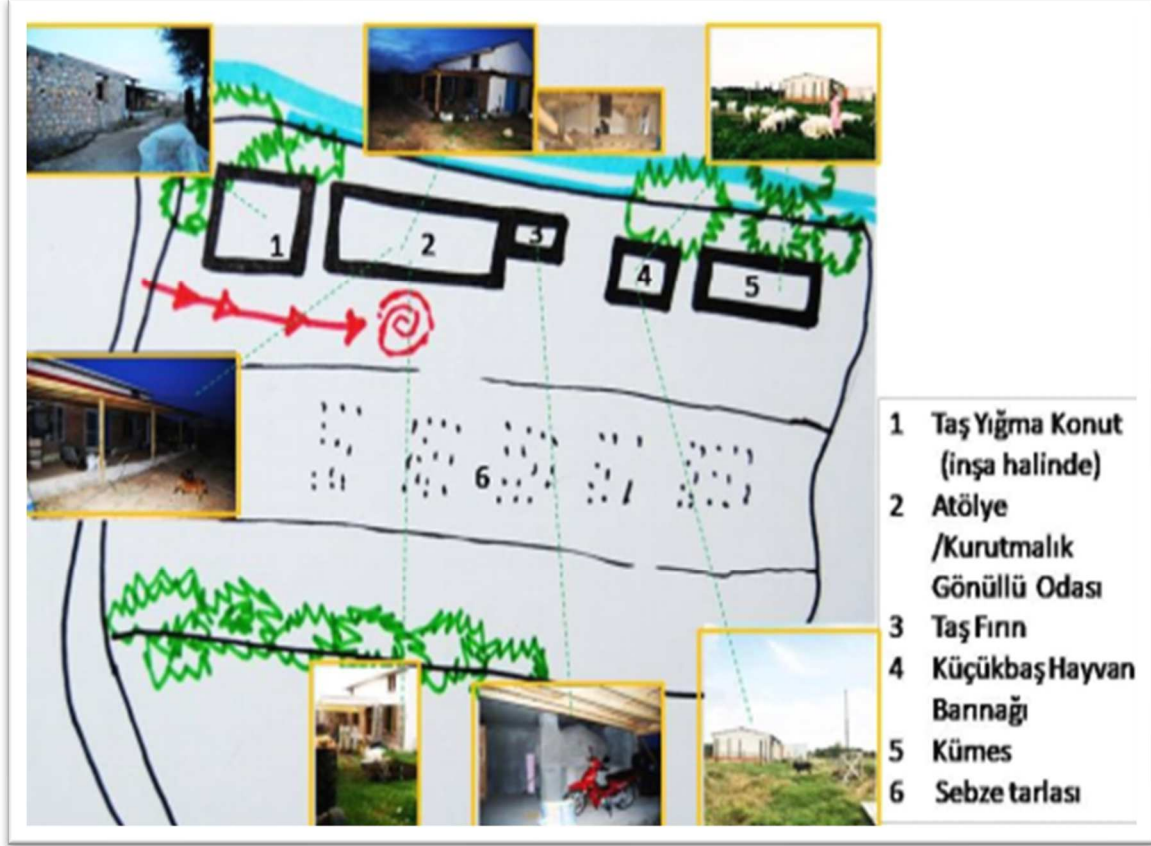

Şekil 21 Salça ve Yemek Yapımı

Kaynak: Sevinç Ablanın Çiftliği <https://www.facebook.com/Sevin%C3%A7-Ablanın-%C3%87iftlik-1745949185626632>, Erişim Tarihi: 21.06.2021

Yerleşkede zehirsiz tarım yöntemi kullanılmaktadır. Üretim faaliyetleri; ekmek yapımı, peynir yapımı, fermente gıdalar, bahçecilik, sebze, tahıl, tahıl - atalık, sera, tarla bitkileri, bitkisel yağlar, salça, pekmez yapımı, meyve, tohum alma, pazarcılık ve doğadan toplama şeklinde yapılmaktadır. Çiftlikte un ve peynir yapılmaktadır. Yumurta, meyve,

tahıl, bitkisel yağlar, bakliyat vb ürünler yetiştirilmektedir. Çiftlikte ayrıca keçi, tavuk ve kaz yetiştirilmekte; kedi ve köpek beslenmektedir (WWOOF Turkey, 2021).

Şekil 22 Sevinç Abla Yerleşkesi Eskizi

Kaynak: Kutsal Ebrar Bartu, Kırsal Yerleşmeler ve Eko-Köyler Arasındaki Etkileşimin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Çanakkale Örneği, 2020

Çiftlik içinde yöreye ait harabe taş bir bina yenilenmiştir. Sıva olarak beton harç kullanılmış ve malzemelerin ulaşımı ekolojik ve ekonomik kaygılar göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Yapılan konutun üst katı ise ahşaptan inşa edilmiştir (Bartu, 2020).

Şekil 23 Yeniden Onarılan Taş Bina ve İkinci Katında İnşa Edilen Ahşap Kat

Kaynak: WWOOF Turkey. (2021). Ev Sahibi Bul, <https://wwoofturkey.org/tr/hosts/search>, Erişim Tarihi: 02.06.2021

Sevinç Abla Çiftliği'nde yıl boyunca yapılan işlerin aylık dağılımı aşağıdaki şekildedir (WWOOF Turkey, 2021);

Ocak: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, seraların kurulumu, zeytin budama

Şubat: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, kışlık hasat

Mart: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, toprağı hazırlama, sera ürünleri için tohum ekme

Nisan: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, fidelerin dikimi, çapa yapma, peynir yapımı

Mayıs: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, çapa yapma, bahçelerin bakımı, erken çıkan meyve ve sebzelerin hasadı, peynir yapımı

Haziran: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, ürün hasadı, elma toplama, salça, tarhana ve peynir yapımı

Temmuz-Ağustos: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, çeşitli ürünlerin hasadı, elma ve şeftali toplama, salça, tarhana yapımı ve peynir yapımı

Eylül: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, çeşitli ürünlerin hasadı, kışa hazırlıkların yapılması, elma toplama, salça, tarhana yapımı ve peynir yapımı

Ekim: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, çeşitli ürünlerin hasadı, kışa hazırlıkların yapılması, hasadın yapılması, peynir yapımı

Kasım: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, zeytin hasadının yapılması, peynir yapımı

Aralık: Hayvanların bakımı, pazar hazırlıkları, hasadının yapılması, peynir yapımı şeklinde sıralayabiliriz.

Sevinç Abla çiftliğinde geçim sadece tarımla değil, aynı zamanda salça, pekmez, reçel gibi gıda ürünlerinden; sabun, katran yağı, aynısefa gibi ürünlerden karşılanmaktadır. Bu ürünler Küçükkuyu beldesi ve Bayramiç ilçe merkezindeki halk pazarlarından satılmaktadır. Bu ürünler aynı zamanda şehir merkezinde düzenlenen ekoloji konulu atölye ve sunumlarda; şehir dışına ise dijital ortamlarda satılmaktadır ((WOOOF Turkey, 2021).

4.3.4. Bayramiç/Yeniköy Çiftliği

İsmi: Yeniköy Çiftliği

Bulunduğu Coğrafya: Türkiye-Çanakkale

Kuruluş Yılı: 2011

Nüfusu:10

Kurucusu: Mustafa Alper Ülgen ve 9 kişilik bir grup

Yeniköy Çiftliği, Mustafa Alper Ülgen'in önderliğinde farklı meslekten 10 kişilik bir grup ile Kazdağı'nın kuzeybatısında 2011 yılında kurulmuştur. Arazi alanı 50 dönüm olan çiftlikte tarımda permakültür ve geleneksel yöntemlerle kullanılmaktadır. Yerleşkede ayrıca seminerler ve kurslar verilmekte ve atölye çalışmaları yapılmaktadır. Buradaki barınaklar bölgedeki yerel malzemelerle yapılan basit tasarımlı yapılardır. Çiftlik içerisinde doğa dostu metotlarla yapılmış kapalı birçok yapı bulunmaktadır. Tarımda yerel tohum kullanıldığı Yeniköy'de başta buğday çeşitleri olmak üzere birçok tahıl ve sebze yetiştirilmektedir. Tarımda zehirsiz tarım yöntemi kullanılmaktadır. Üretilen buğdaylardan ekmek yapılmaktadır. Bahçecilik, sebze yetiştiriciliği yapılmakta, mantar ve doğadan tüketilebilen bitkiler toplanmaktadır. Hayvancılık alanında ise kümes hayvancılığı yapılmaktadır.

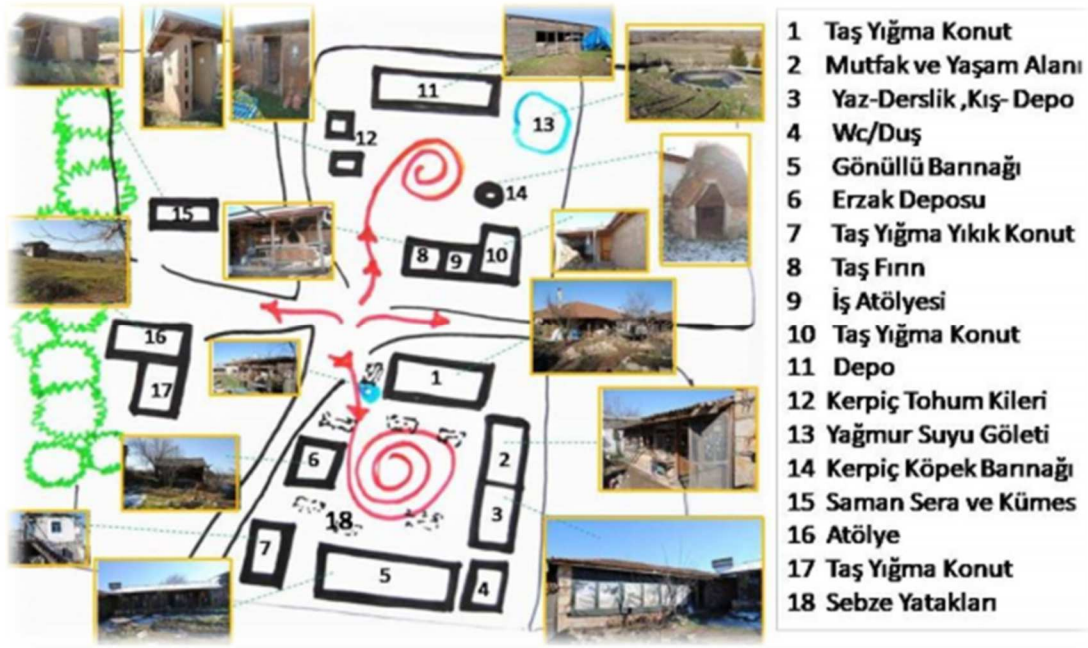
Şekil 24 Bayramiç/ Yeniköy Yerleşke Planı

Kaynak: Kutsal Ebrar Bartu, Kırsal Yerleşmeler ve Eko-Köyler Arasındaki Etkileşimin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Çanakkale Örneği, 2020.

Çiftlikte elde edilen ürünler ekmek, ekşi maya, yumurta, konserve, taş değirmen unu ve sebze şeklinde sıralanmaktadır. Kış aylarında kar yağışların görülebildiği bölgede genelde geçim kaynağı için hayvancılık ve tarım yapılmaktadır. 50 dönümlük üzerine kurulu olan çiftlikte permakültür ve geleneksel tarım metotları kullanılmaktadır. Çiftlikte doğa dostu yöntemlerle yapılmış birçok kapalı mekân bulunmaktadır.

Çiftlikte belirlenmiş bir çalışma planı bulunmamaktadır. Yapılması gereken işler günlük olarak planlanmaktadır. Yerleşkenin mutfak kullanımı ortaktır ve herkes istediği zaman yemek pişirebilmektedir (WWOOF Turkey, 2021).

Arazi yapısına dayalı olarak tarımda susuz tarım yöntemleri kullanılmaktadır. Anadolu'nun atalık-buğdayları tekrar hayat bulması için çeşitli depolama yöntemleri kullanılmaktadır. Böylece atalık tohum ve geleneksel ekim yöntemlerinin sürdürülebilirliğini sağlamada önemli katkılar sağlanmaktadır (WWOOF Turkey, 2021).

Şekil 25 Yeniköy Yerleşke planı

Kaynak: Kutsal Ebrar Bartu, Kırsal Yerleşmeler ve Eko-Köyler Arasındaki Etkileşimin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Çanakkale Örneği, 2020, s.127

Yeniköy çiftlik yerleşim alanı 4 alana yayılmıştır. Yerleşkenin güney kısmında giriş bölümünde ve avlunun kuzeyinde taş yığma yıkık konut, batıda depo birimi, doğu tarafında mutfak ve yazın kullanılan derslik birimi; kışın ise tohum ve buğday deposu olarak kullanılan yığma yapı, orta avlunun güney kısmında gönüllülerin konakladığı alanlar yer almaktadır. Yerleşkesinin kuzey alanında sundurmalı taş fırın, yarı açık marangozhane ve taş yığma bir konut yer almaktadır. 'Ekolojik mimari ve doğal yapı' atölyesinde kerpiçten yapılmış ve tohum ambarı olarak kullanılan 2 tane kulübe yer almaktadır. Yerleşkenin kuzey doğu kısmında sadece sera ve kümes alanları yer almaktadır. Araziyi çevreleyen alanlarda genellikle buğday tarımı yapılmaktadır (WOOOF Turkey, 2021).

Yerleşkede suyun geri dönüşümü sağlamak amacıyla tasarlanmış olan 3 gölet bulunmaktadır. Bu göletlerdeki yağmur suyunun arıtılıp bahçe suyu olarak tarım arazilerinde ve ıslak hacimlerde temizlikte kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra gri pis su permakültür prensipleri ile bitkisel yollarla arıtılarak kullanılma sunulmaktadır. Ayrıca sıcak su ve elektrik için güneş enerjisi panelleri kullanılmaktadır.

Şekil 26 Yağmur Suyu Göleti ve Güneş Enerjisi Paneli

Kaynak: Kutsal Ebrar Bartu, 2020

4.3.5 Ormanya

İsmi:Ormanya

Bulunduğu Coğrafya: Türkiye-Çanakkale

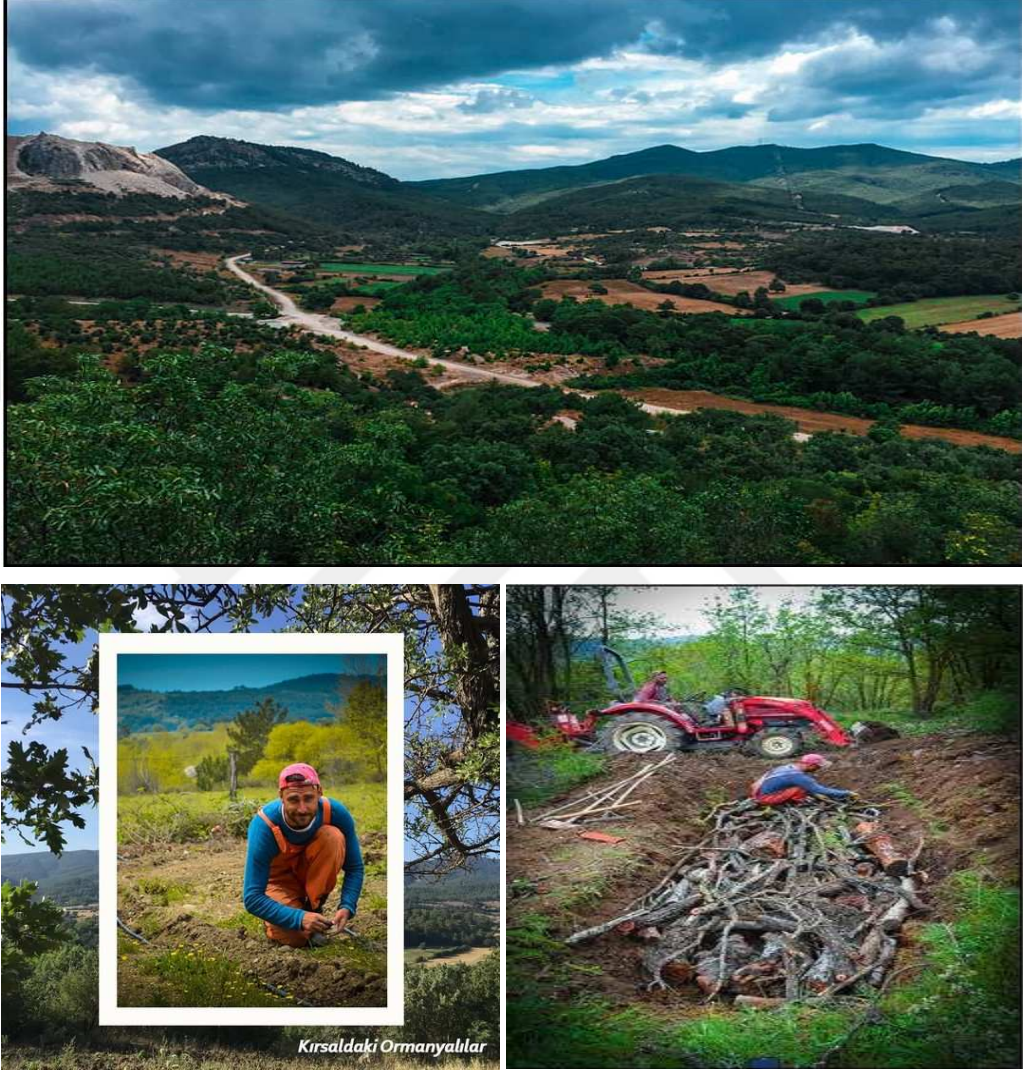
Kuruluş Yılı: 2010

Nüfusu:6

Kurucusu: Burhan Eltan

Ormanya ekolojik çiftliğinin kurucusu olan Burhan Eltan, İstanbul'da iplik satarken 2010 yılında işini bırakarak İstanbul'dan Çanakkale'nin Ayvacık Adatepe Köyü'ne yerleşmiştir. İki yıl sonra enerji, gıda ve su konusunda bağımsız bir sistem arayışı girmiş ve bunun sonucunda Ormanya Gıda Ormanı projesini oluşturan araziyi satın almıştır. Bu ekolojik çiftliğin alanını 55 dekar gıda ormanı, 4 dekar bostan, 15 dekar bağ ve 4 dekar zeytinlikten oluşmaktadır. Bu projenin amacı gıda üretimi sırasında kullanılan enerji ve emek kaynaklarının en aza seviyeye indirilmesi ve bağımsız bir gıda tedarik sisteminin kurulmasıdır. Bunu gerçekleştirmek için arazi yapısının düzeltilmesi ve toprak yapısı zenginleştirilerek amaca uygun ağaç ve bitki türlerinin yetiştirilmesi gerekmektedir. Böylece hayvanlara ve toprağa besin sağlayabilen bir orman dokusunun insan eliyle kurulması sağlanacaktır. Bu projede gönüllü çalışanlar normal tarımsal faaliyetlerle birlikte arazinin şekillendirilmesi, su depolama sistemlerinin oluşturulması, toprağın zenginleştirilmesi,

enerjinin etkin bir şekilde kullanımı sistemlerinin tasarlanması, fidan yetiştirilmesi, basit inşaat tekniklerinin uygulanması ve topluluk oluşturma gibi farklı deneyimlerin yaşanmasına olanak bulmaktadırlar (Ekoharita, 2017).

Şekil 27 Ormanya- Çanakkale

Kaynak: <https://www.facebook.com/ormanyafoodforest>

Ormanya bir topluluk çiftliğidir. Burada arıcılık, topluluk destekli tarım, bahçecilik, sebze, tahıl ve meyve gibi ürünler yetiştirilmektedir. Aynı zamanda güneş enerjisinden faydalanmaktadırlar. Burada tarımda Kompost, Malçlama ve Permakültür biyolojik mücadele yöntemleri kullanılmaktadır. Ayrıca çiftlikte hayvancılık ve arıcılık yapılmaktadır.

Yerleşkenin arazi alanı 95.00 dönümlük bir alana sahiptir. Proje 60 dekar arazi üzerine kuruludur. Çiftliğe 15 km uzaklıkta işletilen 20 dekar zeytinlik ve 3 km uzaklıkta 15 dekar büyüklüğünde kuru tarım yapılan bir tarla bulunmaktadır.

Ormanya ekibinin başlangıçtan itibaren amacı, insanlara, hayvanlara ve toprağa besin sağlayan ormanın gelişimini insan eliyle hızlandırmak, bunu yaparken de kırsal alanlarda ekonomik bir sistemin kurulma yollarını araştırmak olmuştur. Uzun vadede ise yapılmak istenen şey; gıda üretiminde kullanılan enerji ve iş gücü kaynaklarının en az seviyeye indirgemektir. Ayrıca çiftlikte üretim alanlarının genişletilmesine ve toprak yapısının zenginleştirilmesi çalışmaları devam etmektedir. Çiftlikte kışlık-yazlık sebze, bal, az miktarda olsa da meyve, ihtiyaca göre tahıl, baklagil ve zeytinyağı üretilmektedir. Bu ürünler içerisinde yalnızca zeytinyağı ve bal ticari amaca yönelik ürünlerdir.

2018'in Kasım ayında 7 dekarlık birinci parselde ilk fidanlarını dikmiştir ve günümüzde 60 kadar üretici ve 300 kadar destekleyici ağaca sahiptir. 2018'den itibaren ürün veren bostan, bu yıl onarıcı tarım uygulamaları ve yenilenebilir enerji kaynaklarına adaptasyon projelerini başlatılmıştır. 2018 yılında dikilen 190 kök üzümünden meydana gelen bir dekarlık alanı bulunmaktadır. Her yılın kasım ayında başlayan zeytin hasadı, ocak ayının ilk günlerinde gübreleme ile sona ermektedir. Mart ayına gelindiğinde ise zeytinler budanmaktadır. 2019 yılının yaz aylarında başlatılan doğal arıcılık projesi kapsamında yer alan meranın kapasitesinin artırılması planlanmıştır.

Ormanya ekolojik çiftliğinde yaşam alanı 60 metrekarelik bir ev, evin yanında çukur kültürle kurulmuş sebze yatakları, mekanik atölye, tohum deposu, gönüllü banyosu, kuru saklama alanı, harman yeri, eğitim alanı ve makine parkı olarak kullanılan 100 metrekare kapalı alan bulunmaktadır. Buradaki ev, tamamen arazi çevresindeki taşlardan, dere yatağından getirilen milli toprak ve çoğunlukla kapı, pencere, mutfak tezgâhı, lavabo gibi çıkma malzemelerle en ekonomik evi yapma etme amacıyla üç kişi tarafından yapılmıştır. Kahvaltı, yemek, kutlamalar, sebze kurutma, salça yapma gibi işleri bu alanda gerçekleştirilmektedir.

Şekil 28 Ormanya Gıda Ormanı Yerleşkesi Sınırı

Kaynak: Kutsal Ebrar Bartu, Kırsal Yerleşmeler ve Eko-Köyler Arasındaki Etkileşimin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Çanakkale Örneği, 2020.

Orada yaşayan insanlar köy yaşamı ile çiftlik yaşamı arasında bir topluluk olma aşamasında yer almaktadırlar. Topluluğun Ormanya'ya yakın bir köyde 3 haneleri bulunmaktadır. Sonbahar, kış ve ilkbaharın başlarında bu köyde ikamet etmektedirler. Kış ayları boyunca tasarım, eğitim, gıda satış işleri yürütülürken; havaların ısınmasıyla birlikte ilkbahar ve yaz ayları boyunca Ormanya'daki yerleşkede kalmaktadırlar.

Proje, gönüllülere sundukları tarımsal faaliyetlerin yanı sıra arazi şekillendirme, su depolama sistemleri oluşturma, toprağı zenginleştirme, enerji etkin kullanım sistemlerini tasarlama, fidan yetiştirme, basit inşaat teknikleri uygulamalarını, tohum alma, salça, sirke yapımı gibi farklı deneyimleri yaşama imkânı sunmaktadır.

Ormanya evi dört kişinin kalabileceği iki oda, tuvalet-duş, mutfak ve ortak mekândan meydana gelmektedir. Yazın iki kişinin uzun dönem evde yaşaması istenmektedir. Bu süreçte en az yirmi gün olacak şekilde iki gönüllünün de evde konaklamasıyla mümkün olmaktadır. İki kişiden fazla gönüllüye ihtiyaç olunan dönemde ise çadırlarda konaklama imkânı bulunmaktadır. Bu çadırlarda konaklayanlar için duş ve tuvalet bölümleri bulunmaktadır. Duşlar için güneş enerjisi sıcak su teminini sağlamaktadır. Yerleşkeye gelen gönüllüler kendileriyle birlikte birer adet yağmurluk, uyku tulumu, tek kişilik nevresim takımı, el feneri, matara, çalışmaya uygun kıyafet ve ayakkabı getirmeleri istenmektedir.

Ormanya’da elektrik enerjisi şebekeden bağımsız (off-grid) bir şekilde üretilmektedir. Bu sebeple elektrik kısıtlı bir şekilde kullanılmaktadır.

Şekil 29 Ormanya Gıda Ormanı Ürün Tanıtımı

Kaynak: <https://www.facebook.com/ormanyafoodforest>

Ormanya ekolojik yerleşke ile yapılan görüşmeler sonucunda, COVID 19 nedeniyle yüz yüze görüşme kabul edilmemiş, ancak online olarak görüşme soruları cevaplandırılmıştır. Görüşme sorularını çiftlikte gönüllü olarak çalışan peyzaj mimarı Ece Yakupoğlu cevaplandırmıştır.

Ece Yakupoğlu 27 yaşında bir Peyzaj mimarı ve yaklaşık bir yıldır Çanakkale'nin Ayvacık ilçesi Küçükkuşu beldesine bağlı Çetmibaşı köyünde yaşamaktadır. Ormanya Gıda Ormanı Projesi ve Bir Tohum Vakfı'nın projelerinde gönüllü olarak çalışmaktadır. Şu an yaşadığı yer bir ekolojik bir köy değil, aslında bir Yörük köyüdür. Burada ekolojik projeler yürüten topluluk olarak yaşam süren 4 hane bulunmaktadır. Ormanya Gıda Ormanı arazisi ise yaşadıkları bu köyden 15 km uzaklıktadır. Ancak şu anda orada da yaşayan bir aile bulunmaktadır.

Ekolojik dengeyi gözeterek insan ihtiyaçlarını gideren üretim modellerini hayata geçirmek, bireysel yaşamdan topluluk yaşamına geçişi sağlamak, edinilen tüm bilgi ve deneyimleri talep eden diğer oluşumlarla paylaşmak amacıyla kurulmuştur.

Ormanya ekolojik yerleşke ile yapılan görüşmeler sonucunda, COVID 19 nedeniyle yüz yüze görüşme kabul edilmemiş, ancak online olarak görüşme soruları cevaplandırılmıştır. Görüşme sorularını çiftlikte gönüllü olarak çalışan peyzaj mimarı Ece Yakupoğlu cevaplandırmıştır. Görüşme Soruları aşağıdaki şekildedir.

1. Kendinizi tanıtır mısınız?

Ece Yakupoğlu. Peyzaj mimarıyım. 27 yaşındayım. Yaklaşık 1 yıldır Çanakkale, Ayvacık ilçesi Küçükkuşu beldesine bağlı Çetmibaşı köyünde yaşıyorum. Ormanya Gıda Ormanı Projesi ve Bir Tohum Vakfı'nın projelerinde gönüllü olarak çalışıyorum.

2. Şu an yaşadığımız veya üyesi olduğunuz ekolojik köy ile ilgili aşağıdaki bilgileri bizimle paylaşır mısınız?

Yaşadığımız yer aslında Ekolojik köy değil. Biz bir yörük köyünde yaşayıp ekolojik projeler yürüten topluluk olarak yaşam süren 4 haneyiz. Ormanya Gıda Ormanı arazisi ise yaşadığımız köyden 15 km uzaklıkta, şu anda orada da yaşayan bir aile var.

a. Nüfusu

Proje kapsamında kırsalda yaşayan nüfusumuz: 6

b. Yerleşim Bilgileri

Çetmibaşı Köyü

Ormanya Gıda Ormanı arazisi

c. Kuruluş adı ve amacı

Ormanya Gıda Ormanı Projesi, Ayvacık, Küçükhüsün Köyü

1. Ekolojik dengeyi gözeterek insan ihtiyaçlarını gideren üretim modellerini hayata geçirmek

2. Bireysel yaşamdan topluluk yaşamına geçişi sağlamak

3. Edinilen tüm bilgi ve deneyimleri talep eden diğer oluşumlarla paylaşmak

d. Söz konusu yerleşim yerinde bulunma süreniz?

Ben Haziran 2019'dan bu yana Ormanya projesi ile bağlantıdayım.

Ağustos 2020'den beri Çetmibaşı'da yaşıyorum.

3. Sizce bir yerleşimi eko köy olarak tanımlayan unsurlar nelerdir?

Kültürel, ekonomik, ekolojik ve sosyal bağlarla birbirine bağlı şekilde aynı yerde yaşayan insan topluluğu olarak özetlenebilir. (Global Ecovillage Network eğitimlerinde bulunduğu ekoköy tanımından alınmıştır)

Biz bir ekoköy değiliz. Türkiye’de de gerçek anlamda ekoköy olarak tanımlanan bir yer olduğunu düşünmüyoruz.

4. Ekolojik köylerin Türkiye’de yerel yönetim birimlerinden biri olan köylerden ayıran unsurları nelerdir?

Ekonomik ve ekolojik açıdan daha farklı değerleri öncelikli tutmak. Ekoköyler ekonomide alternatif sistem tasarımları oluşturma çabasıdır. Ve ekolojii kesinlikle odaklarında tutarlar. Bu açılardan mevcut yerel yönetimlerden tamamen ayrılırlar.

5. Sürdürülebilir eko köy yerleşimlerinin oluşumuna etki eden faktörler nelerdir?

İnsan - ortak kültür, ekonomik bağlar, ekolojik değerler, sosyal bağlar

6. Sürdürülebilir birer topluluk ve yerleşim oluşturmak için kurulan eko köyünüz/çiftliğiniz Türkiye’de (Çanakkale’de) bu amaçlarını ne ölçüde yerine getirebilmektedir?

Ortak bir kültürümüz olduğundan bir aradayız (onarıcı yaşam kültürü)

Ekonomik bağlarımızı geliştirme aşamasındayız.

Ekoloji projemizin başından beri odak noktamız.

Bir arada yaşadığımız için sosyal bağlarımızı da geliştirmek için çaba içerisindeyiz (kutlamalar, anmalar, buluşmalar, toplantılar, çemberler ile...)

7. Sizce dünyadaki eko köy girişimlerinin Türkiye’deki eko köy girişimleriyle benzer ve farklı yönleri nelerdir?

Benzerlik; heyecanla bir araya gelmiş insanlar.

Farklılık; ortak kültüre verilen önem.

8. Sürdürülebilir alternatif yaşam topluluklarının oluşturulmasında eko köy girişimlerin ortak özellikleri nelerdir?

Tekrar olacak; kültür-ekonomi-ekoloji-sosyallik

9. Eko köylerin/çiftliklerin başarılı bir topluluk yaşamı sağlama konusundaki kriterleri nelerdir?

Tekrar olacak; kültür-ekonomi-ekoloji-sosyallik

10. Eko köylerde sürdürülebilir alternatif bir topluluk yaşamı oluşturma konusunda karşılaşılan sorunları ve çözüm önerileri nelerdir?

Türkiye’de işin en başındaki faktör olan “ortak kültür” yeterince önemsenmiyor. Ortak bir misyon ve vizyondan emin olmadan bir araya gelmiş olan insan gruplarının topluluk deneyimi fazla sürdürülebilir olmuyor.

4.3.6. Ergenekon Bağları

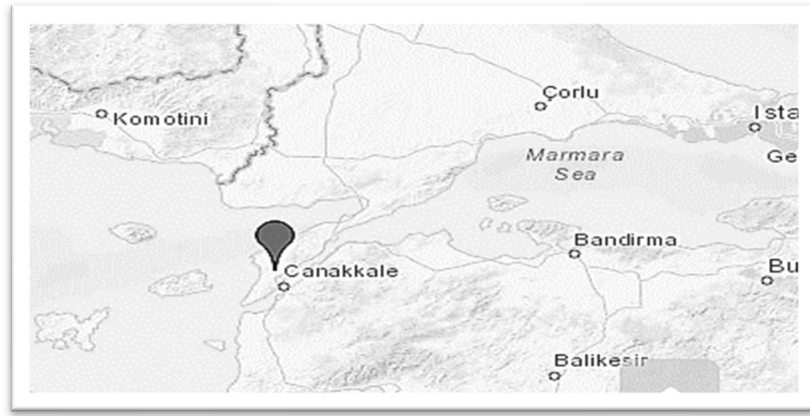
İsmi: Ergenekon Bağları

Bulunduğu Coğrafya: Türkiye-Çanakkale

Kuruluş Yılı:2001

Nüfusu: 3 kişi

Kurucusu: Şeyla Ergenekon ve Çağatay Ergenekon

Şekil 30 Ergenekon Bağları Haritası

Kaynak: WWOOF Türkiye, <https://wwoffturkey.org/tr/hosts/search> 2021

Ergenekon bağları 2001 yılında çevre ekonomisti Dr. Şeyla Ergenekon ve eşi Dr. Çağatay Ergenekon tarafından kurulmuştur. Şaraba olan ilgileri üniversite yıllarında başlamayan çift, 2000 yılında Çanakkale Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Eceabat yakınlarında bir bağ kurmaya karar vermişlerdir. 2001 yılında oğulları Emir de bu ekibe katılmıştır. Zamanla bağ alanını genişleterek 12 hektara çıkarmışlardır. Organik sertifikaya sahip olan Cabernet Sauvignon, Cabernet Franc, Syrah, Merlot, Grenache ve Sauvignon Blanc yetiştirmektedirler. 2005-2012 yılları arasında üzümlerini bölgedeki bir şarap üreticisine satmışlardır. 2012 yılında ise kendi şaraplarını üretme kararı almışlardır. Avrupa Birliği hibe projesinden yararlanarak paslanmaz çelik fermentörler, tanklar, pres ve bir

soğutma sistemi başta olmak üzere yeni ekipman almışlardır. Ergenekon Bağları yılda 50 bin şişe üretimiyle Türkiye'nin en butik şarap üreticileri arasında yer almaktadır.

Şekil 31 Ergenekon Bağları Gönüllüleri

Kaynak: WWOOF Türkiye, <https://wwoffurkey.org/tr/hosts/search>, 2022

Şarap üretimi dışında arıcılık yapılmaktadır. Ayrıca pekmez, salça, reçel ve kurutma gibi ürünler de üretilmektedir. Burada biyodinamik ve organik bağcılık konusunda edinilen bilgileri, bağa gelen gönüllülerle paylaşılmaktadır. Gönüllülerin konaklamaları için şaraphaneye bitişik bir köy evi tahsis edilmiştir. İki tane iki kişilik odası, mutfuğı ve banyosu olan ev geleneksel bir Türk köyü evidir. Evde buzdolabı, bulaşık makinesi ve sıcak dönemlerde kullanılabilir vantilatör bulunmaktadır. Buraya gelen gönüllüler işbirlikçi olarak görülmekte ve burada yaşayanlar da her işin birlikte yapılması gerektiğı fikrini benimsemektedirler. Bununla yorucu iş temposu bulunmakla beraber keyifli zamanlar da geçirilmektedir. Gönüllülerden aylara göre destek istenen görevlerden bulunmaktadır; Nisan ayında bağda yeni dikilen fidanların çapası, sulanması ve gübrenmesi, arıcılık yapılmaktadır. Mayıs ayında gönüllüler arıcılık, bağda filiz kırma ve şarap dolumu yapmaktadır. Haziran ayında bağda yaprak seyreltme ve şarap dolumu, temmuz ayında bağda salkım seyreltme, bal hasadı ve şarap dolumu yapılmaktadır. Ağustos ayında Bağbozumu ve şaraphane işleri, eylülde bağbozumu ve şaraphane işleri yapılmaktadır. Ekim ayında şarap işleri devam etmektedir.

Çalışmaya konu olan Çanakkale ilinde TaTuTa projesi kapsamında faaliyet gösteren 6 ekolojik çiftliğin, ekoköy tanımında yer alan ekolojik, sosyal- ekonomik ve spiritüel-kültürel boyutlarını karşılayıp karşılamadığı aşağıda Tablo 6 ve 7'de yer almaktadır.

Tablo 6

Çanakkale Ekolojik Çiftliklerin Ekoköy Boyutları-1

Ekoköyün Boyutları	Ekoköylerin Özellikleri	Ormanevi	Serim Çiftliği	Sevinç Abla Çiftliği
Ekolojik Boyutu	Permakültür, ekoköy tasarımı	-	-	-
	Vahşi hayat, biyoçeşitlilik, doğanın onarımı	-	-	-
	Yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri dönüşüm	+	+	+
	-Ekolojik yerleşim yerleri, yenilenebilir enerji, yerel su bakımı	-	-	-
	-Yeşil iş yaşam döngüsü analizleri	-	-	-
Sosyal Ekonomik Boyutu	-Eğitim ve iletişimde yaşayarak öğrenmek	-	-	-
	-Sağlıklı yaşam şekli, önleyici sağlık tedbirleri, tamamlayıcı tıp	⊥	⊥	⊥
	-Topluluk inşa etmek, karar vermek, anlaşmazlıkları çözmek	-	-	-
	-Refahı modernize etmek, çocuk ve yaşlı bakımını sağlama, engellilerin dâhil edilmesi	-	-	-

	-Ekonomiyi yerel hale getirme, para biriminde bütünlüğü sağlama	-	-	-
Spritüel ve Kültürel Boyutu	-Yaratıcılık, kişisel açılım	+	-	-
	-Spritüellik, iç huzura ulaşma ve doğayla bütünleşme	-	-	-
	-Hayatı kutsama, kültürleri onurlandırmak, doğal döngüler	-	-	-
	-Bütünsel dolaşım, dünya görüşü, bilim, felsefe	-	-	-
	-Yerelleştirme, biyolojik bölgeler, küreselleşmeye direnme şeklinde ele alınmıştır	-	-	-

(+) : var, (-): yok, (⊥): kısmen var

Tablo 7

Çanakkale Ekolojik Çiftliklerin Ekoköy Boyutları-2

Ekoköyün Boyutları	Ekoköylerin Özellikleri	Yeniköy	Ormanya	Ergenakon Bağları
	Permakültür, ekoköy tasarımı	+	-	-
	Vahşi hayat, biyoçeşitlilik, doğanın onarımı	+	-	-

Ekolojik Boyutu	Yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri dönüşüm	+	+	+
	-Ekolojik yerleşim yerleri, yenilenebilir enerji, yerel su bakımı	+	⊥	⊥
	-Yeşil iş yaşam döngüsü analizleri	-	-	-
Sosyal Ekonomik Boyutu	-Eğitim ve iletişimde yaşayarak öğrenmek	-	-	-
	-Sağlıklı yaşam şekli, önleyici sağlık tedbirleri, tamamlayıcı tıp	-	-	-
	-Topluluk inşa etmek, karar vermek, anlaşmazlıkları çözmek	-	-	-
	-Refahı modernize etmek, çocuk ve yaşlı bakımını sağlama, engellilerin dâhil edilmesi	-	-	-
	-Ekonomiyi yerel hale getirme, para biriminde bütünlüğü sağlama	-	-	-
Spritüel ve Kültürel Boyutu	-Yaratıcılık, kişisel açılım	-	-	-
	-Spritüellik, iç huzura ulaşma ve doğayla bütünleşme	-	-	-
	-Hayatı kutsama, kültürleri	-	-	-

onurlandırmak, doğal döngüler			
-Bütünsel dolaşım, dünya görüşü, bilim, felsefe	-	-	-
-Yerelleştirme, biyolojik bölgeler, küreselleşmeye direnme şeklinde ele alınmıştır	-	-	-

(+) : var, (-): yok, (⊥): kısmen var

Tablo 6 ve Tablo 7’de görüldüğü üzere, çalışmada yer alan ekolojik çiftlikler, ekoköy tanımının boyutlarının çoğunluğu karşılayamadığı görülüyor. Yeniköy ekolojik çiftliği, diğer çiftliklerden farklı olarak permakültür tasarımı benimsediği için diğerlerinden ayrıldığını söyleyebiliriz. Genel olarak bu çiftlikler yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri dönüşüm ile ilgilenen yerleşke özelliğini göstermektedirler.

4.4. Bulgular

Bir alternatif yaşam topluluğu olan ekoköylerin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için gereken önemli faktörlerden birisi de sosyal ve toplumsal birlikteliğin oluşturulabilmesidir. Ekolojik alanda sürdürülebilirlik stratejileri yerleşkelerin fiziksel ve işlevsel özellikleri ile ilgiliyken; sosyal ve kültürel alanda sürdürülebilirlik stratejileri ise buralarda yaşayanları kapsamaktadır. Aşağıda yer alan Tablo 8’de Hildur Jackson ve Karen Svensson Hildur’un çalışmaları sonucu geliştirdikleri ekoköy tanımının özellikleri yer almaktadır. Tabloda ekoköy tanımında yer alan ekolojik, sosyal-ekonomik ve Spiritüel boyutta- sürdürülebilirliği sağlayabilecek kriterler yer almaktadır. Ayrıca çalışmada incelenen dünyadaki ekoköy örneklerinin hangi kriterleri karşıladığı ya da karşılamadı veya kısmen karşıladığı stratejiler yer almaktadır.

Tablo 8

Dünyadaki Ekoköylerin Özellikleri

Ekoköyün Boyutları	Ekoköylerin Özellikleri	Dünyadaki Ekoköyler
Ekolojik Boyutu	Permakültür, ekoköy tasarımı	⊥
	Vahşi hayat, biyoçeşitlilik, doğanın onarımı	+
	Yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri-dönüşüm	+
	-Ekolojik yerleşim yerleri, yenilenebilir enerji, yerel su bakımı	+
	-Yeşil iş yaşam döngüsü analizleri	⊥
Sosyal Ekonomik Boyutu	-Eğitim ve iletişimde yaşayarak öğrenmek	+
	-Sağlıklı yaşam şekli, önleyici sağlık tedbirleri, tamamlayıcı tıp	+
	-Topluluk inşa etmek, karar vermek, anlaşmazlıkları çözmek	+
	-Refahı modernize etmek, çocuk ve yaşlı bakımını sağlama, engellilerin dâhil edilmesi	⊥
	-Ekonomiyi yerel hale getirme, para biriminde bütünlüğü sağlama	+
Spritüel ve Kültürel Boyutu	-Yaratıcılık, kişisel açılım	+
	-Spritüellik, iç huzura ulaşma ve doğayla bütünleşme	⊥
	-Hayatı kutsama, kültürleri onurlandırmak, doğal döngüler	+
	-Bütünsel dolaşım, dünya görüşü, bilim, felsefe	+
	-Yerelleştirme, biyolojik bölgeler, küreselleşmeye direnme şeklinde ele alınmıştır	+

(+) : var, (-): yok, (⊥): kısmen var

Çalışmada yer alan ekoköy örnekleri kendi alanında iyi örnek teşkil eden yerleşkelerden oluşmaktadır. Her biri temel ortak özellikleri, dışında belirli alanlarda kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Bu ekoköyler temelde kaynakların sürdürülebilirliğini sağlanması, çevrenin korunması, doğal bir yaşama ulaşma ve işbirliği konusunda ortak özelliklere sahiptir. Bu temel özellikler dışında karakteristik özelliklere sahip ve bu yönüyle ön plana çıkan ekoköyler de bulunmaktadır. Örneğin; Avustralya’da bulunan Crystal Waters permakültür ilkelerine göre kurulmasıyla ön plana çıkarken; Hindistan’da bulunan Auroville ekoköyü de ruhani bir topluluk olma özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Çalışmada Türkiye örnekleri, TaTuTa Projesi kapsamında yer alan ekolojik çiftliklerdir. Bu çiftlikler genelde ekoköy tanımının ekolojik boyutuna göre kurulan yerleşkelerdir. Merkezde doğal yaşam tarzı yer almaktadır. Özellikle organik tarım ve kısmen hayvancılık üzerine yoğunlaşma vardır. Aşağıda yer alan Tablo 9’da Türkiye’de ele aldığımız ekolojik çiftliklerin, ekoköy tanımının hangi özelliklerini taşıdığını, hangi özelliklerini taşımadığını göstermektedir.

Tablo 9

Türkiye’deki(Çanakkale Örnekleme) Ekoköylerin Özellikleri

Ekoköyün Boyutları	Ekoköylerin Özellikleri	Türkiye’deki Ekoköyler
Ekolojik Boyutu	Permakültür, ekoköy tasarımı	⊥
	Vahşi hayat, biyoçeşitlilik, doğanın onarımı	-
	Yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri dönüşüm	+
	-Ekolojik yerleşim yerleri, yenilenebilir enerji, yerel su bakımı	⊥
	-Yeşil iş yaşam döngüsü analizleri	-
Sosyal Ekonomik Boyutu	-Eğitim ve iletişimde yaşayarak öğrenmek	+
	-Sağlıklı yaşam şekli, önleyici sağlık tedbirleri, tamamlayıcı tıp	⊥
	-Topluluk inşa etmek, karar vermek, anlaşmazlıkları çözmek	-

	-Refahı modernize etmek, çocuk ve yaşlı bakımını sağlama, engellilerin dâhil edilmesi	—
	-Ekonomiyi yerel hale getirme, para biriminde bütünlüğü sağlama	—
Spritüel ve Kültürel Boyutu	-Yaratıcılık, kişisel açılım	—
	-Spritüellik, iç huzura ulaşma ve doğayla bütünleşme	—
	-Hayatı kutsama, kültürleri onurlandırmak, doğal döngüler	—
	-Bütünsel dolaşım, dünya görüşü, bilim, felsefe	—
	-Yerelleştirme, biyolojik bölgeler, küreselleşmeye direnme şeklinde ele alınmıştır	—

(+) : var, (-): yok, (⊥): kısmen var

Çalışmada yer alan Çanakkale'deki ekoköyler daha çok organik tarım alanına yoğunlaşmıştır. Yerel organik ürünlerin üretimi ve tüketimi ön plandadır. Yerli tohum ve geleneksel tarım yöntemleri yapılmaktadır. Sosyal ve kültürel boyutta değerlendirdiğimizde sadece, bu çiftlikleri ziyaret eden gönüllülerin bir süre burada kalarak ve buradaki işlere yardım ederek bir etkileşime girmesi söz konusudur. Bu ekolojik çiftlikler bir aile ait ya da birkaç kişi tarafından kurulan yerleşkelerdir.

Aşağıda yer alan Tablo 10'de çalışma kapsamında yer alan dünya ve Türkiye örnekleri özelinde bir karşılaştırma yer almaktadır. Öncelikle Türkiye'de ekoköy girişimleri 90'lı yıllarda başlamıştır ve küçük çaplı girişimlerdir. Çalışmada yer alan dünya örnekleri ise daha geniş çaplı ve büyük oluşumlardır.

Tablo 10

Dünyadaki ve Türkiye'deki (Çanakkale Örnekleme) Ekoköylerin Karşılaştırılması

Ekoköyün Boyutları	Ekoköylerin Özellikleri	Dünyadaki Ekoköyler	Türkiye'deki Ekoköyler
Ekolojik Boyutu	Permakültür, ekoköy tasarımı	+	⊥
	Vahşi hayat, biyoçeşitlilik, doğanın onarımı	+	-
	Yerel organik ürünlerin üretimi, tüketim ve geri dönüşüm	+	+
	-Ekolojik yerleşim yerleri, yenilenebilir enerji, yerel su bakımı	+	⊥
	-Yeşil iş yaşam döngüsü analizleri	+	-
Sosyal Ekonomik Boyutu	-Eğitim ve iletişimde yaşayarak öğrenmek	+	+
	-Sağlıklı yaşam şekli, önleyici sağlık tedbirleri, tamamlayıcı tıp	+	⊥
	-Topluluk inşa etmek, karar vermek, anlaşmazlıkları çözmek	+	-
	-Refahı modernize etmek, çocuk ve yaşlı bakımını sağlama, engellilerin dâhil edilmesi	+	-
	-Ekonomiyi yerel hale getirme, para biriminde bütünlüğü sağlama	+	-
Spritüel ve Kültürel Boyutu	-Yaratıcılık, kişisel açılım	+	-
	-Spritüellik, iç huzura ulaşma ve doğayla bütünleşme	+	-
	-Hayatı kutsama, kültürleri onurlandırmak, doğal döngüler	+	-
	-Bütünsel dolaşım, dünya görüşü, bilim, felsefe	+	-

-Yerelleştirme, biyolojik bölgeler, küreselleşmeye direnme şeklinde ele alınmıştır	+	-

(+) : var, (-): yok, (⊥): kısmen var

Tablo 10’da görüldüğü üzere, ekoköylerin dünya örnekleri ve Türkiye’deki ekolojik çiftlikler karşılaştırıldığında Türkiye’deki yerleşkeler sosyal ve ekonomik boyutu kısmen karşılarken; spiritüel ve kültürel boyut yönüyle değerlendirildiğinde ise herhangi bir özelliğini taşımamaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Günümüzde içinde yaşadığımız dünya, son zamanlarda daha çok dile getirilen ve küresel seviyede düşünülmesi ve çözümlenmesi gereken çevresel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Küresel ısınma, doğal kaynakların bilinçsiz bir şekilde tüketilmesi, biyoçeşitliliğin ve canlı türlerinin yaşam alanlarının yok olmaya başlaması, çevre kirliliğinde artışlar yaşanması gibi sorunlar uzun bir süredir dünyayı tehdit eden unsurlardır. Bu sorunlara önlem alınmadığı takdirde bu çoğalarak insan hayatını tehdit etmeye devam edecektir. Bir diğer sorun ise, kapitalist sistemin ve küresel ekonominin insanlarda yarattığı tüketim kültürünün, yerel ekonominin ve geleneksel kültürün var olma çabasını baltalamasıdır. Gelişmiş ülkelerdeki sınırsız tüketim isteğini karşılamak için gelişmemiş ülkelerin kaynakları kullanılmaktadır. Bu süreç içerisinde doğaya ve insana verilen bu zararların azaltılması ve zaman içinde engellenebilmesi amacıyla doğayı ve insan refahını küresel ölçekte koruma ve geleceğini garanti altına alma için birtakım sürdürülebilirlik ile ilgili yaklaşımlar geliştirilmekte ve bu konuda uluslararası platformlarda çalışmalar yapılmaktadır.

Türkiye’de sürdürülebilir bir çevre için ilk girişim 1990’lı yıllarda Hocamköy Anadolu Ekolojik Ortak Yaşam Hareketi ismiyle kurulmuştur. Hocamköy ekoköy girişimi ilk proje olmasıyla birlikte aynı zamanda Türkiye’nin kapsamlı bir deneysel ekoköy girişimi olmuştur. Hocamköy girişiminden sonra bu girişime destek vermek amacıyla bu tarz köy girişimlerini bir araya getirmek ve var olan sorunlara çözüm aramak amacıyla EKOYER ve EKİLAT kurulmuştur. 2002 yılında Buğday Derneği’nin TaTuTa projesi kapsamında Türkiye’nin dört bir yanında eko-çiftlikler kurulmuştur. TaTuTa projesinde sitem ilki Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası diğeri ise Tarım Turizmi olacak şekilde iki yönlü ilerlemektedir. Bu çiftlikleri ziyaret edenler çiftçi ailelerin evinde kalmaktadır. Bunun sonucunda kültürel alışveriş sağlanmakta ve tüketici-üretici arasındaki ilişkinin şeffaflaşmasıyla birlikte bireylerin ekolojik döngülere ve birbirlerine karşı sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada yer alan Çanakkale özelindeki Ormanevi, Serim Çiftliği, Sevinç Abla Çiftliği, Yeniköy Çiftliği, Ormanya Gıda Ormanı ve Ergenekon Bağları ekolojik TaTuTa Projesi kapsamında yer almaktadırlar.

Çalışmada ilk olarak kavramsal çerçevede ekoloji, ekoköyler ve sürdürülebilir kalkınma kavramları; kuramsal çerçevede ise ekolojinin gelişim sürecinde ortaya çıkan yaklaşımlar ele alınmıştır. İkinci bölümde dünyanın farklı coğrafyalarında yer alan ve iyi örnek teşkil eden ekoköylerden altı tanesi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde çalışmaya konu olan Çanakkale bölgesinde TaTuTa Projesi kapsamında olan altı ekolojik çiftlik incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise ekoköylerin temel unsurlarına ve ortak özelliklerine göre dünyadaki ekoköyler ve Türkiye'deki ekolojik yerleşkeler karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Doğayı ve çevreyi korumak ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla gönüllüler tarafından alternatif yaşam toplulukları kurulmuştur. Bu oluşumların birisi olan ekoköylerdir. Bir oluşumun ekoköy olarak nitelendirilebilmesi için birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Öncelikle bu tür oluşumlar her şeyin ve tüm canlıların birbirine bağlı olduğunu ve bütün düşüncelerimizin ve eylemlerimizin çevremizi etkilediği düşündükleri derin bir anlayışa sahiptirler. Ekoköyler bütün canlılar ve dünya ile bir uyum içerisinde sürdürülebilir bir yaşamı sağlamak amacıyla bireylerin ortak bir alanda toplandığı yerleşkelerdir. Yeni bir sosyal yapı olarak da görülen bu yerleşkeler, şehir yaşamı karşısındaki kırsal yaşam anlayışının ötesine geçen doğaya saygılı ve sürdürülebilir alternatif yaşam alanlarıdır.

Ekolojik yerleşkeler genelde şehir yaşamını karmaşasından, çevre kirliliğinden, yoğun kent yaşamından ve tüketimden uzaklaşarak doğa ile uyumlu bir şekilde yaşamak isteyen kişiler tarafından kurulmaktadır. Bu oluşumlarda kişinin ve topluluğun huzuru ve refahı ön plandadır. Doğa ile iç içe, sürdürülebilir, bağımsız, kolektif ve üretken bir yaşamı destekleyen bu tür yerleşkeler ekonomik bağımlılığa bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu kolektif yaşam toplulukları içerisinde bireyler kendi yetenek ve tercihlerine uygun işlerle ilgilenmektedir. Ayrıca alış-veriş sistemleri genelde takas usulüyle veya paraya alternatif olabilecek değişim araçlarıyla yapılmaktadır.

Bu ekolojik yerleşkelerde geleneksel organik tarım yöntemleri kullanılmaktadır. İnşa edilen evler doğal malzemelerden yapılmaktadır. Isınma ve sıcak su temininde güneş enerjisinden yararlanılmaktadır; atık su arıtımına kadar yenilenebilir kaynaklar

kullanılmaktadır. Su kullanımı genelde atık su arıtma, yağmur suyu hasat etmek şeklinde yapılmakta ve az su kullanılmaktadır. Dünyada ısı ve elektriğin çoğu kömür, petrol ve doğalgazdan elde edilirken; ekoköylerde güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, odun ve mikrohidro enerji kullanılır. Ulaşım konusunda ise bazı ekoköylerde toplu taşıma yapılırken; bazı ekoköyler ise güneş enerjisiyle çalışan elektrikli bisiklet ya da biyodizelle veya propanla çalışan arabalar kullanılmaktadır.

Ekoköyler, kültürel, mimari, ekonomik ve iklim alanlarında farklılıklara sahiptir. Örneğin en küçük yerleşke 40 kişilik bir nüfusa sahip iken; en büyük yerleşke olan Auroville'nin nüfusu 2000 kişidir. Bu topluluklar tüm dinlere ve inançlara saygılılar ve ahlaki kurallara önem verirler. Ayrıca dünya görüşleri seküler, ruhani, eklektik ruhani ve dinler- arası gibi çeşitlilik gösterir.

Günümüzde dünyanın her köşesinde çok sayıda ekoköy yerleşim alanları bulunmaktadır. Her birinin bulunduğu coğrafyaya özgü kültürel, mimari, dini ve sosyolojik alanlarda farklılıkları bulunmaktadır. Ancak her birisinin ortak özelliklerinden birisinin sürdürülebilir bir doğal yaşamı mümkün kılmak olduğunu söyleyebiliriz. Dünya geneline bakıldığında bu yerleşkelerin hem alan olarak hem de nüfus olarak oldukça büyük olduğu görülmektedir.

Çevresel olarak sürdürülebilir bir sistem, yenilenebilir kaynakların aşırı sömürülmesinden kaçınılması ve yenilenemeyen kaynakların ise sadece yeterli seviyede istikrarlı bir şekilde kullanılmasını ile mümkündür. Örneğin doğalgaz ya da su kaynaklarıyla ilgili yönetmelikler, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, erozyonun kontrol altına alınması, atık yönetimi, çevre kirliliği, tarım, hammadde kullanımı şeklinde sıralanabilir. Doğal sermayenin korunması, doğal kaynakların ve hammaddelerin insan ihtiyaçları için kullanılırken atıkların doğaya zarar vermemesinin sağlanması ve bu kaynakların doğa için yeterli miktarda elde edilebilir olması gereklidir.

Dünya genelindeki birçok ekoköyün kökleri permakültüre dayanmasa da, çoğu permakültür ilkeleri çerçevesinde insan ve doğa sistemlerinin uyumlaştırılması yönünde hem fikirdirler. Bu alanlara inşa edilen yapıların hammaddesi genellikle tahta, kil, kum, taş ve saman gibi organik malzemelerden oluşmaktadır. Aynı zamanda güneş enerjisinden

yararlanmak için güneş panelleri kullanılmaktadır. Kırsalda yer alan ekoköyler gıdalarını organik olarak yetiştirirken; kentlerdeki ise yakınlarında yer alan organik ürün üreten çiftliklerden gıda temin etmektedirler. Genetiği değiştirilmiş gıdalara karşı ise aktivizm söz konusudur. Bazı ekoköylerde hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. Hayvanların etinden, sütünden ve gübresinden faydalanırken; kimi ekoköylerde vejrteryan ve hatta vegan beslenme tarzı görülmektedir. Bu alternatif yaşam toplulukları genelde bir dünya görüşü çerçevesinde şekillenmektedir. Kimisi seküler bir yapıya sahipken; kimisi de ruhani odaklıdır.

Türkiye’de ise ekoköy girişimleri genel olarak ekolojik çiftlikler olarak nitelendirilebileceği yerleşkelerdir. Bu yerleşkeler dünyadaki ekoköyler kadar kapsamlı değildir. Bu çiftliklerde genel olarak ekmek yapımı, peynir yapımı, fermente gıdalar, bahçecilik, sebze ve meyve, tahıl, tarla bitkileri, bitkisel yağlar, salça, pekmez yapımı, tohum alma, seracılık, pazarcılık ve doğadan toplama şeklinde yapılmaktadır. Tarım alanında ayrıca tıbbi ve aromatik bitkiler yetiştiren çiftliklerde bulunmaktadır. Kimi yerleşkeler tarım alanlarının sulanmasında göletlerdeki yağmur suyunu arıtarak tarım arazilerinde kullanmaktadır.

Türkiye’de ekolojik mimari ve doğal yapı alanında ise taş, kerpiç gibi doğal malzemeler kullanılmaktadır. Bazı yerlerde marangozculuk eğitimi de verilmektedir. Yerleşkelerin alanı çok büyük değildir. TaTuTa Projesi kapsamındaki çalışma konusu olan yerleşkeler özelinde değerlendirdiğimize bu daha çok bölgedeki bir köye yakın yerleşkelerdir. Buraya gelen gönüllüler bu yerleşkelerde belli bir süre konaklayabilmektedir. Türkiye genelinde değerlendirdiğimizde herhangi bir dünya görüşü ya da farklı bir düşünce çerçevesinde şekillenmiş yapılar değildir.

Türkiye’deki Çanakkale’deki ekolojik oluşumlar ile dünya genelindeki oluşumlarla karşılaştırıldığında şu sonuçlara ulaşabiliriz; Türkiye’deki ekolojik çiftlikler alan olarak daha küçük ve birkaç kişi tarafından kurulmuş yerleşkelerdir. Dünya geneline bakıldığında ise sayıca bu yerleşkeler daha kalabalıktır, hatta nüfusu binleri bulan yerleşkeler bulunmaktadır. Türkiye’deki ekoköyler, dünya genelindeki yerleşkelere göre daha küçük alanlarda kurulmuştur ve nüfusları daha azdır. Dünyadaki ekoköyler genelde aynı tema üzerinde, farklı kültürlerde, farklı iklim koşulları altında ve farklı toplumlardan oluşmakla

birlikte, birbirlerine güçlü bağlarla bağlıdırlar. Buralara inşa edilen yapıların hammaddesi genellikle tahta, kil, kum, taş ve saman gibi organik malzemelerden oluşurken; Türkiye’de taş ve kerpiç gibi doğal malzemeler kullanılmaktadır. Tarım ürünlerinin üretimi konusunda ise her iki kesim de organik tarım yöntemini kullanarak kendi yiyeceklerini kendileri üretmektedir. Dünyadaki ekoköylerin kimisi ısınma, sıcak su ve elektrik için gerekli enerjiyi kendisi üretirken, Türkiye’de sadece güneş enerjisi ile sıcak su ihtiyacı karşılanabilmektedir.

Dünyadaki örneklere bakıldığında bu toplulukların sadece doğal yaşam için bir araya gelen topluluklar olmadığını, aynı zamanda belli bir dünya görüşü etrafında bir araya gelen topluluklar olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’de sadece doğal yaşam ve organik tarım ve hayvancılıkla sağlıklı beslenme ön plandadır.

Türkiye’deki ve dünyadaki ekoköyler arasındaki en temel ortak özellikler çevre konusunu merkeze almaları ve sürdürülebilir alternatif bir yaşamı hedeflemeleridir. Sonuç olarak; Türkiye’deki ekolojik oluşumların bir ekoköyde olması gerek bütün unsurları taşımadığı görülmektedir. Gerek yerleşkelerin büyüklüğü ve nüfusu bakımından olsun; gerekse bir topluluk bilinci ile ortak bir yaşamı paylaşmak yönüyle olsun, tam bir ekoköy niteliğini taşıyan yerleşkeler değildir.

Bu kapsamda değerlendirdiğimizde Türkiye’deki bu ekolojik oluşumlar, özellikle TaTuTa Projesi özelinde olan yerleşkeleri sayıca değil de öncelikli olarak nitelik bakımında geliştirmek ve desteklemek gereklidir. Bu nedenle birkaç kişiye ya da küçük bir gruba değil, daha geniş bir topluluğu kapsayacak şekilde bu yerleşkeler ekoköy unsurlarına göre yeniden dizayn edilmelidir. Bu konuda faaliyet gösteren STK’larla ve ekoköylerle ortak çalışmalar yapılabilir. Hem finansal hem de insan kaynağı sağlayabilecek bu kuruluşlar dışında da birçok projeye destek veren uluslararası fon sağlayıcı kuruluşlara destek için başvuru yapılabilir. Ayrıca toplumsal farkındalığı kazandırmak için ekoköyler ile ilgili konferanslar düzenlenebilir ve tanıtım filmleri çekilebilir.

KAYNAKÇA

- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı . *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 133-164.
- Aksu, C. (2011). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre*. Güney Ege Kalkınma Ajansı. <https://docplayer.biz.tr/4861562-Surdurulebilir-kalkinma-ve-cevre.html> adresinden alındı
- Anadolu Üniversitesi. (2018). Uluslararası Çevre Koruma Politikaları. A. Üniversitesi içinde, *Çevre Sorunları ve Politikaları* (s. 92-111). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. <https://aofdestekmerkezi.com/wp-content/uploads/2019/03/cevre-sorunlar%C4%B1-ve-politikalar%C4%B1.pdf> adresinden alındı
- Asımgil, B. (2017). XVI. Yüzyıldan Günümüze Eko-Köylerin Tanımlama Yaklaşımlarına Göre Karakteristik Özelliklerinin Saptanması. *Trakya University Journal of Engineering Sciences*, 18(2), 95-111.
- Asos Nazan Motel Restoran Beach. (2017, Temmuz 11). *Çanakkale'nin Ekolojik Çiftlikleri*. Haziran 20, 2011 tarihinde alındı
- Auroville. (2020). *Auroville* . Aralık 22, 2020 tarihinde Auroville.org: <https://auroville.org/> adresinden alındı
- Ayaz, H. (2014). Çevreci Eleştiri Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 278-292.
- Bartu, K. E. (2020). Kırsal Yerleşmeler ve Eko-Köyler Arasındaki Etkileşimin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Çanakkale Örneği. Bursa: T.C. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Baykal, H., & Baykal, T. (2008). Küreselleşen Dünyada Çevre Sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9).
- Bayraktar, A. (2008). Ekolojik Sorunların Oluşumunda ve Çözümünde Modern Bilim ve Teknolojinin Yeri. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Kent ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- bianet.org. (2013, Şubat 7). "*Bir Köye mi Yerleşsem Acaba?*". Haziran 15, 2021 tarihinde <https://bianet.org/bianet/yasam/144175-bir-koye-mi-yerlessem-acaba> adresinden alındı
- Bookchin, M. (2014). *Toplumsal Ekolojinin Felsefesi-Diyalektik Doğacılık Üzerine*. (R. G. Ögdül, Çev.) İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Brown Weiss, E. (2011). *The Evolution of International Environmental Law*. Georgetown University Law Center.
- bugday.org. (2020, Mayıs 14). *TaTuTa Çiftlikleri gönüllülerini ağırlamaya devam ediyor*. Haziran 4, 2021 tarihinde <https://bugday.org/blog/tatuta-ciftlikleri-gonullulerini-agirlamaya-devam-ediyor/> adresinden alındı
- Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği. (2020). *Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği Hakkında*. Aralık 21, 2020 tarihinde <http://www.bugday.org/portal/hakkimizda.php> adresinden alındı
- Buğday-Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği. (2021). *TAtuta Projesi*. Haziran 2, 2021 tarihinde <http://www.bugday.org/portal/projeler.php?pid=41> adresinden alındı
- Coğrafya Dünyası. (2021). *Coğrafya Dünyası*. Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://www.cografya.gen.tr/tr/canakkale/> adresinden alındı
- Çerçi, E. (2011, Haziran 20). Çevre Hukukunun İlkeleri. http://vizyon21y.com/documan/Genel_Konular/Doga_Cevre/Cevre_Hukukunun_Temel_Ilkeleri.pdf.
- Çiftçi, O., Erdem Remziye, & Çiftçi, D. (2017). İletişim Teknolojileriyle Değişen Örgütlenme Biçimleri: Sanal Topluluklar. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC*, 7(2).
- Çüçen, A. (2011, Aralık). *Derin Ekoloji*. Mayıs 28, 2020 tarihinde <http://blog.aku.edu.tr/ometin/files/2011/12/derinekoloji.pdf> adresinden alındı
- Dawson, J. (2006). *Ecovillages: New Frontiers for Sustainability*. London: Green Books Press.
- Ecovillage Ithaca. (2021). *Ecovillage Ithaca*. Mart 1, 2021 tarihinde <https://ecovillageithaca.org/live/> adresinden alındı

- ecovillagebook.org. (2020). *Sieben Linden*. Mart 2, 2020 tarihinde <https://ecovillagebook.org/ecovillages/sieben-linden/> adresinden alındı
- Ekoharita. (2017, Kasım 9). *Ormanya Gıda Ormanı*. Temmuz 20, 2021 tarihinde <https://www.ekoharita.org/project/ormanya-gida-ormani/> adresinden alındı
- Ekoyapı. (2018, Şubat 8). *Geleceğin Evrensel Şehri: 'Auroville'*. Aralık 22, 2020 tarihinde <https://www.ekoyapidergisi.org/4236-gelecegin-evrensel-sehri-auroville.html> adresinden alındı
- Ertürk, C. (2018). Uluslararası Çevre Hukukunda Halkın Katılımı İlkesi ve İlkenin Ulusal Hukuka Yansıması. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi .
- Ertürk, H. (2009). *Çevre Bilimleri*. Bursa: Ekin Yayın Evi.
- Ertürk, H. (2011). *Çevre Politikası*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Facebook. (2021). *Sevinç Ablanın Çiftliği*. Haziran 21, 2021 tarihinde <https://www.facebook.com/Sevin%C3%A7-Ablanın-%C3%87iftlik-1745949185626632> adresinden alındı
- Findhorn Ecovillage. (2021). *Findhorn Ecovillage*. Mayıs 10, 2021 tarihinde <https://www.ecovillagefindhorn.com/> adresinden alındı
- Franke, R. W. (2010, Şubat 29). Ecovillage at Ithaca Center for Sustainability Education Sustainability Studies Series Module #1, Part 2. Montclair State University.
- Gaia Trust. (2020). *What is an ecovillage?* Aralık 1, 2020 tarihinde <https://gaia.org/global-ecovillage-network/ecovillage/> adresinden alındı
- GEN. (2014). *EKOYER*. Aralık 21, 2020 tarihinde <https://ecovillage.org/project/ekoyer/> adresinden alındı
- GEN. (2020). *GEN*. Mart 26, 2020 tarihinde <https://ecovillage.org/about/about-gen/> adresinden alındı
- GEN Africa. (2020). *Africa (GEN Africa)*. Mart 27, 2020 tarihinde <https://ecovillage.org/region/gen-africa/> adresinden alındı
- GEN CASA. (2013, Ocak 13). *CASA*. Mart 22, 2010 tarihinde Global Ecovillage Network: <https://ecovillage.org/casa-2/> adresinden alındı

- GEN Europe. (2019). *GEN Europe*. Mart 27, 2020 tarihinde <https://ecovillage.org/region/gen-europe/> adresinden alındı
- GENNA. (2018, Ekim). *North America (GENNA)*. Mart 27, 2020 tarihinde <https://ecovillage.org/region/genna/> adresinden alındı
- GENOA. (2020). *Oceania + Asia (GENOA)*. Mart 27, 2020 tarihinde <https://ecovillage.org/region/genoa/> adresinden alındı
- Google Earth. (2021). *Google Map*. Temmuz 30, 2021 tarihinde <https://earth.google.com/web/> adresinden alındı
- Görmez, K. (2015). *Çevre Sorunları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd. Şti.
- Gülyüz , M. (2013, Haziran). Bir Ütopya Hareketi Olarak Eko-Köyler: Türkiye'deki Örnekler Üzerine Bir İnceleme. T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimar Tasarım Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gülgeç, A. (2020, Mayıs 2). Cristal Waters Ekoköyü'nde Yaşam. *Cristal Waters Ekoköyü*. (İ. Urkun Kelso, Röportaj Yapan) Ekofil Yayınları Instagram Sayfası. Mart 2, 2021 tarihinde https://www.instagram.com/tv/B_sXkkOgRb4/?utm_source=ig_embed adresinden alındı
- Gülhan, D. (2018). Sürdürülebilir Kent ve Kentsel Kimlik Bağlamında Bergama/İzmir Örneğinin Değerlendirilmesi. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 11(4), 654-672.
- Güneş, A. (2012). Uluslararası Çevre Hukuku Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 70(1), 83 - 114.
- Harris , J. M. (2003, Şubat). Sustainability and Sustainable Development. *International Society for Ecological Economics Internet Encyclopaedia of Ecological Economics*. <http://www.isecoeco.org/pdf/susdev.pdf> adresinden alındı
- Haykır Hobikoğlu, E. (2007). Türkiye'de Çevre Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 71-91.
- Horosan, İ. (2018). *Düşünce ve Uygulama Boyutuyla Çevre Korumacılık- Radikal Ekoloji Ayrımı*. Mayıs 28, 2020 tarihinde <https://www.akademikkaynak.com/dusunce-ve->

uygulama-boyutuyla-cevre-korumacilik-radikal-ekoloji-ayrimi.html adresinden alındı

istanbul.edu.tr. (2016, Ekim). *Ekosistemler*. Mayıs 30, 2020 tarihinde <http://cdn.istanbul.edu.tr/statics/basimiyayinteknikbilimlermyo.istanbulc.edu.tr/wp-content/uploads/2016/10/Atık-Yönetimi-Ders-Notları.pdf> adresinden alındı

Jackson, H. (2016, Temmuz). *What is an ecovillage?* gaia.org: https://gaia.org/wp-content/uploads/2016/07/HJackson_whatIsEv.pdf adresinden alındı

Jackson, H., & Svensson, K. (2002). *Ecovillage Living: Restoring the Earth and Her People*. Dartington, Totnes, Devon : Green Books ; Holte, Denmark : In association with Gaia Trust.

Jackson, R. (2004). *Parmaculture Magazine*(40). https://gaia.org/wp-content/uploads/2016/07/JTRJ_EV-Movement2004.pdf adresinden alındı

Kara, E. (2014). Ekolojik Kaygı Temelli Yerleşimlerde Sürdürülebilirlik Paradigmasının Farklı Boyutlarıyla İncelenmesi: Ekoköyler. İstanbul: T.C. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Karakurt Tosun, E. (2009). Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri. *PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, (e-dergi)*(2). <http://www.paradoks.org> adresinden alındı

Kayıkcı, M. (2004). Kırsal Çevre Yıllığı. Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği.

Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13*(20), 19-33.

Kaypak, Ş. (2012). Çevre Hukukunun Ulusal ve Uluslararası Boyutları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(10), 205-242.

Kılıç, D., & İşcan, F. (2019). Dünya’da ve Türkiye’de Ekolojik Köy Uygulamaları. T. H. Odası (Dü.). içinde Ankara: TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası. https://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/1034342c14aca86_ek.pdf adresinden alındı

Kışlahoğlu, M., & Berkes, F. (2019). *Çevre ve Ekoloji*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Liften, K. T. (2017). *Eko-köyler*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Lmt. Şti.
- Modelska, G., Devezas, T., & Thompson, W. R. (2008). *Globalization as Evolutionary Modeling Global Change*. (B. Gills, Dü.) London and New York : Routledge Taylor and Francis Group.
- Mollison, B. (2002). *Permaculture: A Designer Manual*. Tasmania: A Tagari Publication.
- Najafiashtape , A., & Hamamcıoğlu, C. (2018). Sorumlu Üretim ve Tüketim Bağlamında Permakültür ve Kentsel Açık ve Yeşil Alan İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 3(1), 1-17.
- Ntuli, M. (2018, Mayıs 24). *Eco-Marxism and deforestation*. Mayıs 30, 2020 tarihinde <https://www.pambazuka.org/land-environment/eco-marxism-and-deforestation> adresinden alındı
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi. (2020). *Ekosistemlerin Genel Özellikleri*. Mayıs 31, 2020 tarihinde <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/taytas/60947/4%20Ekosistemlerin%20genel%20C3%B6zellikleri.pdf> adresinden alındı
- Onuk , N. B. (2007). Avrupa Birliği'nde Çevre Hukukunun Gelişimi. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ökodorf Sieben Linden -Ecovillage. (2020). *Ökodorf Sieben Linden -Ecovillage*. Mart 20, 2020 tarihinde <https://siebenlinden.org/>: <https://siebenlinden.org/en/ecovillage-2/sieben-linden/> adresinden alındı
- Özbirinci, Y. (2017, Eylül 15). *Türkiye'deki ekoköy girişimleri*. Ocak 15, 2021 tarihinde <https://www.wearethehippies.com/turkiyedeki-ekokoy-girisimleri/> adresinden alındı
- Özbudun, A. (2009). Uluslararası Çevre Hukukunda Çevresel Bilgi. İstanbul: T. C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özçelik , Ö., & Barut, A. (2017). Uluslararası Çevre Hukukunun Gelişimi ve Türkiye'deki Atık Yönetimi Düzenlemeleri ve Türkiye'nin Avrupa Birliği Mevzuatına Uyum Süreci. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*(4).

- Özcuhadar, T. (2007). Sürdürülebilir Çevre İçin Enerji Etkin Tasarımı Yaşam Döngüsü Sürecinde İncelenmesi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Endüstri Ürünleri Tasarımı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Poon, A. (1999, Mayıs). *The meaning of sustainable development*. https://www.researchgate.net/publication/229372410_The_Meaning_of_Sustainable_Development/link/5a2fe583aca27271ec89d615/download adresinden alındı
- Poyraz, Y. (2019). Tatuta'ya Bağlı Çiftliklerde Alternatif Yaşam Deneyimi. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Ve Sinema Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Pustu, Y. (2013, Ağustos 31). *Radikal Ekolojik Hareketler – Yeşil Barış Değil, Yeşil Savaş !* [ecotopianetwork.wordpress.com:](https://ecotopianetwork.wordpress.com/) <https://ecotopianetwork.wordpress.com/2010/01/03/radikal-ekolojik-hareketler/> adresinden alındı
- Rağbetli, İ. (2021). Topluluk İletişimi Bağlamında Göçmen Toplulukların Alternatif Medya Pratikleri: Al Harmal Gazetesi Örneği. Gaziantep: T. C. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- redcasalatina.org. (2020). *What is CASA ?* Haziran 25, 2020 tarihinde <https://redcasalatina.org/que-es-casa-2/> adresinden alındı
- researchgate.net. (2014). *FROG-and-SONG-neighborhoods*. Mart 20, 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/figure/E-Aerial-view-of-FROG-and-SONG-neighborhoods-10_fig11_281819775 adresinden alındı
- Sezer, Ö. (2009, Ekim 27). *Çevre Korumacılıktan Radikal Ekolojiye*. Mayıs 28, 2020 tarihinde <https://ecotopianetwork.wordpress.com/2009/10/27/cevre-korumacilik-tan-radikal-ekolojiye/> adresinden alındı
- Smith, R. L., & Thomas, L. (2015). *Elements of Ecology*. Smith, Robert Leo Smith, Thomas M. -: Pearson- Global Edition.
- Sürmelioglu, D. (2010). Uluslararası Çevre Hukukunda Sınıraşan Zararlar. Trabzon: T.C. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Şahbudak, E., & Şimşek, O. (2017). Alternatif Bir Ekolojik Yaşam Modeli: TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) Projesi. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(3), 313-332.
- Şanal, Ş., & Giray, F. H. (2020). Kırsal Kalkınmada Kültürel Ekoloji Yaklaşımı: Isparta İli Eğirdir İlçesi Göktaş Mahallesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Çevre Sağlığı-Radyasyon Kirliliği*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Tanrıöver, O., & Kırılı, S. (2015). Global Köy ve Kültürel Emperyalizm: Küreselleşme Bağlamında Enformasyon Toplumuna Bakış. *E-Journal of Intermedia*, 2(1), 133-142.
- TEMA Vakfı. (2018). *Erozyonun Etkisi*. Haziran 5, 2020 tarihinde <https://topraktema.org/media/1417/02-erozyonun-etkileri.pdf> adresinden alındı
- Tombul, M. (2020). İklim Değişikliğinin Su Yüzeyindeki Potansiyel Buharlaşmaya Etkisi. T.C. Eskişehir Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hidrolik/İnşaat Mühendisliği Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tripadvisor. (2021, Ocak). *Pictures of Crystal Waters Eco Village*. Mart 3, 2021 tarihinde https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g5970470-d5961042-i90775262-Crystal_Waters_Eco_Village-Conondale_Maleny_Sunshine_Coast_Queensland.html adresinden alındı
- tumblr.com. (2013). *Ormanevi'nden Bi' Kaç Kalem*. Haziran 10, 2021 tarihinde <https://ormanevi.tumblr.com/> adresinden alındı
- Turan, A., & Güler, M. (2013). Türkiye'de Sürdürülebilir Çevre Politikaları: İklim Değişikliği Örneği. *International Conference on Eurasian Economies 2013*, (s. 953-960). St. Petersburg.
- Turgut, N. (2006). Çevre Hukukunun Temel Kavram ve İlkeleri. *Çevre Hukuku Sempozyumu*, 15-35.
- Turpancı, A. (2018). Çevre Hukukunun Gelişiminde Uluslararası Örgütlerin Rolü. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Milletlerarası Hukuk) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Uçurum, E. (2007). Sürdürülebilirlikte Ekolojik Çatının İncelenmesi. İstanbul: T.C. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Çevre Kontrolü ve Yapı Teknolojisi Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Uğurlu, K., & Öztürk, H. (2017). Trakya Bölgesinin Ekolojik Tarım Turizmi Potansiyeli ve Pazarlanabilirliği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*(2), 151-161.
- United Nations. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Kasım 27, 2020 tarihinde <http://un-documents.net/our-common-future.pdf> adresinden alındı
- United Nations. (2017). *The 2030 Agenda for Sustainable Development*. un.org. Mart 10, 2020 tarihinde https://un.org.ir/images/Documents/21252030_Agenda_for_Sustainable_Development.pdf adresinden alındı
- Wagner, F. (2012). "Realizing Utopia: Ecovillage. *RCC Perspectives*(8), 81–94.
- wearethehippies.com. (2017, Eylül 15). *Ekoköyler; sürdürülebilir, barışçıl ve adil topluluklar mı?* Mart 1, 2021 tarihinde <https://www.wearethehippies.com/ekokoyler-surdurulebilir-bariscil-ve-adil-topluluklar-mi/> adresinden alındı
- Wiki. (2021, Mayıs 6). *Findhorn Ecovillage Findhorn Ekoköyü*. Mayıs 10, 2021 tarihinde https://tr.other.wiki/wiki/Findhorn_Ecovillage adresinden alındı
- wikipedia.org. (2021). *Çanakkale İli*. Temmuz 5, 2021 tarihinde [https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87anakkale_\(il\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87anakkale_(il)) adresinden alındı
- WWOOF Türkiye. (2021). *Ev Sahibi Bul*. Haziran 2, 2021 tarihinde <https://wwoffturkey.org/tr/hosts/search> adresinden alındı
- WWOOF Turkey. (2021). Haziran 1, 2021 tarihinde <https://WWOOFturkey.org/?p=301&pg=10&lang=tr#tatuta> adresinden alındı
- WWOOF .net. (2022). *What is WWOOF ?* Mart 1, 2022 tarihinde <https://wwoffturkey.net/> adresinden alındı
- WWOOF turkey.org. (2021). *Serim Çiftliği*. Temmuz 16, 2021 tarihinde <https://wwoffturkey.org/user/159696> adresinden alındı

www.slideshare.net. (2016, Kasım 30). *Doğal Çevrenin İnsan Üzerindeki Psikolojik Etkileri ve İlgili Kuramlar*. Aralık 25, 2020 tarihinde <https://www.slideshare.net/cagatayweb/doal-evrenin-nsan-zerindeki-psikolojik-etkileri-ve-igili-kuramlar> adresinden alındı

youtube.com. (2013, Kasım 30). *TaTuTa Belgeeli*. Temmuz 1, 2021 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=LlMpydHT3C4&t=979s> adresinden alındı

Zeybek, O. (2015). *Ekoköy Akımı: Tarihi Gelişimi ve Kent Ölçeğinde Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi .

Zeybek, O. (2020, Nisan 15). *Ekoköylerde Yer Seçimi İle İlgili Karar Süreçleri Üzerine Bir Araştırma*. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(1), 100-113.

EKLER

EK-1 ETİK KURUL BEYANI

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sayı : E-84026528-050.01.04-2100021084

11.02.2021

Konu : Başvuru İncelenmesi

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Şermin ATAK ÇOBANOĞLU

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2020-YÖNP-0104 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 08.02.2021 tarih ve 03/02 sayılı kararı aşağıdadır.

KARAR:2- Dr. Öğr. Üyesi Şermin ATAK ÇOBANOĞLU'nun sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "Sürdürülebilir Alternatif Yaşam Toplulukları: Çanakkale Eko-Köyleri Örneği" başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

EK-2 GÖRÜŞME FORMU

Çanakkale Eko-Köyleri Temsilcileri Görüşme Formu

Değerli Katılımcı,

Bu görüşme formu, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında hazırlanmakta olan ‘ ‘ Sürdürülebilir Alternatif Yaşam Toplulukları: Çanakkale Eko-Köyleri Örneği’’ başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Görüşmeye katılım tamamen gönüllük esasına bağlıdır. Görüşme, Çanakkale ilinde sürdürülebilir alternatif yaşam toplulukları olan Eko-köylerin temsilcileri ile yapılacak olup, yaklaşık olarak 30 dakika ile 1 saat arası sürmesi öngörülmektedir. Görüşmelerden elde edilecek veriler üçüncü kişi ve kurumlarla paylaşılmayacak olup, elde edilen cevaplar tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Mihriban AĞAR

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-3 GÖRÜŞME SORULARI

1. Çalışmaya Katılmak İster misiniz?

Evet .... Hayır...

2. Kendinizi tanıtır mısınız?

3. Şu an yaşadığınız veya üyesi olduğunuz ekolojik köy ile ilgili aşağıdaki bilgileri bizimle paylaşır mısınız?

a. Nüfusu

b. Yerleşim Bilgileri

c. Kuruluş adı ve amacı

d. Söz konusu yerleşim yerinde bulunma süreniz?

4. Sizce bir yerleşimi eko köy olarak tanımlayan unsurlar nelerdir?

5. Ekolojik köylerin Türkiye’de yerel yönetim birimlerinden biri olan köylerden ayıran unsurları nelerdir?

6. Sürdürülebilir eko köy yerleşimlerinin oluşumuna etki eden faktörler nelerdir?

7. Sürdürülebilir birer topluluk ve yerleşim oluşturmak için kurulan eko köyünüz/çiftliğiniz Türkiye’de (Çanakkale’de) bu amaçlarını ne ölçüde yerine getirebilmektedir?

8. Sizce dünyadaki eko köy girişimlerinin Türkiye’deki eko köy girişimleriyle benzer ve farklı yönleri nelerdir?

9. Sürdürülebilir alternatif yaşam topluluklarının oluşturulmasında eko köy girişimlerin ortak özellikleri nelerdir?

10. Eko köylerin/çiftliklerin başarılı bir topluluk yaşamı sağlama konusundaki kriterleri nelerdir?

11. Eko köylerde sürdürülebilir alternatif bir topluluk yaşamı oluşturma konusunda karşılaşılan sorunları ve çözüm önerileri nelerdir?

12. Ekolojik köyler/çiftlikler sürdürülebilir çevre politikalarına nasıl katkıda bulunabilirler?

